

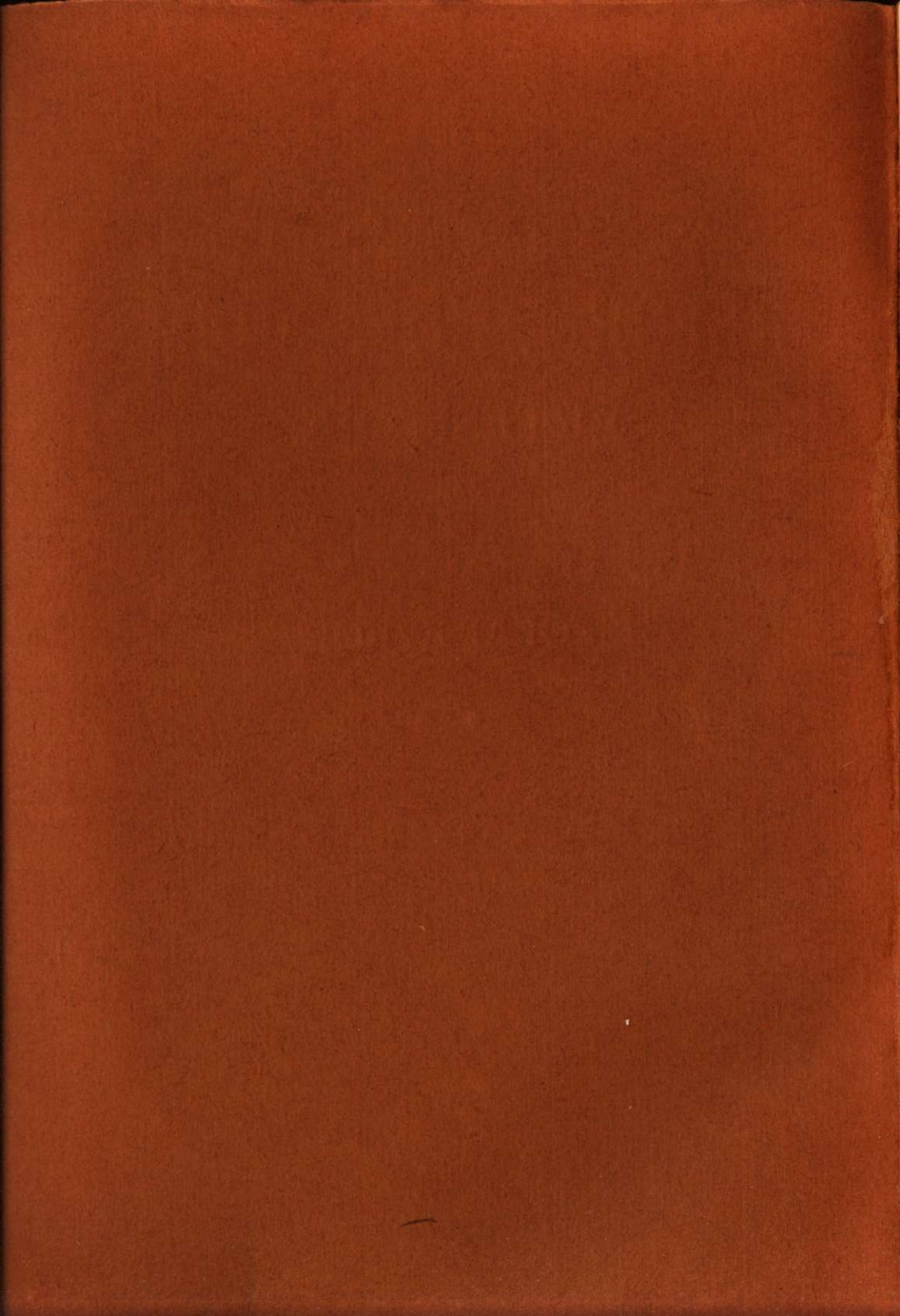
A SZÉKELYUDVARHELYI
REFORM. KOLLEGIUM
ÉRTESÍTŐJE
AZ
1914—1915^{-IK}
ISKOLAI ÉVRŐL

SZERKESZTETTE
BIRÓ SÁNDOR,
H. IGAZGATÓ.

SZÉKELYUDVARHELY
NYOMATOTT A BECSEK D. FIA KÖNYVNYOMDÁBAN
1915.

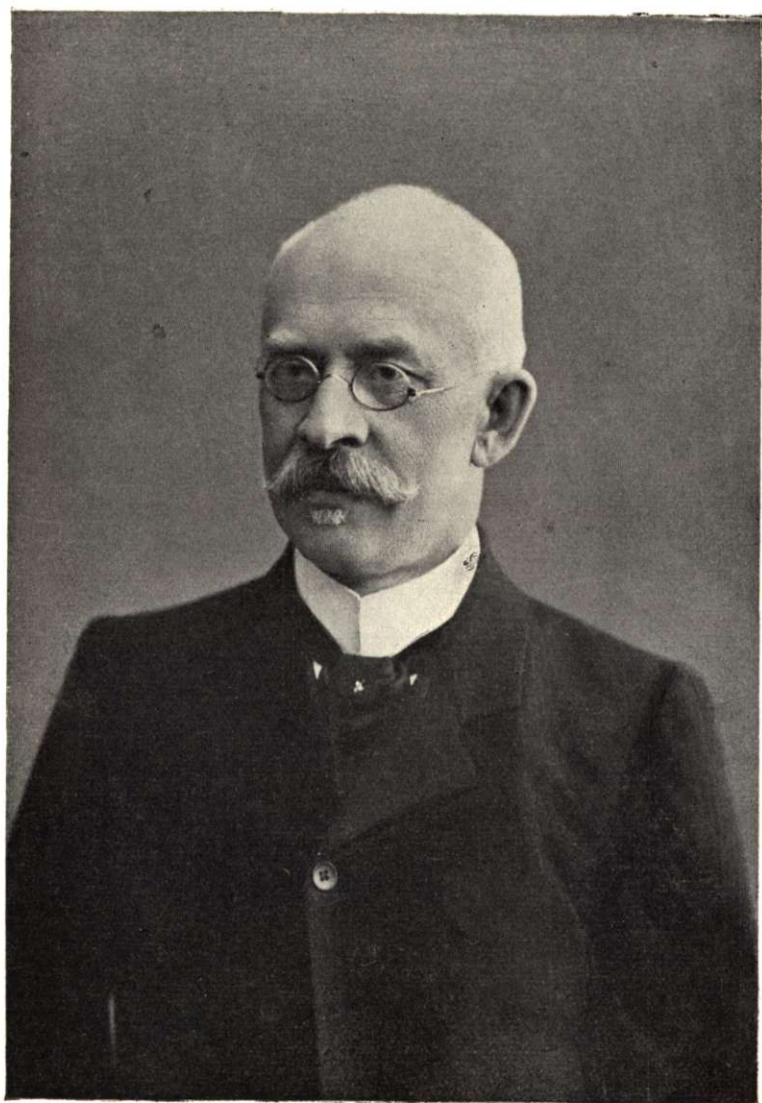
4

.

~

GÖNCZI LAJOS

A SZÉKELYUDVARHELYI
REFORM. KOLLEGIUM
ÉRTESÍTŐJE

AZ

1914—1915-^{IK}
ISKOLAI ÉVRŐL

SZERKESZTETTE
BIRÓ SÁNDOR,
H. IGAZGATÓ.

SZÉKELYUDVARHELY
NYOMATOTT A BECSEK D. FIA KÖNYVNYOMDÁBAN
1915.

43446

I.

Gönczi Lajos.

Ecce paedagogus! Ecce homo! Egy név, amely 26 éven át a kollegium Értesítőjének címlapjain szerepelt s a melyet arany betűkkel jegyzett fel a Múzsza. Egy ember, aki elmondhatja a klasszikus költővel: exegi monumentum aere perennius . . . Gönczi Lajos neve méltán sorakozik Kis Gergely és Magyarósi Szőke József professorok mellé. A jó tanár lelkét adja tanítványainak; lelkét építette bele az intézetbe, amelynek 39 évig rendes tanára, 26 éven át igazgatója volt.

Boldog ember, aki megérte lelke álmának teljesülését, bevezette ifjú népét a szépen épült, modernül berendezett új iskolába, ahol a tovább haladásnak, az eredményes munkának minden feltétele megvan. »Csak addig maradok, amíg az új épület készen lesz«, mondotta többször és mi szomorúak lettünk mint a tanítványok, mikor a Mester értésükre adta, hogy csak kevés ideig lesz velük. Egy emberöltőn jóval túl nyúló munka után ősz fejjel, de ifjú lélekkel vezetett be az új épületbe, s mikor elfoglaltuk a posztot, a vezér pihenni tért. Mult év szeptember 1-től Gönczi Lajos nyugalmazott igazgató.

Más ember zajos ünnepeltetés között adta volna át a kormánypálcát, más embernek hangos dobszó mellett vitték volna a kitüntetés keresztjét. Gönczi Lajos kálvinista tanár volt, zaj nélkül végezte nemes nagy munkáját, csendesen távozott, magával vive a jól végzett kötelesség nemes öntudatát s mindnyájunknak őszinte, igaz szeretetét.

A nehéz munka nem fárasztotta el, mert a munka lelkének étetszüksége volt; nem sietett el e helyről, ahol annyi szép esztendőt átdolgozott, hanem visszasietett ide minden nap s mikor az ifjú karok fegyvert ragadtak a haza védelmére, az ősz pátriárcha megjelent ismét a tanári katedrán, hogy bevezesse a tudomány szomjas ifjakat a természet fenséges templomába.

Nem céлом az életrajzírás, eljön annak az ideje, mert iskolánk újabb történetét nem írhatják meg az ő neve nélkül. Nem csak összeforott vele, de ő csinálta az intézetnek fényes történetét. Válságos időket élt át az ősi, híres kollegium, de Gönczi Lajos bölcs előrelátása, finom tapintata, az embereket megnyerő egyénisége nem csak átvezette a krízisen, de lerakta a jövő fejlődés biztos alapjait. Nem csak a falak emelkedtek magasra, de magasra emelkedett az iskola hirneve, megkétszereződött a gimnáziumi növendékek száma. Az iskola jóhírnevének köszönhetjük, hogy a magas kormány segítséget nyújtott iskolánknak a kor kívánalmaihoz mért fejlesztésére.

Gönczi Lajos a munkában mindig első volt, de a nyilvánosság elől szerényen visszavonult. Az elsőséget soha sem kereste, hívták az igazgatói székbe s kérték, sőt kényszerítették, hogy ott maradjon. Nem a törvény, nem a szerencse, hanem kartársai szeretete és becsülése tették állandó igazgatóvá.

Előljáróságunk, főhatóságunk, amikor Gönczi Lajos lemondását visszavonhatatlanul bejelentette, amikor hivatali utódját megválasztották, több alkalommal megható módon adott kifejezést a hálás elismerésnek; jegyzőkönyveink őrzik azokat a könyvek között fakadt meleg szavakat, amelyekkel Főgondnokunk búcsuzott a nyugalomba készülő igazgatótól; őrzik az egyházi főhatóságnak legteljesebb elismerését és hálás köszönetét. Hadd őrizzék ezek a lapok is ezt a nevet, mert ez a név nekünk zászló, nekünk ideál.

Ebből a névből lélek árad, amely nemes egyszerűsége, hűségre, kötelességtudásra, önzetlenségre tanít. A lélekben van az egység és szabadság. A kicsiny Svájcot virágzóvá s boldoggá tette Zwingli és Kálvin lelke. Vajha a Magyar földnek is sok olyan tanító mestere lenne mint az igaz puritán Gönczi Lajos! Vajha sokáig látnók prófétai alakját! Vajha nemzedékről nemzedékre szállana nemes, nagy lelke!

A kelementelki egyszerű kálvinista parochiából indult el arra az utra, amely a haza oltárához vezette. Aki annyi derék ifjút nevelt, az leikét áldozta hazájának. 1875 ben, 23 éves korában már az udvarhelyi kollegium tanári kathedrájain ül s 40 éven keresztül tanít, nevel, lelkesít, kormányoz s mikor gazdag eredmények után elhagyja az igazgatói széket, a munkában megedzött lélek odaáll a székelyudvarhelyi egyházközség élére, hogy mint főkurátor szolgáljon az örökkévaló Urnak, akit szeretett s akinek kegyelme megdicőült egész életében. Aki szeretett mindig Istennel jární, érezze Istennek kegyelmét ad multos annos!

*

Az Igazgatótanács 3817—1914. sz. alatt ezt írja az előjáróságnak » . . . felkérjük, hogy Gönczi Lajos igazgató aá-nak azért a közel 4 évtizedes buzgó, lelkes és eredményekben oly gazdag működéséért, melyet egyházterületünk szolgálatában kifejtett, igazgatótanácsunk őszinte köszönetét és hálás elismerését tolmácsolni méltóztassék, ama hó óhajtásunk nyilvánítása mellett, hogy — bár a tényleges szolgálatból a méltán kiérdemelt nyugalomba vonúl — még nagyon sok ideig lehessen református tan- és nevelésügyünknek büszkesége s anyaszent-egyházunknak oszlopos munkása«

Dr. Kenessey Béla s. k.,
püspök.

Dr. Kálmán János s. k.,
tanügyi előadó.

Dr. Nagy Sámuel jogtanácsos
1847—1915.

A székelyudvarhelyi társadalomnak, Udvarhelyvármegye közéletének régi oszlopos tagja dült ki f. évi május 25-én. A nagy világháború borzalmai között hagyta itt e földi életet, amelynek harcát diadalmason megharcolta. Mikor annyi derék ifjút kívánt áldozatul az örökké élő emberevő bálvány, mikor annyi erős kar, annyi reménytől dagadó ifjú kebel lett semmivé a gyilkos golyók miatt, akkor jött a kérlelhetetlen halál, hogy rést üssön a vezérek során is.

Népszerűséget, vezető szerepet nem keresett, de talált köztiszteletet, közbecsülést, mert azokkal az erényekkel ékeskedett, amelyek megőrzik az ember nevét a feledéstől. A munka, az egyszerűség, az egyenesség s a közügyek iránti érdeklődés jellemezték dr. Nagy Sámuelét. Élete szép, bevégzett élet. A mit a menyeyei Atya reá bízott, elvégezte! a talentumokkal hiven sáfárkodott s bizonyára az égi hazában többre bízott meg.

Büszkék voltunk, hogy életében miénknek mondhattuk s emléke kedves lesz az alma maternek. Kollegiumunk nevelte, ez ősi falak között szívta magába azt a szellemet, amely tisztas helyet biztosított számára az élet nagy küzdő terén. Nem is feledte el soha a jót, amit az intézettől vett, mikor megkapta az utolsó bizonyítványát, nem fordított örökre hátat az iskolának, hanem eljött a mikor a szükség kívánta s előbb mint kisegítő tanár, azután mint jogtanácsos szolgálta az intézetet a gyermeknek az édes anyja iránti szeretetével.

A régi gárda tagja volt, azok közé tartozott, akiknek jel-szava az istenfélelem, törvénytisztelet, egyszerűség és munka volt. Életében tisztelet és szeretet vette körül, koporsója mellett a részvét imponánsan tett bizonyosságot, hogy sok szív őszintén fájlalja a 68 éves erős férfi gyors elmulását. Emlékét iskolánk kegyelettel őrzik azok között, akik a közjóért szívesen munkálkodtak.

III.

Tanévet megnyitó ima.

Mondotta **Biró Sándor** vallástanár.

Hatalmas Ég, te hivatál életre mindeneket, hogy hirdessék dicsőségedet. A te hatalmas kezeid forgatják az idő kerekét. Egyetlen intésedre népek születnek, népek enyésznek; »a te szemöldököd ronthat, teremthet más világot s a nagy idők fútását kiméri.« A te atyai kezében van a mi életünk. Mikor megháborodik a föld s éltünk törekeny sajkájával zajgó hullámok üznek kétségbeejtő gonosz játékot, a te kezéd fog meg s a te jobb kezéd vezet biztos rév felé. Elöttünk sötét a jövő, nem tudjuk, mire hajtjuk le fejeinket; nem tudjuk, hogy mire ébredünk; nem tudjuk, hogy mit rejtenek a magasan tornyosult nehéz fellegek; nem tudjuk, hogy mi sors vár szép magyar földünkre: csak azt tudjuk, hogy a te beszéded megáll mindörökké, a te jóságod el nem fogy s irgalmasságod megmarad nemzetségről nemzetségre.

A te hatalmas karod oltalma alá menekülünk, jóságodban bizunk s a te atyai irgalmasságodért esdeklünk.

Jövel, óh mindeneket átható lélek, szállj reánk s erősíts meg minket. Adj égi erőt, hogy ne féljünk földi hatalmaktól, hiszen előtted minden csak por és hammu, a legerősebb kőfal össze omlik mikor megzendül ítéleted szava.

Jövel óh isteni lélek s szállj az ifjú táborra s növeld belőle új népet, istennek tetszót. Növeld hősokeket a kitartó munkában, hősokeket a küzdelemben, hősokeket az önfeláldozásban.

Atyánk, te a magyar földet megáldottad a természet elszámálhatatlan javaival, megáldottad a szellem világ drága kincseivel.

Mennyi szenvedés, mennyi bűnhődés tette drágává, nemze-

tünknek e földet! Mennyi dicsőség ragyog fölénk ezer éves történelmünk arany lapjairól! Atyánk, a te jószágodat hálásan érezve, nagyságod előtt magunk mélyen megalázva, a multa büszkén, a jövőbe reménnyel tekintve küldjük trónod elé esdő fohászunkat: tedd e nehéz időt nemzeti megújulásnak dicső idejévé, acélozza karunkat, hogy lobogtassa fennen a 3 színű zászlót, hadd zengjen bércen, rónán az édes magyar szó; hadd szülessenek a magyar elmékben világot átható nagy gondolatok. Magyar szívvel, magyar becsülettel tegyük méltókká magunkat a te szabadításodra és megtartó kegyelmedre. Atyánk! tégy minket méltókká új ezredekre! Ámen.

IV.

A győzelem.

— Egyházi beszéd. —

Iskolai évváró alkalmával tartotta **Biró Sándor** vallástanár.

Alapige I. János 5, 4.

Az élet harc. Már a régi görög bölcs azt tanítja, hogy harc az atyja mindennek s az új kor kiváló filozófusa is így jellemzi az emberi társas életet: mindennek harca mindennek ellen. A tudomány ma is az élet összes tüneményeinek alaptörvényét a létért való küzdelemben látja. A létért vívott harcnak egyik alkotó része a háború is. Minden háború új háború magvait hinti el, valamilyen képen az aláhullott eső ismét vizpárák alakjában felszáll a levegőbe. Minden új háború bőviti a haditudományt, tökéletesíti a gyilkos fegyvereket. Az ember legfőbb gondja az önvédelem. A vadon élő ember fészket rakott a fára, vagy barlangot vájt a földbe, hogy kikerülje ellensége fürkésző tekintetét. A középkori lovag

magas kősziklára erős várat építtetett, hogy nyugodtan hajthassa le fejét. A mai ember pedig dolgozik eszével, dolgozik kezével, hogy minél borzalmasabb fegyvert kovácsoljon. Az óriási gyárakban a csodálatos gépekben ott zúg, sistereg, dübörög az ember teremtő esze, ott feszülnek az izmok, ott hull a verejték az ember isteni ábrázatáról; az erős férfi, a gyenge nő, a titkon álmadozó ifjú, a zsenge gyermek mind-mind áldozatul viszi ereje legjavát, hogy fegyvert készítsen, erőset, pusztítót, legyőzhetetlent.

Győzelem után vágyik a mi lelkünk. Hajdan a nagy nemzeti versenyeken a győztesnek egy pálmaágat, egy babérlevelet adtak és azt a pálmát, azt a babért érdemesnek tartották arra, hogy érette áldozzák egész életüket. A győzelem, ez az a varázs szó, ez az a titkos erő, amely megmozdítja a milliókat. A győzelemért mindent odaadunk, mert a győzelem új élet forrása.

Egyesek és népek életében ugyanazon törvények érvényesek. Minden, ami istentől született, meggyőzi a világot és diadalom, amely meggyőzte e világot, a mi hitünk.

A létért való harcot minden élő lénynek meg kell vívnia, de legnagyobb az ember küzdelme, mert neki harcolnia kell a rajta kívül álló világgal és önmagával. Két hatalom köt minket magához, két erő vivja bennünk örök tusáját: a test és lélek, a föld és a menny, isten és a világ.

Az ember rendeltetését olyan csodálatos egyszerűséggel és olyan fenséges igazsággal állítja elénk a biblia: uralkodjatok a földön. Mióta ez az isteni szózat megcsendült az ember lelkében, az ember harcol s nem fog megnyugodni, amíg ki nem vívja a győzelmet. A torpedó löveg, ha elérte a hajó páncélozott falát, fúr mindaddig, amíg ellenállásra talál. Az emberi lélek is addig küzd, amíg van még egy ellensége. Az embernek a világot kell meggyőznie, hogy minden, ami körülöttünk létezik, engedelmeskedjék nekünk és segítsen elérni a célt, amely isteni tökéletesség. Messze a cél, de minden lépés új küzdelemre sarkal s új erőt kölcsönöz. Milyen büszke a katona, ha győzelmet aratott ellensége fölött; hogy dobog a kebel, hogy feszülnek az izmok, hogy nő bennünk az erő, ha csak hírét halljuk a miéink győzelmének. Mikor a németek 1870-ben legyőzték a győzhetetlennek hitt franciát, ettől a győzelemtől olyan lendületet kapott az egész ország, hogy ma az első összecsapásra három nagyhatalom esett térdre

a német előtt. Csak az első győzelem nehéz, a második már könnyebb, a harmadik önként hull ölünkbe. Ezt kellene megtanulni minden ifjunak. Ha körülvesznek a kísértések, ne engedj közel az elsőt, üzd el a másodikat s a harmadik nem mer megközelíteni.

Lehet-e szebb, lehet-e kívánatosabb dolog, mint győzelmi koszorúval térni haza a csatából? A hősnak hódol minden szív, lábai elé hintik a virágot, dicsőségét zengi minden ajak. És lehet-e édesebb boldogság, mint amelyet Pál apostol érzett, amikor visszatekintve a megfutott pályára, így szólt: a nemes harcot megharcoltam . . . az élet koronája eltétetett nékem? Ott állani aai! az élet mesgyéjén diadalmason, érezni, hogy lábaink alá vettett minden ellenségünk, érezni, hogy fölébe emelkedtünk ennek a világnak; érezni, hogy lelkünkéről leváltak e földi bilincsek; homlokunkon mennyei gloriával beleolvadni az örökkévalóságba, belépni a halhatatlanok hazájába: lehet-e kívánni ennél szebb, ennél több jutalmat földi küzdelmeinkért?

Ezt a fényes győzelmet igéri nekünk Idvezítőnk. De ezt a győzelmet csak isteni erővel lehet kivívni. A diadalom, amely meggyőzte a világot, a mi hitünk. Mikor a hirtelen megszáradt fügefára csodálkozva néznek a tanítványok, Jézus így szól hozzuk: Bizony mondom, ha van hitetek és nem kételkedtek, nem csak azt cselekszitek, ami ezen a fügefán esett, hanem ha azt mondjátok a hegynek: kelj fel és zuhanj a tengerbe, az is meg lesz . . . A hit erejéről csodálatos dolgokat beszél a szentírás, csodálatos dolgokat jegyzett fel a történelem; annyi lelket emelt fel a hit, annyi életet mentett meg, annyi fegyvernek adott diadalt, válságos időkben annyiszor jött az emberiség szabadítására és mi mégis ezt a csodálatos égi hatalmat olyan kevésre becsüljük, annyira lenézzük s ha beszélünk róla, gúnymosoly jelenik meg a világbölcseinek ajkain. Pedig mi lenne most velünk, ha nem lenne hitünk? Mi történne le a könnyeket, mi táplálná az éhezőket, mi acélozná meg fegyvereinket, mivel győznők le az ellenünk támadt világot?!

Minden, ami istentől született, meggyőzi a világot. Vajjon nekünk szól-e a bizonyos ígélet? Istentől születünk-e vagy e világtól? Az ó-testamentum kétféle népet ismer: akik ismerik és

akik nem ismerik istent. Az új testamentum szerint van ó-ember és új ember. Ami testtől született, test, ami lélektől született, lélek. Aki csak testi életet él, csak ezt a világot szereti, az ennek a földnek rabja.

Csak a lélek győzedelmeskedik, mert a lélek istentől született. Mi egy magasabb világhoz tartozunk, nekünk ennek a szellemvilágnak kell szolgálatába szegődnünk, feltétlen engedelmes-séggel kell követnünk a mi fejedelmünket az Úr Jézus Krisztust. A lélek nem retteg s ha a föld inogni kezdene s a menyboltozat megroppanna, hitünk nem rendül tőle meg . . . mi állunk és nem reszketünk, isten kezében életünk.

K. ifjak! nagy feladatok előtt áll most a magyar nemzet. Nagy feladatokat csak nagy erők oldhatják meg. Jézus Krisztus apostolai a hit erejével meggyőzték a világot; a reformátorok megújították a világot. Az volt az igazi győzelem, amelyet ezzel a lelki fegyverrel vívtak. Ők az ellenséget nem leverték, nem leölték, hanem meghódították, életre hívták. Ez a lelki fegyver bizatott reánk, ezt igyekeztünk mi itt az iskola falai között keze-tekbe adni. Ezzel a fegyverrel menjetek a népek nagy tusájába s ne feledjétek, hogy a diadalom, amely meggyőzte a világot, a mi hitünk.

V.

A tanév megnyitása.

Az 1914—15-ik tanévet október 18-án nyitottuk meg ünne-pélyesen a városi templomban, mivel az iskola imatermét a kato-nai kórház foglalta le s a tornatermet étkező helyiséggé kellett áta-lakítanunk. A megnyitást alkalmi istentisztelet előzte meg, amelyen a kollegium vallásánára tartott prédikációt. Róm. 10, 13—15 v. alapján.

A Kis József-féle segélyt élvező 50- és a Kendi Kandida alapítványát élvező 6 tanuló nevét a közönség előtt felolvastuk és az ösztöndíjat az iskolában átadtuk. Október 19-én reggel a tanulmányi és rendtartási szabályoknak a tanulókra vonatkozó részét felolvastuk az egész ifjúság előtt a tanárok jelenlétében s azonnal megkezdődött a rendes munka.

A tanév ünnepélyes megnyitása alkalmával B. S. h.-igazgató következő beszédet tartotta :

— Mélyen tisztelt közönség! nemes tanuló ifjúság! Az Úr nevének segítségül hívásával megkezdjük ismét a munkát. A magas kormány és egyházi főhatóságunk úgy intézkedtek, hogy a tanítás a háború alatt se szüneteljen. Hála az isteni gondviselésnek s katonáink halált megvető bátorságának, hogy a reánk zúduló millió meg millió ellenség dacára — ha késve is, de még elég korán megnyilhatnak a tudomány templomai, hogy az ifjú lelkek táplálék nélkül ne maradjanak.

Nagyot fordult a világ rövid pár hónap alatt. Iskolánk életében is nagy változások történtek. Gönczi Lajos igazgató közel 40 évi szolgálat után nyugalomba vonult. Egész lelke beleolvadt ősi kollegiumunkba s mikor apostoli alakját hiába keresik immár szemeink a vezető helyen, csak az vigasztal, hogy ez iskolát féltve őrző s nagyra nevelő szelleme vezérlő Géniuszunk lesz ezután is. Hogy nemes szíve nem bir elszakadni ez alma matertől, bizonyítja az is, hogy háború tartamára felajánlotta értékes szolgálatait iskolánk részére, elvállalva a természetrajzi órák tanítását; amiért e helyen is iskolánk legmélyebb háláját kell tolmácsolnom.

Alig vettünk búcsut egymástól, hogy nyári pihenőre térjünk, a halál szárnyai lebbentek meg iskoláink felett, kettévágva Olasz Gyula nagyműveltségű kollegánk szenvedésekkel teljes életének fonalát. A gondviselés nehéz próbára tette, de a kötelességtudás mindeneken győzedelmeskedett; mig itt volt dolgozott és szenvedett; hisszük, hogy ott fenn édes nyugalmat talált.

Felszeghi István h. tanárt a szatmárnémeti ref. tanítónőképző intézet hívta el rendes tanárául, ahova tanártársai őszinte szeretete kíséri.

Orvul megtámadott édes hazánk fegyveres védelmére az

Általános mozgósítás folytán tanárkarunk tagjai közül bevonultak Szabó András igazgató, Haáz Rezső, Z. Sebess József és dr. Hoffer András és a Saja Antal eltávozásával türesedett ének-zenetanári tanszékre választott Karakás István, aggódó szeretetünk kiséri bizonytalan útaikat s titkos imáinkban kérjük a gondviselést, őrizze drága életüket s dicsőséggel hozza vissza minél előbb. Dr. Dávid Lajos még a múlt év folyamán lemondott állásáról, helyébe Csefő Sándort s Olasz Gyula helyére Jakó Albert h. tanárokat hívta meg előljáróságunk. Kiknek munkájára Isten áldását kérjük. A többi állásokat a pénzügyi nehéz helyzet miatt nem töltette be iskolánk előljárósága, hanem úgy segítettünk magunkon, hogy az itthon maradt tanárok a rendesnél több munkát vállaltak s így legalább a rendes tantárgyak szabályszerű tanítása biztosítva van.

A díszes és tágas új kollegiumot az első kérésre katonai kórház céljaira engedték át, ezzel az áldozattal tartoztunk hazánknak és azoknak, akik vérükkel váltják meg szabadságunkat. A régi épület is laktanya volt; csak szeptember végén vonult ki a katonaság; azonnal intézkedtünk, hogy alapos takarítással biztosítva legyen az ifjúság egészsége.

Nagy multú iskolánk, amely annyi értékes munkaerőt adott édes hazánknak, mint igazi édes anya dajkálta mindig s dajkálja ma is növendékeit. Voltak sokan, akik nem feledték el a jót, amit itt nyertek s hogy az utódok is hasonló javakban részesüljenek, áldozatul adták verejtékes munkájuk gyümölcsét. A sok kegyes alapító közül rendtartásunk értelmében itt a nyilvánosság előtt meg kell emlékeznem b. e. Kiss Józsefről Kiss Gergely nagy nevű tanárunk fiáról, akinek alapítványából minden évnvítés alkalmával 50 székely származású, hazája védelmére alkalmas, jó tanuló valláskülömbőség nélkül 50—50 kor. ösztöndíjat kap.

A Kendi Kandida alapból egyenkint 120 koronát kap 5 tanuló.

Bizonytalan időben, Istenben bizva munkára vetjük kezünket, mert vetés nélkül nem lesz aratás. A szülőktől és a nagy közönségtől is kérünk valamit, azt, hogy a nehéz időkben jóakarattal támogassanak nagy célunk elérésében.

Töletek pedig, nemes ifjak, azt kérjük, hogy legyetek készek tűrni, szenvedni; legnagyobb takarékossgal könnyítve a szülők ter-

hein, kettőzött buzgalommal fegyverezték fel magatokat a léleknek erős fegyvereivel, hogy mi ne féljünk mástól, csak az élő Istentől, akinek nevében az 1914—15-iki isk. évet megnyitottnak nyilvánítom.

VI.

Iskolai ünnepélyek.

A háború miatt a szokásos iskolai ünnepélyeket sem tarthattuk meg a megszokott módon. Az iskolai ének- és zenekar helység és tanerő hiánya miatt szünetelt. Csupán október 31-én tartottunk ünnepélyes istentiszteletet, amelyen a koll. vallásanár mondott alkalmi egyházi beszédet. Azután megünnepeltük március 15-ét régi hagyományainkhoz híven.

Nagy Elemér önképzőköri tanár-elnök gondos vezetésével sikerült olyan programot összeállítani, amely minden várakozást felülmúlt. A Himnusz elimádkozása után *Salamon* I. szavalta nagy hatással Ábrányi E. Hallgas meg engem c. költeményét, *Groák* László nagyon találó, lelkes beszédét hosszasan ünnepelte a közönség. *Kövér* János VII. o. t. sikerült alkalmi költeményét *Nagy* Károly szavalta sok tapsot aratva. Majd vonós négyesben gyönyörködött a közönség, amelyet *Szabó* Gizella VII. o. vezetése mellett *Kertész* Béla, *Csép* Dezső és *Kemény* Géza adtak elő. Kedves költeményeket szépen szavalt *Koucz* Árpád.

Régi szokáshoz híven az ünnepély végén a Gidófalvy ösztöndíjat osztotta ki *Biró* Sándor h.-igazgató. Ösztöndíjat kaptak: *Apor* László VI. o. mint rokon 100 kor., *Rácz* Jenő és *Szabó* Károly VIII. o. 100—100 kor, *Bordás* Sándor és *Fábián* Ferenc VII. o. 60—60 kor., *Kovács* Béla és *Varga* László VI. o. 40—40

kor. Az ösztöndíj kiosztása után a h.-igazgató a következő beszédet intézte az ifjúsághoz :

— Mélyen tisztelt közönség, kedves ifjak ! Felidéztük ismét a nemzeti hősök emlékét, hogy szüljön e nap hősokeket a magyar nemzetnek ; megünnepeltük még egyszer Március Idusát, a pesti ifjuság örökszép napját, hogy e napnak lelke avassa hősokké most a mi ifjainkat . . .

Történelmi idöket élünk. Az erős Isten itéletre hívta a föld népeit. Kockára vetve minden, a mi eddig szent és drága volt. Tüzet fogott ez a kiasszott föld s ebben a tüzből kell megtisztulnia a népeknek. Az egész vén Európa olyan mint egy óriás kohó, beleértve a kohóba évszázadok kulturája, népek anyagi és szellemi javai, beleértve pénzünk, kenyérünk, nyelvünk, multunk dicsősége, jövőnk reménye, nemzeti létünk, magyar becsületünk. A nagy kohó forrik s a mi értéktelen volt, megsemmisül, de az arany megtisztul. Hogy fordul a kocka, azt még nem tudhatjuk, de azt tudjuk, hogy az igazság győz, mert az itéletet az örökké való Isten tartja. Azt tudjuk, hogy a ki most becstelensül akarja megtartani hitvány életét, elveszti azt, aki pedig dicsőségesen hal meg, feltámad.

Ezer esztendeje élt itt a magyar nemzet mint kicsiny sziget idegen népek tengerében. Sok vihar tépte, sokszor ostromolták a bősüült hullámok, de erősebb próbára nem tette a Gondviselés soha, mint épen most. Minél nagyobb az ellenség, annál dicsőbb lesz a kivívott győzelem ; minél erősebben ütök a nemes fémeket, annál keményebb lesz s a nemes pálma teher alatt nő s emeli büszke fejét a fellegekig.

A közönséges idök, amelyek küzdelem nélkül nyújtanak kenyeret és puha kényelmet, elpuhítanak ; a törpe idök eltörpítök az embert. Adjunk hálát a mi Istenünknek, hogy nagy idöt hozott reánk, nagy idök gyermekeivé érdemesített minket. A nagy idök nagy embereket szülnök, akik megértök a nagy idök szavát, óriásokká nőnek s a törpe lelkeket, a kik mostan is a röghöz tapadtan vergödnek, elsöpri a történelem tisztító vihara.

Ime, az egész világ, ellenség és jó barát csodálva látja a német nemzet óriási erőlkifejtését. Mi teszi e népet legyőzhetet-

lenné? A gondolkodás, az alapos tudás, a kitartó munka, a feltétlen becsületesség és a tiszta erkölcs. Ott a császártól kezdve az utolsó emberig minden fő gondolkodik, a császártól kezdve mindenik dolgozik; ott mindenkire reá lehetne bízni a közös vagyont; ott a tiszta erkölcs nagy hirtelenséggel megkészserezte az ország lakóit, megkészserezte az egyesek erejét.

A történelemben Istennek törvényei valósúlnak meg. A népek fajsúlyuk szerint helyezkednek el s a nemzet súlya, értéke az egyesek értékétől függ. Az értékes embereket pedig a nemzetnek az iskola adja. Ez a forrás, amely folytonosan táplálja a nemzet életfáját. Itt az elmúlt idők dicső szellemei járnak tábort minden nap körülöttünk, itt minden porszemben egy-egy nagy lélek égi tüze izzik, ez az az áldott talaj, amely gazdag táplálékával nagyra neveli az ifjú lelket.

A nagy idő nagy embereket vár az iskolától. Az emberi lélek csak tiszta levegőben nőhet nagyra. A levegőnek, amelyben mi élünk, meg kell tisztulnia. A laza földben nem nő dús kalász, nem érik acélos búza. Laza erkölcsi felfogás, könnyelműen gondolkozó lélek nem szül nagy erényeket. Csak komoly ifjából lesznek erős férfiak.

A népek sorsa Isten kezében van. Hogy minő történelmi alakulatok lesznek, azt ma még nem tudja a legélesebb szemű historikus sem. De azt tudjuk, hogy a történelem nagy igazságai most is érvényesülnek és a történelem középpontjába az a nép kerül, amelynek értelme a legerősebb, erkölcsse a legtisztább, amely legtöbbet dolgozik s amelynek minden tagja erős nemzeti öntudattól áthatva egy közös cél munkálásában legjobban összeforrt.

Nem veszhet el az a nép, amely ezer évig tudott vérezni, szenvedni hazájáért. Az a föld, amely szülte a Hunyadiakat, Rákóczyt, Petőfit, Kossuthot, az nem lehet más, csak szabad és magyar. Lélek kell nekünk, erős magyar lélek. Az iskola kell hogy új lelket adjon a nemzetnek, lelket, amely megacélozza az izmokat s diadalmasan küzd a hazáért ha kell, a fegyverrel s ha kell, a munkás szerszámmal.

Es most Önökhöz fordulok kedves ifjú barátaim, Önökhöz, akikhez a haza hívó szava már elérkezett, akik az iskola padjáról egyenesen a harcmezőre mennek. Még zsenge ifjak, szinte gyer-

mekek; szívünkhöz forrtak s »nem a virágnak fáj, ha válik a fától . . .« Az ős alma mater, amely kebelén táplálta, most küldi önöket, mert fiait a hazának nevelte. Még az életbe be sem léptek s talán a halál várja ölelő karjaival. Ne sajnálják azt az egy pár esztendő, »sokat élt, aki meghalt a hazáért«. Az örökkévalóságban nincsenek esztendők, boldog, aki belépett a hősök pantheonába. Szívünk szeretete, álmaink, imáink kísérik önöket dicső útjukon. Vigyenek új tüzet a harc mezejére innen a hazaszeretet szent oltáráról s térjenek vissza győzelmi babérral. A hősök nevei ott fognak ragyogni az ős kollegium büszke homlokán s a késő nemzedék tőlük tanulja a hazát szeretni.

... A szózat eléneklése után emelkedett lélekkel oszlott szét az ünneplő közönség, magával vive az erős bizalmat, hogy nem kell félni a hazát, amelynek lelkesedni tudó ifjusága van.

VII.

A kollegium kormányzata s a tanári testület.

1. Kollegiumi előljáróság.

Iskolai főhatóságunk: az erdélyi református egyházkerület s annak állandó Igazgató-tanácsa Kolozsvárt. Az előljáróság tagjai:

Gyárfás Endre, főgondnok, az előljárósági gyűlések elnöke, földbirtokos, volt országgyűlési képviselő, lakik Székelykereszturon.

Ugron János, Udvarhelyvármegye főispánja, főgondnok, földbirtokos, volt országgyűlési képviselő, lakik Bögözön és Székelyudvarhelyt.

Csanády Zalán, kir. táblabíró, gondnok, a kir. járásbiróság vezetője, lakik helyben.

Dr. Sebesi János, világi tag, alispán, lakik helyben.

Vajda Ferenc, egyházi tag, esperes-lelkész, lakik helyben.

Menyhárt András, egyházi tag, lelkész, tb. esperes, lakik

Helyben.

Biró Áron, egyházi tag, lelkész, lakik Felsőboldogfalván.

Hegyi Péter, egyházi tag, főjegyző-lelkész, lakik Peteken.

Baczó Lajos, egyházi tag, lelkész, lakik Betfalván.

Dr. Ráczkövy Samu, világi tag, járási orvos, lakik helyben.

Szabó András, igazgató-tanár, ügyvivő-elnök s előadó.*

Kovács Dániel, rendes tanár, a tanárkar képviselője.

Szabó Árpád, gazdasági felügyelő-tanár és szakelőadó.

Biró Sándor, rendes tanár, a tanárkar képviselője, előjárósági jegyző.

Nagy Elemér, rendes tanár, a tanári kar képviselője.

Dr. Nagy Elek, jogügyi tanácsos és iskolai ügyvéd (tanácskozási joggal), ügyvéd, lakik helyben.

2. Tanári testület.

Bod Károly, r. tanár, 1903. április 1-től nyugalomban.

Félegyházy Antal, r. tanár, 1907. nov. 1-től nyugalomban.

Gönczi Lajos, r. tanár és igazgató, nyugalomban 1914. IX. 1 óta. Mint óraadó tanított természetrajzot a IV., V. és VI. osztálynak, heti 13 órán. A természetrajzi és vegytani szertár őre.

1. *Kovács Dániel* r. tanár, tanított görögöt a VI—VIII.; latint a III., VIII. osztálynak, heti 21 órán. A VIII-ik o. főnöke. Helybeli tanár 26 év óta.

2. *Szabó András*, r. tanár, igazgató. 1914. aug. 1-től katonai szolgálatot teljesít. Helybeli tanár 21 év óta.

3. *Szabó Árpád*, r. tanár, tanított történelmet a III—IV., VII—VIII. o., latint a VI—VII. o., görögpótló irodalmat a VII. o.-nak, heti 22 órán. VII-ik o. főnöke. Gazdasági felügyelő. A kép, érem- és régiségtár őre. Helybeli tanár 20 év óta.

4. *Nagy Elemér*, r. tanár, tanított magyart az I., VI., VIII.

* Szabó András, egész évben katonai szolgálatot teljesítvén, helyette az igazgató teendőket Biró S. végezte, az előjárósági jegyzőt pedig Nagy E. helyettesítette.

o., latint az I., V. o., görögpótló irodalmat a VI. o.-ban heti 21 órán. Az I. o. főnöke, az olvasókör elnöke, az ifjúsági és gyermekkönyvtár felügyelője, iskolai díjkezelő. Helybeli tanár 14 év óta. A háború miatt az előljárósági jegyzőt helyettesítette.

5. *Biró Sándor*, r. tanár, tanított vallást az I—VIII. o.-ban heti 16 órán. Szabó András igazgatót helyettesítette. Helybeli tanár 10 év óta.

6. *Dékán Samú* r. tanár, tanított magyart a III—IV., németet a III—IV., latint a IV., görögöt az V. o.-nak heti 21 órán. A IV-ik o. főnöke. A kollegiumi könyvtár és levéltár őre. Helybeli tanár 8 év óta.

7. *Bakóczy Károly*, r. tanár, tanított magyart az V., VII., németet az V—VIII., görögpótló irodalmat és filozófiát a VIII. o.-nak heti 23 órán. Az V-ik o. főnöke. Helybeli tanár 7 év óta.

8. *Haáz F. Rezső*, r. tanár. 1914. aug. 1 óta katonai szolgálatot teljesít. Helybeli tanár 9 év óta.

9. *Dr Kósa János*, r. tanár, tanított történelmet az V., VI. o., földrajzot az I—III. o., magyart és latint a II. o.-ban heti 22 órán. A II-ik o. főnöke. A tört. és földrajzi szertár őre; a szegény tanulók könyvtárának kezelője. Az internátus és konviktus elnöke. Helybeli tanár 6 év óta.

10. *Z. Sebes József*, r. tornatanár. 1914. aug. 1 óta katonai szolgálatot teljesít. Helybeli tanár 6 év óta.

11. *Dr. Hoffer András*, h. tanár. 1914. aug. 1 óta katonai szolgálatot teljesít. Helybeli tanár 4 év óta.

12. *Csefő Sándor*, okleveles h.-tanár, tanított mennyiségtant az IV., VI., VII—VIII., fizikát a VII—VIII. o.-ban heti 20 órán. A VI. o. főnöke. A fizikai szertár őre; internátusi felügyelő. Rendes tanárnak választatott 1915. márc. 17-én. Helybeli tanár 1 év óta.

13. *Jakó Albert*, h. tanár, tanított mennyiségtant az I—III., V. o., mértani rajzot az I—IV. o.-ban heti 22 órán. A III-ik o. főnöke. Internátusi felügyelő. Helybeli tanár 1 év óta.

14. *Karakás István*, h. ének-zenetanár állását nem tudta elfoglalni, mivel aug. 1-én katonának bevonult.

15. *Rácz István*, s. lelkész, tanított egyházi éneket az I—IV. o.-ban heti 2 órán.

16. *Dr. Imreň Domokos*, iskolaorvos és egészségügytanár,

tanított egészségtant a VII-ik o.-nak heti 1 órán. A vármegyei közkórház igazgató-főorvossa. Intézetünknel tanít 12 év óta.

17. *Pálla Jenő*, főreáliskolai r. tanár, mint óraadó tanított görög-pótló rajzot az V—VIII. o.-nak heti 8 órán.

3. Hitoktatók.

1. *Böloni Vilmos*, helybeli unitárius lelkész, az unitárius tanulók hitoktatója, bejárt az intézetbe.

2. *Adriányi Géza*, helybeli ág. hitv. ev. lelkész, az ág. hitv. evangélikus tanulókat bent az intézetben tanította.

3. *Sándor István*, helybeli gör. kath. esperes-lelkész, a róm. kath. főgimnáziumban tartotta óráit.

4. *Jakab P. Dávid*, az izraeliták hitoktatója, bejárt az intézetbe.

5. *Peicu Miklós*, nagygalambfalvi gör. kei. lelkész, a gör. keletiek hitoktatója, bejárt az intézetbe.

4. Iskolai pénztárnok.

Félegyházy Mariska.

5. Iskolaszolgák.

Pál Sándor, Derzsi Domokos.

6. A tanárok társadalmi működése.

1. *Szabó Árpád*, előljárósági tag, egyházkerületi közgyűlési tag, egyházmegyei tanácsbíró, a Nőegylet tb. titkára, a ref. egyházi és a városi képviselőtestület tagja.

2. *Szabó András*, egyházkerületi közgyűlési tag, presbiter, egyházmegyei tanácsos, Udvarhelyvármegye törvhat. bizottságának, állandó választmányának, Székelyudvarhely város képviselő-

testületének s az állami polg. leányiskola gondnokságának tagja, az Országos Magyar Gyorsíróegyesület, az Udvarhelymegyei Egyházi Értekezlet és az Udvarhelyi Kaszinó vál. tagja; szolg. kiv. v. honvédfőhadnagy.

3. *Biró Sándor* az egyházkerületi közgyűlés tagja, a székyudvarhelyi egyházközség presbitere, egyházmegyei tanácsbíró, egyházmegyei egyházi értekezlet elnöke; törvényhatósági bizottsági tag, a Jótékony Nőegylet pénztárnoka, a Casino titkára. Felolvasást tartott az iparosok szabad lyceumában »Háború és társadalom« címen, előadást tartott Felsőboldogfalván a háborúról; alkalmi beszédet tartott okt. 31-én, márc. 15-én; a tanév megnyitása és bezárása alkalmával.

4. *Kósa János* dr., presbiter, F. M. K. E. tagja; a helybeli Vadásztársaság pénztárosa.

5. *Kovács Dániel*, egyházkerületi közgyűlési tag; az udvarhelymegyei egyh. értekezlet elnöke, az udvarhelyi tanári kör elnöke és képviselője az orsz. tanáregyesület választmányában; a tanárok özvegyeit és árváit segítő egyesület fiók elnöke; tanonciskolai igazgató és tanító; Udvarhelymegye törvényhatóságának és az állami polg. leányiskola gondnokságának s a philol. társaság tagja; tanított a női ker. tanfolyamon.

6. *Dékán Samu*, a helybeli áll. kő- és agyagipari szakiskola óraadó tanára; a Hitelszövetkezet felügyelő b. tagja.

VIII.

A nyilvános vizsgálatok sorrendje.

Május 14—15-én (péntek és szombat) a VIII. osztály minden tantárgyból (saját termében).

- » 16-án (vasárnap) d. e. 10 órakor évről évre ünnepély istentisztelettel kapcsolatosan (a templomban).
- » 18-án (kedden) d. u. 3—5-ig a helybeli középiskolákból

bejáró református vallású tanulók a hittanból (a III. o. termében).

- Május* 18-án (kedd) d. u. 3—4-ig az unitáriusok vizsgálata a hittanból (VII. o. termében).
- » » (kedd) d. u. 3—4-ig az ág. hitv. vizsgálata a hittanból (a II. o. termében).
  - » » (kedd) d. u. 3—4-ig az izraeliták vizsgálata a hittanból (I. o. termében).
  - » » (kedd) d. u. 4—5-ig a g. kel. vizsgálata a hittanból (IV. o. termében).
  - » » (kedd) d. u. 3—4-ig a VII. o. vizsgálata az egészségtanból (VI. o. termében).
  - » 19-én (szerda) reggel 7 órától az I. o. vallásból, magyarból, latinból, földrajzból (saját termében).
  - » » (szerda) reggel 7 órától a II. o. magyarból, vallásból, számtanból és mértanból (saját termében).
  - » » (szerda) d. u. 2 órától az I. o. számtanból, mértanból, természetrajzból (saját termében).
  - » » (szerda) d. u. 2 órától a II. o. latinból, természetrajzból, földrajzból (saját termében).
  - » 20-án (csütörtök) reggel 7 órától a III. o. vallásból, latinból, magyarból, földrajzból (saját termében).
  - » » (csütörtök) reggel 7 órától a IV. o. magyarból, latinból, történelemből, mértani rajzból (VI. o. termében).
  - » » (csütörtök) reggel 7 órától az V. o. magyarból, vallásból, latinból, görögből és görögpótlóbból (a természetrajzi tanteremben).
  - » » (csütörtök) d. u. 2 órától a III. o. németből, számtanból, mértanból és történelemből (saját termében).
  - » » (csütörtök) d. u. 2 órától a VI. o. vallásból, magyarból, történelemből, számtanból (saját termében).
  - » » (csütörtök) d. u. 2 órától a VII. o. magyarból, vallásból, latinból, németből (természetrajzi tanteremben).
  - » 21-én (péntek) reggel 7 órától VI. o. latinból, természetrajzból, görögből és görögpótlóbból, németből (saját termében).
  - » » (péntek) reggel 7 órától a VII. o. fizikából, szám-

tanból, történelemből, görögből és görögpótlóból (a természetrajzi tanteremben).

Május 21-én (péntek) d. u. 2 órától a IV. o. vallásból, németből, számtanból, természetrajzból (VI. o. tantermében).

» » (péntek) d. u. 2 órától az V. o. németből, számtanból, természetrajzból és történelemből (természetrajzi tanteremben).

Junius 11—12-én (péntek és szombat) magánvizsgálatok.

» 14—15-én (hétfő és kedd) szóbeli érettségi vizsgálat.

IX.

Tankönyvek.*

I. osztály.

	Kor.
Murányi J.: Bibliai szemelvények könyve, Hegedüs és Sándor Debrecen	3—
Dr. Szinnyei J.: Magyar olvasókönyv, I., Hornyánszky V. Budapest	—
Dr. Szinnyei J.: Magyar nyelvtan, I., Hornyánszky V. Budapest	—
Geréb—Morvay: Kis latin nyelvkönyv, Lampel R. B.-pest Nyelvtani függelék a Geréb—Morvay nyelvkönyvhöz, Lampel R. Budapest	1·20
Dr. Beke M.: Számtan, I., Singer és Wolfner Budapest	2·60
Lasz Samu: Földrajz, I., Lampel R. Budapest	—
Zalányi J.: Rajzoló geometria, I., Athenaeum	2—
Dr. Szilády Z.: Kis természetrajz, I., Földes Ede Nagyenyed	1·80
Erd. ref. Egyh. Ker. Énekeskönyve (1908. kiadás) Kolozsvár	1—
Kogutovicz M.: Atlasz	2—

* Tankönyv változás nincs.

II. osztály.

	Kor.
Murányi J.: Bibliai szemelvények könyve, Hegedüs és Sándor Debrecen	3—
Egyházi énekeskönyv, III. kiadás, Stief Jenő és Társa Kolozsvár	1·20
Szinnyei József: Magyar nyelvtan, XI. kiadás, Hornyánszky Viktor Budapest	—80
Szinnyei József: Magyar olvasókönyv, IX. kiadás, Hornyánszky Viktor Budapest	2·40
Geréb—Morvai: Kis latin nyelvkönyv, Lampel R. Budapest	2·40
Nyelvtani függelék a Geréb—Morvai nyelvkönyvhöz, Lampel R. Budapest	1·20
Lasz Samu: Földrajz, II. rész, Lampel R. Budapest	3·20
Beke Manó: Számтан, IX. kiadás, Singer és Wolfner B.-pest	3—
Szilády Z.: Kis természetrajz, Földes Ede Nagyenyed	1·90
Zalányi J.: Rajzoló geometria, II. kiadás, Athenaeum B.-pest	1·40

III. osztály.

Murányi I.: Biblia szemelvények könyve. Hegedüs és Sándor. Debrecen	3—
Szinnyei József: Magyar nyelvtan. XIII. kiadás. Hornyánszky V. 1914. Budapest	1·40
Szinnyei József: Magyar olvasó. Hornyánszky V. 1914. Budapest	2—
Pirchala Imre: Latin olvasókönyv a gimn. III—IV. oszt. számára. Athenaeum, harmadik kiadása Budapest	2·80
Csengeri: Latin nyelvtan II. Mondattan. Lampel R. III. kiadás. Budapest	1·80
Lasz. Samu: Földrajz. III. rész. III. kiadás. Lampel R. 1906. Budapest	1·60
Makkai István: Matematikai és fizikai földrajz. IV. kiad. Franklin, Budapest	1·60
Szemák István: Német nyelv- és olvasó- és gyakorlókönyv I. rész. II. kiad. Athenaeum. Budapest, 1904.	2—

Kor.

Szádeczky Lajos: Magyarország története. I. rész. II. kiadás. Lampel R. Budapest, 1912.	2·50
Beke M.: Számтан. IX. kiadás. Singer és Wolfner. Budapest, 1914.	3—
Zalányi I.: Rajzoló geometria. III. rész. II. kiad. 1912. Athenaeum. Budapest	2—

IV. osztály.

Murányi: Bibl. szemelvények. Hegedüs és Sándor, Debrecen, 1909.	3—
Nagy P.: Konfirmációi káté ref. egyházker. Kolozsvár, 1910	—·40
Weszely: Stilisztika Lampel. VIII. kiadás, sajtó alatt . .	2·40
Lehr: Arany Toldi. Franklin. XIV. 1912.	2·40
Csengeri: Latin nyelvtan. II. Lampel. 2. kiadás. 1914. . .	1·80
Pirchala: Latin olv. IV. Athenaeum. IV. kiadás	2·70
Szemák: Nemzeti nyelv és gyakorló II. Athenaeum. II. kiad.	2·80
Szádeczky: Magyarok története. II. Lampel. II. kiad. 1912.	2·20
Sárkány: Algebra. Athenaeum. II. kiadás	4—
Szilády: Növénytan. Földes E. Nagyenyed	2·60
Zalányi: Rajzoló geometria. Athenaeum. II. kiadás, 1912.	1·40
Kogutovicz: Atlasz. Földr. XI. kiadás, 1913.	2·50

V. osztály.

S. Szabó József: Keresztyén egyh.-tört., I. r., VI. kiadás, Hegedüs és Sándor Debrecen	1·80
Riedl Frigyes: Rhetorika, VI. jav. kiad., Franklin—Lampel Budapest	3—
Csengeri János: Szemelv. P. Ovid. N. műveiből, (Jeles írók 64. sz.), V. kiadás, Franklin T. Budapest . . .	2—
Zsámboky Gyula: M. Tull. Cic.: De imp. Gnaei Pomp., (Jeles írók 27. sz.), IV. kiadás, Franklin T. Budapest .	1·20
Zsámboky Gyula: Pro Lic. Archia poeta	—·—

	Kor.
Dóczi Imre: Görög nyelvtan, IV. kiad., Athenaeum B.-pest	3—
Maywald József: Görög gyakorló és olvasókönyv, I. r., V. kiadás, Kókay Lajos Budapest	2—
Szemák István: Német nyelv és gyakorlókönyv, II. r., V. kiadás, Athenaeum Budapest	2·80
Kiss Lajos: Világtörténet, I. r., II. kiadás, Ref. főisk. nyomda Sárospatak	2·50
Sárkány Lajos: Algebra, II. kiadás, Athenaeum Budapest	4·40
Sárkány Lajos: Mértan, III. kiadás, Athenaeum Budapest	4·60
Paszlavszy József: Állattan, VIII. kiad., Athenaeum B.-pest	4·40
Geréb József: Szemelv. Herodotos tört. műv., III. kiadás, Franklin T. Budapest	1·50
Kemenes (Kempf) József: Homeros Odysseiája bő szemelv., III. kiadás, Franklin—Lampel Budapest	3·60
Kemenes (Kempf) József: Homeros Iliasa bő szemelv., II. kiadás, Franklin—Lampel Budapest	3·20
Toncs Gusztáv: Szemelv. a magyar epikusokból és törté- netírókból, Franklin—Lampel B.-pest (Kiadás nincs jelezve)	2—

VI. osztály.

Szabó: Keresztyén egyháztörténet, Hegedüs és Sándor Debrecen	1·92
Négyessy: Poetika, III. kiadás, Lampel Budapest . . .	3·80
Kalmár: Szemelv. Livius műveiből, IV. kiadás	3·60
Pirchala: Vergilius Aeneise, VI. kiad., Athenaeum B.-pest	1·80
Pirchala: Jegyzetek Vergilius Aeneiséhez, I. kiadás . .	1·60
Dóczi Imre: Görög nyelvtan, IV. kiad., Athenaeum B.-pest	3·60
Maywald: Görög gyakorló és olvasókönyv, Kókai B.-pest	3—
Sarudy: Görög lírai antológia, Franklin Budapest . . .	2·50
Toncs: Szemelv. a klasszikus költőkből	1·80
Csiky: Sophokles Antigone, III. kiadás	1—
Hirn—Paulai: Német olvasókönyv, II. rész, III. kiadás .	2·40
Hirn—Paulai: Német nyelvtan, II. kiadás	2—
Kiss: Világtörténelem, II. r., Sárospatak	2·80

	Kor.
Helmár: Iskolai atlasz, II. r., Athenaeum Budapest . . .	1·20
Sárkány: Algebra, II. kiadás, Athenaeum Budapest . . .	4·40
Sárkány: Mértan, III. kiadás, Athenaeum Budapest . . .	4·60
Polikeit: Logarithmus tábla, Tudom. Zsebkönyvt. . . .	—·60
Szterényi: Ásványtan és Chémia, V. kiad., Lampel B.-pest	2·50

VII. osztály.

Ifj. Péter Károly: Keresztyén vallástan (Hit és erkölcstan), III. kiadás, Becsek D. Fia Székelyudvarhely	1·40
Dr. Beöthy Zsolt: A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése, I. rész, XII. kiadás, Athenaeum Budapest . . .	5—
Dr. Bartal Antal és Malmosi K: C. Sallusti Crispi libri de bello Jugurthino, Athenaeum Budapest	1·20
Pirchala Imre: P. Vergili Maronis Aeneidos libri XII., II. r., III. kiadás, Athenaeum Budapest	1·20
Köpesdy Sándor: M. Tullii Ciceronis in L. Sergilium Ca- tilinam orationes quatuor, III. kiad., Franklin T. B.-pest	1·20
Toncs Gusztáv és Loósz István: Szemelvények a magyar történetírókból és szónokokból, I. kiad., Franklin T. B.-pest	—·—
Szilasi Móric: Szemelvények Thukydidesből, II. kiadás, Lampel Róbert Budapest	2·80
Csengeri János: Homerosi világ, Athenaeum Budapest . . .	2·80
Csengeri János: Homeros Odysseiája, IV. kiad., Athenaeum Budapest	3·60
Dávid István: Szemelvények Herodotosból, Lampel B.-pest	1·40
Hirn Lajos és Paulay Ödön: Német irodalmi olvasókönyv stílusgyakorlatokkal, I. r., Singer és Wolfner Budapest	2·60
Kiss Lajos: Világtörténelem, Újkor, Trocsányi Bertalan . .	2·70
Dr. Sárkány Lajos: Algebra, Athenaeum Budapest	4—
Dr. Sárkány Lajos: Mértan, III. kiad., Athenaeum B.-pest	4·60
Dr. Szekeres Kálmán: Kísérleti fizika, XI. kiadás, Frank- lin Társulat Budapest	5·60
Fodor—Gerlóczy: Egészségtan, IV. kiadás, Lampel R. Budapest	2·40

Dr. Horváth Balázs—Vagner József: Római régiségek és a római irodalomtörténet vázlata, VIII. kiadás, Lampel R. Budapest	3·20
Wagner—Horváth: Görög régiségek, Lampel R. B.-pest	—'—
Borsos Károly: Szemelvények Demosthenes beszédeiből	—'30
Helmár Ágost: Iskolai atlasz, újkor	—'—

VIII. osztály.

Farkas József: A magyar prot. egyház története, Kókai L. Budapest	1·60
Dr. Beöthy Zsolt: Irod. tört. II. r., 11-ik kiad., Athenaeum Budapest	5'—
Bartal—Malmosi—Csengeri: Q. Hor. Tlacci Opera, I—II., Athenaeum Budapest	1·80
Dr. Gyomlay Gy.: Szemelvények P. Corn. Tacitus nagyobb tört. műveiből, 2-ik kiadás, Athenaeum Budapest	2·80
Dr. Csengeri: Homeros Iliása, 4-ik kiad., Athenaeum B.-pest	4'—
Simon J. S. dr.: Szemelvények Platonból, 2-ik kiadás, Franklin Budapest	2·40
Dr. Földi: Platon, Szokrates védőbeszéde, Kriton, Phaedon stb., Lampel Budapest	2·80
Zsámboki: A görög művészet kiválóbb alkotásainak ismertetése, Franklin Budapest	2·20
Hirn—Paulay: Német irod. olvasókönyv, II. r., Singer és Wolfner Budapest	3·40
Varga Ottó: A magyarok oknyomozó története, Franklin Budapest	3·60
Fehér—Szekeres: Fizika, Franklin Budapest	5·80
Dr. Sárkány L.: Algebra, Athenaeum Budapest	4·40
Dr. Sárkány L.: Geometria, Athenaeum Budapest	4·40
Szitnyai Elek: Lélektan és Logika, Franklin Budapest	3·20

X.

A tananyag kimutatása.

a) Rendes tárgyak.

I. osztály.

Vallástan, heti 2, egész évben 50 óra. Isteni kijelentés az ószövetségi könyvekben. Ének: 1., 4., 12., 13., 14., 15., 18., 20., 30., 34., 39., 67., 70., 73., 76., 83., 92., 101.; dicséret 1., 4., új ének 8., 42., 65. 90. zsoltár.

Magyar nyelv, heti 4, egész évben 100 óra. Nyelvtan: Az egyszerű mondat és részei. Szófajok. Olvasmányok: Az olvasókönyv prózai és költői olvasmányai. Könyv nélkül Petőfi és Arany néhány verse. Írásbeli dolgozat kéthetenként 1, összesen 10; a könnyebb olvasmányok, főleg mesék reprodukciói, egyszerűbb fogalmazási gyakorlatok.

Latin nyelv, heti 5, egész évben 128 óra. Nyelvtan: Declinatiók, fokozás, számnév, névmás; igeragozás: a főidők activa formában. Olvasmány: Az olvasókönyvből 1—24 olvasmány. Kéthetenként 1 írásbeli dolgozat, összesen 9.

Földrajz, heti 3, egész évben 64 óra. Tájékozódás az iránytű segítségével. A tanterem, a város térképe. Az ország egyes részeinek hegy- és vízrajza, városai, megyéi, kulturája. Az ország összefoglaló ismertetése.

Mennyiségtan, heti 4, egész évben 105 óra. A mégegység alapmivelet egész számokkal, tizedes és közönséges törtekkel. Pénz és méterrendszer. Havonként 1 írásbeli, összesen 9.

Természetrajz, heti 2, egész évben 44 óra. Őszi gyümölcsök. Házi emlősök. A legközönségesebb fenyőfélék. Vadon élő emlősök. Nehány tavasszal virágzó növény Házi szárnyasok.

Mértani rajz, heti 2, egész évben 52 óra. Rajzeszközök használata. Mértani alapelemek, síkidomok; ezek kerület és területszámítása. Síkékitmények geometriai alapon tussal kihuzva, utóbb két színben.

Egyházi ének, heti 1, összesen 21 óra. Dicséretes: I., V., IV., XIII., XV., XXX., XLV., XL., IV. LXIII., LXXVII., XCI., XCII., XCVII., XCVIII., CI. Új énekek: 1., 4., 20., 24., 30., 48., 57., 58. Zsoltárok: VIII., XXXIV., XLII.; XLV., LXXXIV. XC., CV., CXXXVIII.

II. osztály.

Vallástan, heti 2, egész évben 51 óra. Isteni kijelentés az új-szövetségi könyvekben Murányi J. Bibliai szemelvények könyve c. segédkönyv alapján. Ének: 2., 5., 7., 10., 23., 24., 32., 50., 53., 55., 63., 77., 92., 93., 96., 99. dicséret; 7 új ének; 23., 25., 33., 84. zsoltár.

Magyar nyelv, heti 4, egész évben 90 óra. Az alaktan ismétlése. Egyszerű és összetett mondat. Versek könyvnélkül. 2 hetenként 1 írásbeli dolgozat, összesen 10. Tankönyv: Szinnyi I. olvasókönyve és nyelvtana II. rész.

Latin nyelv, heti 4, egész évben 94 óra. Az I. osz. anyagának ismétlése. Az igeragozás 8 latin gy. fordítása a megfelelő magyar gyakorlatokkal. 2 hetenként 1 írásbeli gyakorlat, összesen 10. Tankönyv: Morvay—Geréb. Kis latin nyelvkönyv a nyelvtani függelékkal.

Földrajz, heti 3, egész évben 68 óra. Európa, Ázsia, Afrika leírás és politikai földrajza. Térképvázlatok készítése. Tankönyv: Lasz Samu. Földrajz. II. rész.

Számtan, heti 4, egész évben 101 óra. Számítási rövidítések. Egyszerű hármas szabály, százalékszámítás. Írásbeli dolgozat. 5. Tankönyv: Beke M. Számtan II. rész.

Természetrajz, heti 2, egész évben 56 óra. Az emlősök osztályából a majmok; a tengeri emlősök és Ausztrália emlősei. Madarak, csúszómászók, kétéltűek, halak. Rovarak, pókok, rákok, férgek. Nehány tavasszal nyíló fa és virág. Szilády Zoltán tankönyve alapján.

Mértani rajz, heti 2, egész évben 50 óra. A testekről általában. A szögletes és görbe felületű testek felülete, köbtartalma. Asconometrikus ábrázolás. A térbeli egyenes és sík kölcsönös helyzete. 9 rajz. Tankönyv: Zalányi I. Rajz. geometria II. rész.

Egyházi ének, heti 1, összesen 21 óra. Dícséretetek: I., IV., V., XIII., XV., XXX., XLV., XLIII., XLVIII., XCI., XCII., XCVI., XCVII., CI; Új énekek: 1., 4., 20., 24., 30., 48., 57., 58. Zsoltár: VIII., XXXIII., XLII., LXV., LXV., LXXIV., VC., CXXXVIII.

III. osztály.

Vallástan, heti 2, egész évben 52 óra. Keresztyéni hittan. Szemelvények a zsoltárokból, Ezékiel, Dániel, Amos, Míkeás, Zakariás, Malakiás könyvéből és Ján. ev.-ből. 17. dics. és 4 zsolt. A megelőző évben tanultak ismétlése.

Magyar nyelv, heti 3, egész évben 75 óra. Olvasmányul szolgáltak: A nagyenyedi két fűzfa, Odysseus bolyongásai, A régi rómaiak és görögök élete, Bocskai I., Bethlen G., Wesselényi-féle összeesküvés, Magyar becsület szó. Nyelvtanból: a beszédrészek, a mondatrészek, az egyszerű és összetett mondatok. Számtalan költemény könyv nélkül. Írásbeli dolgozat 11.

Latin nyelv, heti 5, egész évi 125 óra. Az alaktan ismétlése után a mondatból az egyszerű mondat (esettan). Olvasmányok Cornelius Neposból Miltiades, Themistokles és Aristides. Írásbeli dolgozat összesen 9.

Német nyelv, heti 4, egész évben 101 óra. Olvasmányul szolgáltak a tankönyvből: 7., 9., 11., 12., 14., 16., 18., 20., 32., 38., 52., 55. számú olvasmányok. A nyelvi ismeretek begyakorlására szolgáltak az 1., 3., 5., 6., 10., 11., 13., 15., 17., 21., 22., 24., 25., 27., 28., 30., 31., 33., 34., 35., 36., 37., 39.,

40., 41., 44., 46., 48., 51., 53., 54., 56. magyar gyakorlatok. A nyelvtanból a főnév, melléknév ragozása. Az igeragozás a cselekvő alakban. Szórend, számnevek. Írásbeli dolgozat 11.

Földrajz, heti 2, egész évben 47 óra. Amerika és Ausztrália leíró földrajza. Matematikai és fizikai földrajz.

Történelem, heti 3, egész évben 73 óra. Magyarország története 1526-ig. Történelmi és háborús olvasmányok.

Mennyiségtan, heti 3, egész évben 75 óra. Műveletek egész és törtszámokkal. Törtes törtek. Összetett következtetések. Az árú súlyára vonatkozó számítások. Kamatszámítások. Arányos osztás és középérték számítás. Képletek: helyettesítések. Értékpapírok. Érmek ismertetése. Hadikölcsönök. Írásbeli dolgozat 5.

Rajzoló geometria, heti 2, egész évben 50 óra. A pont, vonal, szög, három-, négy- és sokszögek. Idevonatkozó szerkesztési feladatok. Síképkitényvek egy és több színben szabadkézzel.

Egyházi ének, heti 1, egész évben 21 óra. Dicséretes: IV., V., XIII., XIV., XV., LXVII., LXIII., XCVI., LXXVI., XCI., XCII., XCVII., CI. Új énekek: 1., 4., 20., 23., 24., 30., 48., 57., 58. Zsoltárok: VIII., XXXIII., LXV., LXXXIV., XC., GV., CXXXVIII., CXLVI.

IV. osztály.

Vallástan, heti 2, összesen 52 óra. Keresztyén erkölcsstan. Szemelvények a Péld., Prédik, Jeremiás, Hoseás, Joel, Amos, Míkeás, Zakariás és Malakiás könyveiből.

Magyar nyelv, heti 3, összesen 74 óra. Stilisztikából a stílus általános és különös tulajdonságai. Prózai és költői stílus. Verstan. A tanultak szemléltetésére szolgáltak szemelvények az olvasókönyvből. Toldi tárgyi, új elvi és verstani fejtegetése. Könyv nélkül az I., II., III., VII., VIII. énekek. Írásbeli dolgozat 11.

Latin nyelv, heti 4, összesen 95 órán. Szemelvények C. Rufusból és C. I. Caesarból. Ovidiusból a világ négy kora. Nyelvtanból az egész mondattan. Római naptár. 11 írásbeli dolgozat.

Német nyelv, heti 3, összesen 73 órán. Tárgyaltuk a tankönyv 4., 17., 19., 32., 33 számú, továbbá az Argonautra vonatkozó olvasmányok, »Die Einkehr« és »Elisabeths Rosen« című költemények. Nyelvtanból a mondattan. Ennek begyakorlására szolgáltak a tankönyvbéli magyar gyakorlatok. Írásbeli dolgozat 11.

Történelem, heti 3, egész évben 73 órán. Magyarország története és politikai földrajza 1526—1867-ig. Történelmi és háborus olvasmányok.

Mennyiségtan, heti 3, összesen 76 órán. Algebrai alapfogalmak. A négy alpművelet egész és tört számokkal. Második és harmadik hatvány. Legnagyobb közös osztó. Legkisebb közös többszörös. Elsőfokú egy ismeretlenű egyenletek. Havonként 1, egész évben 5 írásbeli dolgozat.

Természetrajz, heti 3, összesen 69 órán. Növénytan. Alaktan. Vegytani alapfogalmak. A növények belső szerkezete. Élettan. Rendszertan. A fontosabb növénycsaládok ismertetése.

Rajzoló mértan, heti 2, összesen 50 órán. A kör, elipszis, hyperbola és parabola. Idevonatkozó szerkesztési feladatok, a fontosabbak tussal külön lapon. Különböző stílusú ékitmények rajzolása és festése.

Énekelmélet a szaktanár hadbavonulása miatt nem tanított.

Egyházi ének, heti 1, összesen: 21 órán. Dicsőretek: IV., V., XIII., XIV., XV., LXVII., LXIII., XCVII., LXXVI., LXXVII., XCI., XCII., XCVII., CI. Új énekek: 1., 7., 4., 20., 23., 24., 30., 48., 57., 58. Zsoltárok: VIII., XXXIII., LXV., LXXXIV., XC., CV., CXXXVIII., CXLVI.

Testgyakorlat a szaktanár hadbavonulása miatt nem tanított.

V. osztály.

Vallástan, heti 2, egész évben 51 óra. A keresztyén egyház története a reformációig. Apostolok Cselek.

Magyar nyelv, heti 2, egész évben 51 órán. A prózai mű-

fajok elmélete. Olvasmányok: Kossuth beszéde a véderő megajánlása érdekében. Perikles gyászbeszéde. V. Hugo: Az elsza-
badult ágyú. Mikes leveleiből. Beöthy Zsolt tanulmánya Mikesről.
Salamon bújdosása. A mohácsi vésről két olvasmány. Írásbeli
dolgozat 6.

Latin nyelv, heti 3, egész évben 74 órán. Olvasmányok:
P. Ovidius Naso: A költő életrajza. Az utolsó óra. Róma alapí-
tása. Romulus megdícsőülése. A Fabiusok veszte. Ferialia. Ter-
minalia. M. Tullius Cicero: De imperio Gn. Pompei I—XX. feje-
zet. Pro A. Licinio Archia poeta 3 fejezet. Írásbeli dolgozat ha-
vonként 1.

Görög nyelv, heti 5, egész évben 124 óra. Nyelvtanból a
névragozás és az ω -végű igék ragozása. Gyakorlatok 1—44. Írás-
beli dolgozat 12.

Görögpótló irodalom, heti 2, egész évben 49 órán. Szemel-
vények az Odysseiából, Iliásból, Herodotosból és Arany Buda
halálából.

Görögpótló rajz, heti 2, egész évben 50 óra. Különféle sza-
bályos tesztek rajzolása. Váradí-féle minták másolása. Tervezetek.
Nagy fali minták másolása. Rajzolás természet után. Beadtak
egész évben 16 rajzot.

Német nyelv, heti 3, egész évben 66 óra. Nyelvtanból a
helyesírás, név- és igeragozás tüzetes tárgyalása, különösen az
igevonzatok, igekötők, elüljárók és határozószók. 22 gyakorlat,
ezek közül összefüggő olvasmány vagy vers 11. Írásb. dolg. 6.

Történelem, heti 3, egész évben 71 óra. Az ókori népek
története a nyugat-romai birodalom bukásáig.

Mennyiségtan, heti 3, egész évben 78 óra. Elsőfokú egyen-
letek két és több ismeretlennel. Négyzetgyök. Másodfokú egyen-
letek. Köbgyök. A planimetria fontosabb tételei. Dolgozat 5.

Természetrajz, heti 3, egész évben 67 órán. Állattan. Az
állati test szerkezete. Biológiai jelenségek. Az állati sejt, szövetek
és szervek. Az összes állatosztályok és főbb rendek, tekintettel a
hazai közönségesebb fajokra.

VI. osztály.

Vallástan, Heti 2, évi 49 óra. A keresztyén egyház történelme a reformációtól. Szemelvények Pál leveleiből.

Magyar nyelv, heti 3, évi 71 óra. A költői műfajok tana. Lirai, epikai és drámai költészet. Az egyes költői műfajok gyakorlati tárgyalása. Havonként 1, összesen 6 írásbeli dolgozat.

Latin nyelv, heti 4, évi 98 óra. A római történetírás Liviusig. Livius történeti munkájából a következő szemelvények fordítása és magyarázása: Lib. II. 1., 2., 9., 13., 28., 30., 33., 35., 39., 40. Lib. XXI. 1., 2., 4., 18., 32., 33., 34., 35., 36., 37; Lib. XXII. 8., 10., 12., 18., 23., 24., 43., 57., 61.

A római epikai költészet Vergiliuszig. Vergilius Aeneiséből szemelvények fordítása és magyarázása. Lib. I. 1—642 sor, Lib. II. 1—369 sor. Mintegy 100 sor. Könyv nélkül. Kéthetenként írásbeli dolgozat, összesen 10.

Görög nyelv, heti 5, évi 115 óra. Alaktanból az V. osztályban tanultak ismétlésével a μ végű igék és a VI.—VII. oszt. igék begyakorlása; szóképzés. Mondattanból az egyszerű mondat elemei és az összetett mondatok. Olvasmányok Xenophon Anabasisából és Memorabiliáiból szemelvények az olvasókönyv alapján. Kéthetenként írásbeli dolgozat, összesen 9.

Görögpótló irodalom, heti 2, évi 45 óra. a) Szemelvények a görög lírai költészetből. b) Szemelvények a klasszikus versmértékű magyar lírai költészetből. c) Sophoklesz Antigone-ja. 1 írásbeli dolgozat.

Görögpótló rajz, heti 2, évi 44 óra.

Német nyelv, heti 3, évi 74 óra. Módbeli segédigék. Erős igék: Igekötők. Igevonzatok. Előjárók. Határozószók. Tizenhét gyakorlat és olvasmány. Havonként 1, összesen 7 dolgozat.

Történelem, heti 3, évi 66 óra. A középkor és újkor története 1648-ig.

Mennyiségtan, heti 4, évi 95 óra. A hatványozás általánosítása. Számrendszerek. Gyökmenyiségek, Gyökökkel végez-

hető műveletek. Irracionális egyenletek. Logarithmus. Körtañ. Trigonometriai függvények. Derékszögű háromszögek megoldása. Sinus, cosinus és tangens tételek. A háromszögbe és a háromszög közé rajzolható körök sugarainak kiszámítása. Földmérési feladatok. Havonként 1, összesen 5 írásbeli dolgozat.

Természetrajz, Heti 3, évi 66 óra. Ásványtan és chemia. A közönségesebb ásványok és szeretlen vegyületek. Kristálytan. Általános vegytani alapfogalmak és törvények. Legegyszerűbb szervesvegyületek. Közettan.

VII. osztály.

Vallástan, heti 2, évi 48 óra. Keresztyén hit és erkölctan. János evangéliuma.

Magyar nyelv, heti 4, évi 89 óra. A magyar irodalom története a legrégebb időtől Kisfaludy Károlyig. Az olvasókönyv olvasmányai; könyvnelküliek. Dolgozat havonként, összesen 5.

Latin nyelv, heti 4, évi 98 óra. Olvasmányok: P. Verg. Maro Aeneiséből: VII. ének 37—106, VIII. 608—731, XI. 139—181, XII. 697—790, 887—962. Mintegy 100 sor könyvnelküli. C. Sall. Crispus De bello Jugurthino című művéből 1—25. fejezet. M. T. Cicero Oratio in Catilinam I. és IV. Vergilius, Sallustius és Cicero élete és irodalmi munkássága. Tárgyi magyarázatok, vallás- és magánrégiségek. Kéthetenként írásbeli dolgozat, összesen 10.

Görög nyelv, heti 4, évi 112 óra. Olvasmány: Homeros Odysseiaja I. ének egészen, V-ből 120 sor s a többinek bő tartalma; Herodotos historiáiból szemelvények: Kroisos és Solon, Kroisos bukása, Kyros története és halála; Dareios megválasztása; a salomisi ütközet. A megfelelő irodalmi és tárgyi ismertetés a nyelvtani ismeretek ébrentartásával, kibővítve az ion nyelvtannal. 5 írásbeli.

Görögpólló irodalom, heti 2, évi 49 óra. Szemelvények Thukydidesből; a görög történetírás kezdete, képviselői; Thukydides történeti módszere, a peloponnesusi háború. Magyar törté-

netírás története és a történetírók. Magyar politikai szónoklás fejlődése, nevezetesebb szónokok. Demosthenes philippikáinak, Fülöpnek és korának ismertetése. 2 írásbeli dolgozat.

Görögpótló rajz, heti 2, évi 48 óra. Vázák és vázából alakított csoportok, lepkék, csendéletek és madarak rajzolása, festése színes aquarellben és temperában, különös tekintettel a színérezék fejlesztésére.

Német nyelv, heti 3, évi 69 óra. Az irodalom története szemelvényekben. *Dad Hildebrandslied. Teile aus dem Niebelungen liede. Rolandslied. Verse Walter von der Vogelweide. Wieland: Oberon (In halt und auswahl). Herder: Erlkönigs Tochter. Cid—Romansen—Lessing: Fabeln, Sinngedichte, Minna von Barnhelm I., IV., V. felvonás. Dolgozat havonként, összesen 6.*

Történelem, heti 3, évi 70 óra. Világtörténet: Újkor 1648—1867-ig. Politikai földrajzból Európa államai, különös tekintettel Ausztria-Magyarországra. Történelmi és háborús olvasmányok.

Mennyiségtan, heti 3, évi 76 óra. Algebra. Végtelen geometriai sorok. Kamatos kamatszámítás. Járadék számítás. Kölcsöntőketörlesztés. Államkölcsönök. Végtelen járadék. Másodfokú egyenletek elmélete. Másodfokú függvény maximum-minimuma. Függvények grafikai ábrázolása. Geometria: A pont helyének geometriai meghatározása. Két pontnak egymástól való távolsága. Háromszög területének meghatározása a csúcspontok koordinatáiból. Egyenes egyenlete. Kör egyenlete. Geometriai testek általános tulajdonságai. Felület és térfogat számítás. Havonként 1, összesen 5 írásbeli dolgozat.

Természettan, heti 4, évi 95 óra. Mechanika. Hangtan. Geometriai fénytán.

VIII. osztály.

Vallásstan, heti 2, egész évben 52 óra. A magyar pretestáns egyházak történelme. Szemelvények a Jelenések könyvéből és Pál apostol kisebb leveleiből.

Magyar nyelv és irodalom, heti 3, egész évben 83 óra. A Kisfaludy Károlytól maig terjedő magyar irodalom. A kézikönyv szemelvényei és a kötelező olvasmányok. Írásbeli dolgozatok száma 6.

Latin nyelv, heti 4, egész évben 99 óra. Olvasmányok: Qu. Horatius Flaccus *Ars poetica* egészen; Sax. I. 9., 6. Carm. I. 1., 3., 22., 24., 30. II. 3., 14. III. 2., 3., 4. IV. 7. Epod. II. Corn. Tacitus Ann. I. 1—15., 35., 40—42. II. 59—69., 72—73., 82—83. III. 12. VI. 22., 50. Hist. I. 2—3. V. 8—13. A megfelelő tárgyi, irod. és régiségtani ismeretekkel. Írásbeli dolg. száma 10.

Görög nyelv, heti 3, egész évben 74 óra. Olvasmányok: Homeros Iliása I. 1—457., VI. 237—278., 407—458. S az egésznek bő tartalma. Plato Apológiája egészen. Az irodalom történet összefoglalása; a megfelelő tárgyi és régiségtani ismeretek. Írásbeli dolgozatok szám 6.

Görögpótló irodalom, heti 1, egész évben 42 óra. A görög művészet ismertetése (a »Néhány kiváló szoborképmás« c. fejezet kivételével az egész könyv.) Platonból Platon élete, művei; Sokrates védőbeszédéből, a Kritonból és Phaidonból részletek s az államról szóló dialogus részletesen.

Német nyelv, heti 3, egész évben 68 óra. Az irodalom második virágzása kora és a romantikus iskola. Olvasmányok: Goethe *lyrische Gedichte* (8) Mignon, König in Thule, Das Hufeisen, Prometheus, Hermann u. Dorothea I. 1—30., VII—IX. némi kihagyással; Schillers *Lied von der Glocke*; *Die romantische Schule*; *Gedichte von Uhland, Körner, Heine u. Lenau*. Írásbeli dolgozatok száma 5.

Történelem, heti 3, egész évben 69 óra. A magyarok oknyomozó története és a kútfők. Történelmi és háborús olvasmányok.

Természettan, heti 4, egész évben 91 óra. Hőtan. Mágnesésitan. Elektromosságitan. A kozmografia elemei.

Mathematika, heti 2, egész évben 51 óra. Permutatio, variatio, combinatio. Newton-féle binominális tétel. A gömbháromszög

mértan koszinus tétele. Geografiai távolságok meghatározása. Az algebra és geom. rendszeres átisméltése. Írásbeli dolg. száma 3.

Filozofia, heti 2, egész évben 51 óra. A lélektan és logika.

Görögpótló rajz, heti 2, egész évben 42 óra. Tervezés. Gipsz fejjrajz ceruzával és szénnel, Élőfej rajzolása szénnel.

b) Rendkívüli tárgyak.

A háború folytán tanerők és helységek hiánya miatt szünetelt a rendkívüli tárgyak tanítása.

XI.

Ifjusági körök.

a) Ifjusági Petőfi Önképzőkör.

Az »Ifjusági Petőfi Önképzőkör« ez évben nem alakult meg. Az ifjuság rendezte a március 15-iki ünnepélyt; Groák László VIII. o. tanulónak ez ünnepélyen tartott alkalmi beszédét jutalmazza a kör 10 koronával. Az önképzőkör alaptökejéből 1600 koronára vásárolt hadi-kölcsön kötvényt.

b) Ifjusági olvasó-egylet.

Felügyelő-tanár: Nagy Elemér.

Könyvtáros: Rácz Jenő VIII. o. t.

Háznagy: Csutak Ferenc VIII. o. t.

Az egylet tagjai az V—VIII. o. növendékei, akik ez évben csak osztálykönyvtárakat használtak, mert az ifjusági könyvtár rendezés alatt állott. Új könyveket ez évben nem igen vettünk, csak a részletfizetésre megrendelt kiadványok árát törlesztettük.

Az egyesület a következő napi, heti lapokat és folyóiratokat járatta: Az Ujság, Ujság, Ést, Új Idők, Vasárnapi Ujság, Darwin, Uránia, Juventus. Az összes művek száma 2400 munka 3420 kötetben.

c) Gyermek-könyvtár.

Felügyelő-tanár: Nagy Elemér.

Könyvtáros: Csutak Ferenc VIII. o. t.

Tagjai az I—IV. o. növendékei; a tagok a könyveket négy csoportba osztva használták; az I. cs.-ban levőket az I. o.; a II. cs.-ban levőket a II. o.; a III. cs.-ban levőket a III. o.; a IV. cs.-ban levőket a IV. o. növendékei.

Ez évben új beszerzés nem volt, Verne Gyula összes műveinek 236·90 K. megrendelési árát törlesztettük.

A könyvtár jelenlegi állapota 1185 mű, 1245 kötet, 2107·26 K. értékben.

d) Gyorsíró-kör.

Szünetelt.

e) Testgyakorló-kör.

Szünetelt.

XII.

Vallásos nevelés, konfirmáció.

Felekezeti iskolánkat ez idő szerint még nélkülözhetetlenné teszi a vallásos nevelés. Talán a borzasztó világháborúnak annyi hasznát fogja látni az emberiség, hogy a földi hiábavalóságokról, amelyekbe annyira belemélyedt, tekintetét fölemeli az örökkévalókra.

Iskolánk drága tradíciója, hogy a nevelésre nagy súlyt helyez, nevelni pedig vallás- és erkölcsi alap nélkül nem lehet. A vallásos nevelésnek megvannak ugyan a külön szervei, de ez csak úgy vezet eredményre, ha részt vesz benne minden tanár tanítással és példaadással. Az egész iskolai éven bizonyos vallásos hangulat vonult végig. A szokásos téli iskolai istentiszteleteket nem tarthattuk meg, mivel az imateremben is sebesült katonák feküdtek, hanem a tél folyamán is a templomban vezettük az ifjúságot, ahol a vallás tanár is gyakran prédikált. A tanórákat imádsággal kezdtük és végeztük minden nap.

A konfirmációban részt vett 22 tanuló, akik közül 2 a fő-reáliskolából járt be. A templomban tartott nyilvános kikérdezés alkalmával bizonyosságot tettek, hogy a vallás tanár kiváló gonddal készítette elő.

Konfirmált növendékek névsora :

V. o. :	Demkó Jenő	Kökössy Kálmán
Dollny Etelka	Ferenczy István	Kún Béla
IV. o. :	Gálffy Dezső	Lukács Béla
Baczó Andor	Geszit Béla	Pál Áron
Balázs Lajos	Jodál Sándor	Péter Károly
Bálint István	Józsa György reálból	Simó Andor
Bartha Lajos	Kadácsi Sándor	Varju Viktor
Biró Rudolf	Korbai Elemér	Váradi Sándor reálból.

XIII.

Internátus és konviktus.

a) Internátus.

Az internátusban elhelyezett növendékek felett a közvetlen felügyeletet Biró Sándor h. igazgató és Dr. Kósa János inter-

nátusi elnök ellenőrzése mellett Jakó Albert és Csefő Sándor bennlakó felügyelő tanárok gyakorolták, kiknek a rend, fegyelem és tisztaság fentartásában a VII. és VIII. osztályú tanulók közül megbizott szobafőnökök és hetenként kirendelt apparitorok segítettek. A szolgai teendőket télen 3, az őszi és tavaszi időszakban 2 szolga végezte. Fegyelmi eseteket az internátusi elnök, a felügyelő tanárok, súlyosabb esetekben az igazgató és tanárok közbejöttével intézte.

Az internátusban év elején 19 lakószobában 168 tanuló helyeztetett el. Évközben kilépett 1, fegyelmi vétség miatt eltávolított 1, évvégi létszám 166. A bennlakó tanulók valamennyien az internátussal kapcsolatos konviktusban étkeztek a felügyelő tanárokkal együtt.

A lakószobák szükséges butorzatát, valamint a fűtést és világítást is az intézet adta, nagy ágyhasználat mellett félévenként 25, kis ágyhasználat mellett 20 K-ért. Ágyneműről, ágyszerűről és mosásról a szülők tartoznak gondoskodni. Az internátus betegeit Dr. Imreh Domokos, kórházi ig. főorvos kezeli, a gyógyszereket azonban a betegek fizetik.

b) Konviktus.

A konviktusnak, melyet házilag kezelünk, Dr. Kósa János r. tanár volt ideiglenes elnöke. A felügyelői tisztet az elnök mellett az internátusi felügyelők teljesítették, kik közül Csefő Sándor a gazdai teendőket is végezte.

A konviktusi teljes díj 240 K és 20 K pótdíj volt. A tanulók közül némelyek kedvezményben részesültek. A kedvezmény a teljes díj $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{2}$ -ed részének elengedésében állott, ezenkívül 5 féldíjas tanulónak ezen köteles féldíját a Kendi Kandida-alapítvány fedezte s így ezek ingyen részesültek ellátásban. Felszerelési díj címén minden tanuló 4 K-t fizetett.

A tagok száma volt :

<i>Év elején</i>	egész díjas	107,	<i>év végén</i>	106
«	«	$\frac{3}{4}$	«	19,
			«	«
				19

<i>Év elején</i>	$\frac{1}{2}$	«	40,	<i>év végén</i>	40	
«	«	felügyelő tanár	3,	«	«	3
«	«	iskola szolgál	2,	«	«	2
«	«	gazdasz. szem.	10,	«	«	10
			<hr/>			
			Összesen	181,	év végén	180

A kedvezmények összege 4620 K, azaz a befizetett díjak 11·5⁰/₁₀-a. A tanulók 8-as csoportokba osztva, asztalfőnökök felügyelete alatt étkeztek. Reggelire kaptak személyenként teát, kenyeret, szalonnát; ebédre hetenként 4—5-ször húsleves, főtt húst körzettel és mártással vagy árvaleves, sültet körzettel, vasárnapon és csütörtökön harmadiknak tésztát; vacsorára sültet körzettel. Az étrendet a II. félévben a háborús körülményekhez képest változtattuk.

XIV.

Iskolai gyűjtemények gyarapodása.

a) Kollegiumi könyvtár.

Anatole Franz: Az istenek szomjaznak.

Anatole Franz: A pinguinek szigete.

D'Annunzio: A tűz.

Approbatae constitutiones regni Transsylvaniae,

Arndt Ludwig: Lehrbuch der Pandekten.

Balogh Arthur: Constant Benjamin és alkotmányos államtana.

Balzac Honore: A számárbőr.

Barovius J. D.: Syntagma institutionum iuris.

Baumeister M.: Institutiones metaphysicae.

Beccaria: A bűnökről és büntetésekről.

Becker : Weltgeschichte.

Bellegarde M. Z. : Reflexions sour les ridicule.

Benjamin H. : Promptuarium latininitatis probatae.

Beöthy Zsolt : A magyar nemzeti irodalom történet ismertetése.

Berzeviczy A. : Fabricky Kornél tiszteletbeli tag emlékezete.

Bethlen de Wolfgang : Celsissimi principis.

Bétsi magyar merkurius első esztendeje.

Biographies et anecdotes.

Bloch Moritz : Taschenwörterbuch.

Bocsor István : Magyarország története.

Bod Péter : A szent bibliának historiája.

Bolla Martinus : Primae lineae historiae universalae.

Boutraux Emil : Tudomány és vallás a jelenkori phylosophiában.

Brissonius : Lexicon juris Romanorum.

Broughton : A religioról való historiai Lexicon.

Budai Ésaías : Deáknyelv kezdete példákban.

Chamieri : Delph. Panstratiae cathol.

Cholnoky J. : A jég világa.

Christophorus H. : Corpus juris civilis.

Császár M. : Academia istropolitana.

Csillagászat (latinul).

Dr. Décsy Sámuel : Magyar kurir 1794.

Dr. Décsy Sámuel : Osmanographia, azaz : leírása a török birodalomnak.

Dell E. M. : A sas útja.

Dictiones et locutiones Latinae cum Ungarica.

Dubai Miklós : Az idegbetegségek új gyógymódja.

Dumont I. : Polgári és büntető törvényhozási értekezések.

Erasmus adagiorum liber.

Az erdélyi diaeták országos végzései.

Az »Erdélyi Muzeum« egyesület VII. gyűlésének emlékkönyve.

E. Fleischacker : Juris Ungarici liber III.

Fleischer Joh. : Institutiones juris fendalis.

Fodor A. : A madarak és fák napjáról.

Fragmente zur Schilderung des Friderichs der II.

Fraknoi V. : Mátyás törekvései a császári trónra.

Füger M. : Das alte u. neue Privatrecht in Ungarn.

G. Geijerstam : Az öcsike.

Gerő Á. : A középiskolai biológiai oktatás.

Giesswein S. : Egyén és társadalom.

Göldner N. : A gyakorlati német nyelvtan.

Grammatica linguae Graecae.

Hahn H. : Handbuch für phys. Schülerübungen.

Hejermans H. : A vörös kalóz.

Heinrich G. : Boccacio élete és művei.

Heltai J. : Hét sovány esztendő.

Heltai J. : Tündérlaki lányok.

Herbet Eduard : Handbuch des allg. Österreichischen Strafrechtes.

Hermann O. : A magyar pásztorok nyelvkincse.

Histoire de Jules César.

Horváth J. B. : Physica particularis quam in usum auditorum.

Hugó V. : A párisi Notre-Dame.

Huszty S. : Juris prudentia practica.

Illésy György : A nők munkaképessége és munkajoga.

Index corporis juris Ungarici.

Institutiones oratoriae in usum scholarum.

Javaslat a az 1841—3. évi országgyűlésnek az adó tárgyában.

Jegyzőkönyve az erdélyi fejedelemség orsz. gyűlésének.

Jegyzőkönyve a nagyszebeni kerület V. igazgató értekezletének.

Jekeli H. : Geschichte des Gymnasialbaues und Bericht.

Jendrassik E. : Br. Korányi Frigyes levelező tag emlékezete.

Jensen V. : D'Ora asszony.

Jókai M. : Álmodád.

Jókai M. : Amerikai történetek.

Jókai M. : Bokacius kalandjai.

Jókai M. : Egetvívó asszonyszív.

Jókai M. : Életképek.

Jókai M. : Az északi pólusig.

Jókai M. : A fekete sereg.

Jókai M. : Egy hirhedett kalandor.

Jókai M. : A jedikulai rab.

Jókai M. : A két Trenk.

- Jókai M. : A lélekidomár. 2 drb.
 Jókai M. : A magyar Faust.
 Jókai M. : Mégsem lesz belőle tekintetes asszony.
 Jókai M. : Minden poklokon keresztül.
 Jókai M. : Nincsen ördög.
 Jókai M. : A rosszul osztozott testvérek.
 Jókai M. : A számárrend története.
 Jókai M. : A tengerszemű hölgy.
 Jókai M. : Trenk Frigyes.
 Jókai M. : A világlátott ifjú.
 Jósa János : Kritikai észrevételek.
 Jósa János : Válaszok.
 Jungmayer M. : B.-pest és környékének szabadon élő evezőlábú állatai.
 Josephus Fl. : Publius Ovidius naso metamorphoseon XV. liber.
 Justiniani Codicis.
- K**állay Ferenc : Historiai értekezés.
 Kant : Az örök béke.
 Karácsony J. : Borovszky Samu emlékezete.
 Karafiath M. : Sport és nevelés.
 Kellermann : Az alagút.
 Kiss Ferenc : Rektori megnyitó beszéd.
 Kóbor Tamás : Komédiák.
 Kogutovicz M. : Atlasz a magyar- és világtörténet tanításához.
- L**akos B. : Földrajz gimnáziumok és reáliskolák számára.
 Leopold II. Decretum primum 1790—91.
 Lichner Pál : Hellen nyelvtan.
- M**agyar büntető törvénykönyvi javaslat 1843.
 Magyar kurir.
 Magyar Minerva.
 Magyar tud. akadémiai Almanach 1915.
 Makai I. : Fizika és fizikai földrajz.
 Márton I. : Lexicon trilinguae.
 Maupassant : Horla.
 Mátyus I. : Ó és új Diaetetika. 3 drb.
 Maxim G. : Az anya.
 Meidinger J. : Practische Französische Grammatik.

- Mikszáth Kálmán összes munkái 1—3., 5—32 köt. 24 drb.
 Molnár Borbála : Különféle alkalmakra irt versek.
 Molnár György : Gyöngyök és homokszemek Shakespeare »Lear királyá«-ból.
 Montesquieu : Grundzätze der Palizen u. Finanz.
 Montesquieu : A törvények lelkéről.
 Moricz Zs. : Kerek Ferkó.
 A nemes székely nemzetnek jussait világosító némely darab levelek. 1837.
Némethy K. : Földrajz, középiskolai használatra.
 Nyemeyer A. H. : Grundzätze der Erziehung und . . .
 Névay László : A drámai középfajok elmélete.
Oddo Giacomo : Grammatica della lingua Italiana.
 Ortvay F. : Történeti életrajzok. Mária, II. Lajos király neje.
Pál István : Ifjusági beszédek.
 Pál István : Székfoglaló beszédek.
 Pál István : Tanításügyi beszédek.
 Pauler T. : Észjogi előtan.
 Pauler T. : Jog és államtudományok encyklopaediája.
 Platz B. : A Palöolith ember.
 Pulszky F. kisebb dolgozatai.
 Pulszky F. százados emlékünnepe.
Rados G. : König Gyula rendes tag emlékezete.
 Rátz I. : Tormay Béla levelező tag emlékezete.
 Reichsgesetz Blatt.
 Dr. Renschle : Grundzüge der physischen geographie.
 Roscher V. : A nemzetgazdaság aaptanai.
 Roth K. : Das allgemeine Integral der Differential gleichung.
 Rozvány Gy. : Nagyszalonta mezőváros történelme.
 Ruge A. : Civilisation in England.
Schafarzik F. : Böch János levelező tag emlékezete.
 Scheller J. : Lateinisch—Deutsch Lexicon.
 Schnitzler : Guszti hadnagy.
 Schröck F. : Egyetemes világtörténet.
 Schuster F. : Wörterbuch.

- Schuster J.: Zum unterrichte in der Ungarischen Sprache.
 Schwab A.: Emlékeztetés a vallásban nyert oktatásra.
 P. Sándor J.: Megtámadtatásom és adalékok az Emke gyűléséhez.
 M. De. Sevigne: Lettreschoisies.
 Sombori J.: Tizenkét keresztyéni elmélkedés.
 Sudermann: Egyszer volt.
 Suhajda I.: A magyar polgári törvényes perrendtartás.
 Stubenrauch: Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch.
 Syntagma juris Ungarici. 1796.
 A Székely nemzet constitutioi.
 Szilágyi F.: Columelle de re rustica.
 Szolga J.: Székely jogi 50 kérdés és felelet. 1844.
 Szücsi J.: Bajza József.
- T**oldy F.: A magyar nemzeti irodalom történet.
 Törvénycikkek az 1840. évi Országgyűlésről.
 Tóth B.: Boldog asszony Dervise.
 M. Tullius C. válogatott levelei.
- Az **U**jság napilap 1912. dec. 25. 1. száma.
 Az unitárizmus a mi úrunk Jézus Krisztus vallása.
- V**ajda L.: Az erdélyi polgári törvények ismertetése.
 Vajda L.: Synopsis historie jurius Transsylvanici.
- W**aldapfel: A középiskolai tanárság érdekei 4 drb.
 A vallás és közokt. M. Kir. Miniszter jelentése a tanári nyugdíjról.
 Walter P.: Görög tanulmányok.
 Varga M.: A gyönyörű természet tudománya.
 Verbőczy I.: Magyar és Erdélyi törvénykönyv.
 Verédy K.: Paedagogiai encyklopédia.
 Veress A.: Acta et epistola relationum Transsylvaniae.
 P. Vergilius Maronis Opera omnia.
 Wechselfatent, die Wechselordnung, 1796.
- Z**ákány I.: Francia grammatika. 1828.
 Zichy A.: A szónoklatról.
 Zola E.: Pascal orvos.
 Zoltvány Irén: A pannonhalmi főapátság főiskola évk. 1913—14.

Ezenkívül jártak a következő folyóiratok :

Akademiai Értesítő. Állattani Közöny. Archaeologiai Értesítő. Botanikai Közlemények. Budapesti Szemle. Debreceni Protestáns Lap. Egyetemes Phylológiai Közöny. Erdély. Erdélyi Múzeum. Etnographia. Földrajzi Közlemények. Hivatalos Közöny. Huszadik Század. Ifjúsági Testnevelés. Irodalom Történet. Irodalomtörténeti Közlemények. Magyar Chemiai Folyóirat. Magyar Nyelv. Magyar Nyelvőr. Magyar Könyvszemle. Magyar Paedagogia. Matematika és Fizikai lapok. Matematikai és Természettudományi Értesítő. Művészet. Die Naturwissenschaften. Néptanítók Lapja. Nyelvtudományi közlemények. Országos Tanáregyesületi Közöny. Protestáns Szemle. Rajzoktatás. Református Szemle. Századok. A Tenger. Természettudományi Közöny. The Studio. Uránia.

A fent részletezett kimutatás szerint gyarapodott a könyvtár az 1914—15. tanévben 219 művel, 274 darabbal 538 K. értékben. A könyvtár összes állománya 1915. jun. végén 12733 mű 22010 darab. Megközelítő értéke : 60623 K.

Ajándékaikkal gyarapították a könyvtárat: Ferencz Miklós, aki mintegy 100 drb. értékes régi könyvet ajándékozott az intézet könyvtárának, ezenkívül Gönczy Lajos ny. igazgató, Jóna János, Főt. Pál István, A vall. és közokt. Miniszter.

Fogadják az intézet szives köszönetét.

A kikölcsönzési napló folyószáma ez évben : 497.

b) Természettani szertár.

Gyarapodás az 1914—15. tanévben : 6 drb eszköz 9·20 K értékben. Szertár állomány az 1914—15. tanév végén 379 drb eszköz 8762·20 K értékben.

c) Természettajzi szertár.

Ez évben nem gyarapodott. Állomány 6000 drb 9500 K értékben.

d) Néprajzi gyűjtemény.

A háború miatt zárva volt.

e) Régiségtár.

Gyarapodott 22 drb régi rézpénzzel Áros János szolokmai ref. tanító ajándékából.

f) Tornaszertár.

Zárva volt.

g) Történelmi és földrajzi szertár.

Vétel után gyarapodott 6 darabbal 112 K értékben. Állománya 246 drb 2413 K értékben.

h) Szegény tanulók könyvtára.

Gyarapodott 10 darabbal ajándékozás után 10 K értékben. Állománya : 339 drb. 1168 K értékben. Könyvet kapott 112 tanuló.

i) Rajzszeretár.

Zárva volt.

k) Zeneszeretár.

Zárva volt.

XV.

Tanulmányi kirándulás.*

Április 3-án d. u. 2¹/₂ órakor 24 diák Félegyházy Antal, Haáz F. Rezső, Z. Sebess József és Dékán Samu tanárok kísérete mellett feltarisznyálva élelemmel és jó kedvvel szállott fel a vonatra, hogy 9 nap múlva kedves emlékekkel és bő tapasztalatokkal térjen vissza.

Nem volt ugyan nagy a kocsis, amelyet a Máv. Igazgatósága jóvoltából kaptunk, de a diák nem azért diák, hogy ne tudjon magán segíteni. Biz' azok mind találtak maguknak fekvőhelyet, ki a padon, ki a pad alatt, ki fenn a kézi podgyászok helyén. Azonban a diák nem éri föl észszel, hogy éjjel aludni kell, ha az ember másnap agyonstrapálja magát. Ezek is éjfélíg hancuroztak, beszélgettek, s már mihelyt pitymallott, valamelyik elkiáltotta magát: »Thalatta, thalatta!« mire mind felugrottak és tele tüdővel szivta a góbé diáksereg a szép Magyar Alföld tengerének életető levegőjét. Nem teltek be a nézésével.

Reggel 7 óra után megérkeztünk Budapestre a Nyugati pályaudvarba, hol várt ránk kirándulásunk legfőbb faktora, Petik Kálmán kartársunk, a Tanítók Turista-Egyesületének titkára, s elvezetett bennünket a Deák-szállóba, ahol a székesfőváros tanácsának szivességéből ingyen szállást kaptunk. A negyedik emeletre kellett ugyan felmászunk, de hiszen mi tanulmányi kirándulásra indultunk s ezzel is gyarapodott ismeretünk.

Budapesten csak két napot töltöttünk, de nem azért, mintha Budapest több időt meg nem érdemelt volna, hanem azért, mert nekünk most nem Budapest volt a célunk; hanem kiránduló diákjaink nagy része VIII. osztályos lévén, kik nemsokára úgy is

* Mult évi értesítőből hely szűke miatt kimaradt.

élvezhetik Budapestet, Kossuth Lajos nagy hazánkfia felhívásának akartunk eleget tenni, a tengerre igyekeztünk, hogy az Adria gyöngyét, a büszke Velenczét, azaz pardon: Veneziát meglássuk.

Budapesten a két nap alatt sok mindent megtekintettünk. Az első nap programja ez volt: Április 4. Nemzeti Múzeum. Királyi palota, várkert és Erzsébet-múzeum. Bástya sétány. Mátyás templom. Ebéd a budai Vigadóban. Pihenés. Országház. Margit-sziget. Uzsonna. Séta az Andrásy-uton. Párisi Nagyárúház. Vacsora. Színház. — Április 5-én: Városliget. Mezőgazdasági Múzeum. Szépművészeti Múzeum összes tárai. Ebéd Walter György Aréna-uti »Kéményseprő«-höz címzett vendéglőjében. Pihenés. Állatkert. Uzsonna. A magyarok bejövetele. Séta. Vacsora.

Az egész utunkon Petik Kálmán kartársánk kalauzolt végtelen hálára kötelező szivességgel, amiért itt is köszönetemet fejezem ki neki az intézet nevében. Ő gondoskodott ellátásunkról is, amellyel nagyon meg voltunk elégedve, azonban mégis kedves kötelességemnek tartom különösen kiemelni, hogy kirándulásunkon sehol oly kitűnő ebédet nem kaptunk, mint Walter Györgynél a »Kéményseprő«-ben 1 K 40 fillérért. Itteni elismerésünk szolgáljon neki jutalmul, a fényes ellátásért.

Ötödikén este újra vonatra ültünk s másnap reggel a Quarnero gyöngyébe, Fiuméba érkeztünk. Mikor a kirándulók Plasénál a tengert megpillantották, azt a hatást, amit akkor érezték, nem lehet leírni, nem lehet elképzelni. Fiumében az állami polgári iskola egyik tanára, Sóváry Béla fogadott bennünket, ki a Petik Kálmánéhoz hasonló szivességgel kalauzolt bennünket a városban, ahol 6-át és 7-ét töltöttük. Az itt kitűzött programunk némi változást szenvedett, mert sem a papirgyárba, sem a Danubius hajógyárba nem mehettünk be, sem a kivándorló hajót nem nézhettük meg; ezek helyett egyebekre kellett az időt fordítani. Programmunk ez volt: Április 6-án: temető, kikötő, dohánygyár. Ebéd. Abbázia. Vacsora. Április 7-én: Cirkvenica, rizshántoló, népkert, séta az Ó-városban. Szállásunk a Hotel de la Ville-ben volt, amelyről ha dicsérőleg nem is, de gáncsolólag sem nyilatkozhatunk. Mind az abbáziai, mind a cirkvenicai hajókirándulás nagyon kellemes volt, csupán azt sajnáltuk nagyon, hogy meg nem fürödhettünk a tenger hús hullámaiban, hogy azzal is töb-

bet élveztünk és tapasztaltunk volna. Akadt egy pár közülünk, aki minden áron meg akart fürödni, de nem engedték.

Vacsora után alig várták sokan, hogy hajóra szállhassanak és a sík tengerre mehessenek, ahol csak eget és vizet lehet látni. Nagyon vegyes érzelmekkel szálltak fel sokan, nem tudni, hogy vajjon a kéjes öröm volt-e bennünk nagyobb, vagy az aggodalom, hogy szerencsésen átkelünk-e a tengeren. Az aggodalom igazolt volt, mert alig értünk Póla közelébe, a hajó táncolni kezdett velünk. Eleinte csak tréfára vettük a dolgot s kacagtunk, ha egyik vagy másik társunk színekét változtatott, majd sürgős dolga akadva, kifelé sietett, de elkésve bent végezte el, azonban nemsokára alig maradt közülünk, aki hasonló sorsra nem jutott s az is megemlegeti velencei kirándulását. No de e nélkül nem lett volna teljes kirándulásunk sikere. Szerencsére a sirocco nem tartott soká s annál boldogabban hajóztunk tovább. Már hajnalban az egész társaság a hajó fedélzetén volt s élvezte a nagyszerű tengeri levegőt, majd a nap feljöttében gyönyörködött s epedve várta a pillanatot, mikor Velenczét megláthatja. Végre az is bekövetkezett s nagyszerű panorámaként terült el szemünk előtt a lagunák városa. Itt az élelmes gondolásoktól jól megsarcoltatva partra szállottunk s egyenesen szállásunkra, a Maninféle szállóba mentünk, ahol egész úri kényelemben volt részünk. A diákok nagyobbrészt párjával voltak egy-egy szobában elhelyezve, a tanároknak pedig külön szobájuk volt. A szálláshoz hasonló volt az élelmezés, mely bár kissé szokatlan volt eleinte, de mindamellet igen izletes és pazar volt úgy mennyiségére, mint minőségére nézve, minélfogva a legnagyobb elismeréssel kell a nevezett szállóról és a vele kapcsolatos »Pilsen« vendéglőről megemlékeznem, mely amellet drága sem volt; két napi ellátást (reggeli, ebéd, vacsora) és egy éji szállásért 13 darab lirát fizettünk személyenként. Bárkinek nyugodt lelkiismerettel ajánlom.

Velenczében is két napot töltöttünk. Megtekintettük Velence évezredes multa visszanező és régi dicsőséget hirdető mű és történelmi emlékeit. Voltunk a Doge-palotában, az Arzenal múzeumában, a szépművészeti akadémiában, a Szent Márk-templomban, a Ferariban, ezenkívül sok más templomban. Azonban semmi oly mély benyomást nem tett ránk, mint a Ferari-tem-

plomban a Canova siremléke, mely a ragaszkodó tanítványok hálája jeléül örök időnkig hirdeti a fiatalon elhalt mester dicsőségét. A vaporettoval kimentünk a Lidóra, ahol méltán megérdemelte bámulatunkat a Hotel Excelsior remek mór stílű kolosszális épülete. A Canale Grande-n végig hajókázva láttuk Velenceze évszázadok patinájával bevont épületei mellett modern, vízbenúszó palotáit is. Megnéztük a modern technika egyik remekművét, a vasúti hidat is, melynek szemlélete közben szemünkbe ötlöttek a velencei Alpok napfényben ragyogó, hófedte csúcsai, melyeket akármeddig elnéztünk volna. Hogy teljes képet nyerjünk Velenczéről, megnéztük a palotái és fényes kirakatai mellett a szegénység nyomorát eláruló piszkos szűk utcáit és bűzös kanálisait is. Bevásárlások alkalmával ki-ki megismerkedhetett az olasz népnek az idegen pénzre vágyó kiolthatatlan szomjával.

Eljött az est s mi búcsút vettünk a büszke Velenczétől. Remegve szállottunk hajóra, attól tartva, hogy ismét áldozni kell Neptunusnak, de hála Istennek aggodalmunk alaptalan volt, mert szerencsésen megérkeztünk Fiuméba, ahol kedves ismerősünk, Sóváry Béla ismét várt bennünket. Itt egyet-mást a hosszú útra bevásárolván, vonatra ültünk, s Isten hozzádot mondottunk a magyar tengerpartnak. Végre Plasenál a tenger is eltűnt szemünk elől. Mi pedig robogtunk szép Szeged városa felé, ahová bár 11 óra után érkeztünk, azonban ez nem szolgált nekünk mentségül arra, hogy a szegedi szerb internátus derék igazgatójának vacsorára való szives meghívását el ne fogadjuk. Szegeden másnap délig maradtunk. Azalatt szétnéztünk a városban, megtekintettük a Széchenyi-teret, a Tisza partját, voltunk egy pár múzeumban és képtárban, felmentünk a viztoronyba, honnan igen szép kilátás nyílik a szomszéd községekre, el egészen Hódmező-Vásárhelyig. Szegeden a városi tanács szivességéből egyik népiskolában voltunk ingyen elszállásolva; délelőtt Dr. Mezei Pál ügyvédközjegyző helyettes, aki szegedi tartózkodásunk alatt való szállásunkról és ellátásunkról gondoskodott, fényes tizóraival vendégtelt meg bennünket. Szegedről való távozásunk előtt pedig újra a szerb internátus igazgatója látott bennünket magyaros, uram bocsá', majd mit mondtam, igazi közismert szerb vendégszeretettel, mert a magyarok sehol sem akartak bennünket befogadni.

Intézetünk végtelen hálára van e szives vendégszeretetért kötelezve, úgyszintén Dr. Mezei Pál ügyvéd úrnak, ki azt fáradságot nem ismerő utánjárással kieszközölte. Szintúgy hálával tartozunk a szegedi villamos vasút Igazgatóságának, amely bennünket a vasúti állomásról szállásunkra és onnan vissza ingyen szállíttatott.

Szegedről azután gyors tempóban jöttünk haza. Még Temesváron szakítottuk meg pár órára útunkat, ahol szintén szétnézünk a városban. Azután vonatra ülven, hazáig ki sem szállottunk. Aztán ki-ki sietett haza, hogy a husvéti vakációban fáradalmait kipihenje.

Ez volt kollegiumunk első nagyobb kirándulása, melynek sikere a jövőben még többre bátorít bennünket.

Dekán Samu.

XVI.

H á b o r u.

A) Hadba vonult tanárok.

1. *Szabó András* igazgató sz. v. k. honvédhadnagy bevonult a m. kir. brassai 24. népfelkelő gyalogezred pótzászlóaljához 1914. aug. 2-án. Szolgált a kézdivásárhelyi különítménynél mint helyőrségi parancsnok. Novemberben szabadságolták. Januárban behívták a pándorfalui helyőrséghez. Főhadnaggyá előléptették. Jelenleg a székelyudvarhelyi tartalékkórházhoz van beosztva.

2. *Dekán Sámuel* aug. 1-én bevonult mint póttartalékos Páncsovára, mint számfelettit szabadságolták. Azután behívták Erzsébetvárosra, ott is hasonló címen szabadságolták. Két ízben volt felülvizsgálaton s mint fegyveres szolgálatra alkalmatlant szabadságolták, bizonytalan időre.

3. *Haász F. Rezső* tartalékos tüzérhadnagy, lovas szolgálatra alkalmatlan lévén, iroda szolgálatra hívták be először a parajdi

sóbányához, később a fogarasi, majd a dési katonai tartalékkórház parancsnokává nevezték, főhadnagyi rangot kapott.

4. *Zilahi Sebes József* r. tornatanár tartalékos hadnagy, részt vett a kelet galíciai harcokban, aug. 30-án megsebesült a rohatini ütközetben. Okt. 16-án ismét bevonult, a honvédekhez osztották be és harcolt a Homonna, Bártfa, Neu-Sandec, Dunajec, Biala völgye és Tarnov körüli harcokban; dec. 23-án roham alkalmával szúronysebet, 26-án a kötözőhelyen haslövést kapott s súlyos sebével orosz fogságba esett. A tarnovi kórházban többször megoperálták, míg végre május 16-án az oroszok visszaverése folytán a fogságból megszabadult. Jelenleg a marosvásárhelyi Vörös Kereszt kórházban ápolják.

6. *Dr. Hoffer András* h. tanár mint zászlós vonult be a győri 19-ik gy. ezredhez; 1914. szeptember 12-én, a Lublin alatti ütközetben orosz fogságba esett, Akmolinszkba, Sibériába vitték, ahonnan többször adott életjelt magáról.

7. *Karakas Istvánt* előjáróságunk a múlt nyáron megválasztotta h. ének-zenetanárnak, de aug. 1-én bevonult s állását nem foglalhatta el.

B) Besorozott tanulók.

A tanítást még meg sem kezdtük, már a beiratkozott tanulók közül sor alá kerültek Székely János VIII. és Fülöp Dénes VII-ik o. tanulók, akik a könyvet karddal cserélték föl. Alig nyílt meg az iskola, a harcvágy meglepte az ifjúságot, az egész VIII-ik osztály, sőt a VII-ik is megmozdult, szülői engedélyt kértek s a katonai hatóságnál jelentkeztek. Iskolánk békében és háboruban a hazának neveli ifjait s mi csak büszkék voltunk, mikor láttuk, hogy munkánk nem volt hiábavaló. A katonai hatóságnak azonban nem volt módjában az ifjak ügyét előnyösen elintézni s e miatt visszatértek az iskolába, hogy folytassák tanulmányaikat, amíg eljön az ő idejük. Csupán Sinberger Jenő és Hoffmann Zoltán magántanulónak sikerült felvétetni magát az önkéntesek közé.

Márciusban besorozták 32 tanulónkat, a kik a V. k. m. 913—1915. sz. rendelete értelmében megkapták a rendes bizonyítványukat.

A besorozott tanulók névsora :

VIII. oszt.	Kerekes Kálmán	Jeszenszky Sádor
Bajkó Kálmán	Márton Dénes	Katona Sámuel
Boch Adolf	Nagy Géza	Nagy Domokos
Csép Dezső	Solymossy Gyula	Nagy Károly
Demeter Endre	Szabó Károly	Rigó János
Gábos Zoltán		Simon Gyula
Gyarmathy Ferenc	VII. oszt.	Schobert Aladár
Göllner Károly	Andok Jenő	Szabados Sándor
Hajdó Albert	Bartha László	Szabó Béla
Herzlinger Márkus	Biró László	VI. oszt.
Hornyánszky János	Fábián Ferencz	Apor László
Kállai Károly	Jancsó Dániel	Bassaraba Ovidius

Az itthon maradt ifjaknak nem kis megerőltetésbe került folytatni tanulmányaikat és készülni az érettségi vizsgára, mikor naponként látták társaikat fegyvergyakorlatban. Harci dícsőségről álmodó ifjú lelkük vágya teljesülhet, csak hetek választották el iskolatársaiktól, már ők is mennek ifjú vérökkel váltani meg a haza szent földjét. És mi büszkén nézünk utánnuk, mert ők a mi fiaink. A sok vihart látott ősi kálvinista kollegium lelkét viszik és azt a lelket megölni nem lehet soha.

*

A v. k. miniszter úr rendelete értelmében az egyházi főhatóság utasította a tanárikart, hogy a háború egyes eseményeit a tanulók fejlettségéhez mérten kellőképen méltassák. A tanári kar fölkérésére *Bakóczy* K. aa. összegyűjtötte az egyes tanárok idevonatkozó ténykedéseit s jelentés alakjában az előljáróság felterjesztette az Igazgatótanácshoz. Jelentése a következő :

— A székelyudvarhelyi ref. főgimnázium tanári kara 1915. május 4-én tartott gyűlésében tárgyalta a leiratot s mivel mód-szeres gyűlés tartásának és a további egyöntetű eljárás megállapításának szükségét már nem látta, határozatilag kimondta, hogy az egyes tanárok ezirányú évközi munkásságáról jelentés formájában számol be. A jelentés megírásával *Bakóczy* Károly aá-t bízta meg.

Megbízott bekérte az egyes tanároktól évközi háborús munkájukról az adatokat; ezek itt következnek:

Gönczi Lajos ny. igazgató, mint óraadó tanította a természetrajzot. A természetrajzi oktatásnál bő alkalom kínálkozott rámutatni arra, hogy pl. a magyar ló, ha nem is oly szép, mint az angol vagy arab telivér, de mivel hideget, meleget, éhséget és szomjúságot több ideig és baj nélkül képes elszenvedni, hadi célokra a legalkalmasabb. Európában az első lovas népek, a hunok és magyarok megjelenésével terjedt el a lótenyésztés. A világ legelső lovas katonája a magyar huszár, mert szőrén tanulta megülni a lovat, mint csikós bojtár. (Következett a lovas kozákkal való összehasonlítás.) — A gabona tanításánál kiemeltük, hogy hazánk két alföldje az egész Európában a legtömöttebb szemű, acélosnak mondott gabonát termi, melynek igen jelentékeny részét a legfinomabb liszt alakjában külföldre viszik gazdag siker tartalmáért. Felemlítettük, hogy a magyar nép kevés kivétellel elég jól táplálkozik. A turó, tej, tojás, paszuly, burgonya, szalonna képezik mindennapi táplálékának fő részét: mind olyan tápszerek, melyeknél jobbat kívánni se lehet. Megértettük a fiúkkal, hogy diadalmas harcunk sikeres folytatását legnagyobb mértékben az élelmiszerek előteremtése biztosítja s így a mezei munkából a maga részét iskolai szünetek alatt minden jóra való tanulónak ki kell venni, hogy derék katonáink s a lakosság élelemben hiányt ne szenvedjenek. A harctéren fegyverrel, itthon pedig megszokott munkakörünk békés eszközeivel kell a harcot folytatnunk s győzelemre vezetnünk. Most igazán annak az elvnek hódolunk, hogy minden ember annyit ér, amennyit dolgozik. S mennyivel könnyebb a dolgunk nekünk itthonmaradottaknak, akik csendes otthonunkban nyugodtan hajthatjuk fejünket minden nap álomra, mint azoknak az apáknak, testvéreknek, gyermekeknek, szeretett rokonoknak, akik nehéz teherrel vállukon, súlyos gonddal lelkükön, amit csak a szívükben élő lelkesedés tesz nekik könnyűvé, halálra szántan, ezer idegenben, soha nem hallott és látott vidékeken teljesítik hazafiúi hivatásukat. Ilyen eszmék és gondolatok fölkeltésére is törekedett a tanulók értelmi felfogásához mértén a természetrajzi oktatás mindenik osztályban az 1914—15. évben.

Biró Sándor vallástanár, helyettes igazgató a következőkben

számol be: Október 18-án iskolai évmegnyitó alkalmával prédikált: Aki az Úrnak nevét segítségül hívja, megtartatik. — Okt. 31., reformáció napján tartott egyházi beszéde alapigéi: Az evangélium Istennek ereje minden hívőnek idvességére. — Nov. 29. egyházi beszédet tartott: Ahol az Úrnak lelke van, ott van a békeesség. — Dec. 20-iki prédikációja: Krisztus, mint az igazság napja gyógyítja meg a beteg társadalmat. — 1915. jan. 10-ikén az Iparosok Szabad Lyceumában felolvasást tartott Háború és társadalom címen. — Márc. 15. az ifjúság ünnepélyén a Gidófalvi-ösztöndíj kiosztásával kapcsolatosan buzdító beszédet intézett a besorozott tanulókhoz. — Márc. 21. prédikált a Kain elvéről: Avagy őrizdje vagyok-e én az én atyámfiának? — Május 16-iki évváró alkalmával prédikált az igazi győzelemről. Az évváró beszédben méltatta a háború eddigi eredményeit s rámutatott a további nagy feladatokra.

Az ó-szövetségi történettel s az egyháztörténelemmel kapcsolatosan folytonosan szem elé állította, hogy a győzelem mindig azoké volt, akik hittek Istenben s akik a jogért s igazságért harcoltak.

Az ifjúság között gyűjtést rendezett a katonák karácsonyi ajándékára s a Hadsegélyző Hivataltól kapott ifjúsági jelvényt és Imádkozik a király című képet árúsította a katonák özvegyei és árvái részére.

Kovács Dániel (görög—latin) nem mulasztotta el egy nap sem az önként kínálkozó kapcsolatokat és bár nem rendszeres, de annál több irányú és változatosabb szempontokat érvényesített.

Szabó Árpád, mint a történelem tanára, jelenti, hogy a III., IV., VII., VIII. osztályokban a történelmi órákon a régebbi háborúk tárgyalásával kapcsolatban minden kínálkozó alkalmat felhasznált a most folyó nagy háborúval való összehasonlításra, a háború okainak, eszközeinek, hadseregünk szervezetének ismertetésére. A Vasárnapi Könyvben, Magyar Figyelőben s más folyóiratokban a háborúra vonatkozóan megjelent értékesebb cikkek egészben vagy részletekben felolvastattak, tárgyalattak. A háború kimagaslóbb eseményeire a tanulók figyelme mindannyiszor felhívott, magyar vitézeink szereplése kiemeltetett.

Nagy Elemér (magyar—latin) az I. o. magyar óráin olvas-tási gyakorlatul a Vasárnapi Könyvből is szemelt hadi dolgokat. A VIII. o.-ban a Garai Obsitosával kapcsolatban felolvastatta a Budapesti Szemléből Kozma Andornak: A katona a magyar köl-tészetben című tanulmányát. Ezenkívül az egyes kiemelkedőbb aktualításokat is megragadta.

Az ünnepélyek rendezésében érvényesítette a hazafias szel-lemmel együtt a háborús lelkesítést. A márc. 15. ünnepély ön-képzőköri számai mind háborúsak voltak: a Groák László VIII. o. t. alkalmi beszéde, a Kövér János VII. o. t. alkalmi verse, a Salamon Ignác által szavalt Ábrányi: Hallgass meg engem, a Koncz Árpád VII. o. t. által szavalt versek: Farkas Imre: Az apa elment és Hangai Sándor: Indulóba. — Az évvárón szavalta Groák L. a Gyóni Géza versét: Csak egy éjszakára.

Dékán Samu (magyar—német) külön előadásokat nem tar-tott a háborúról, azonban a latin nyelv tanítása keretében minden alkalmat megragadott, hogy kapcsolatot teremtsen a rómaiak há-borúi és a mostani világháború között. Kifejtette továbbá a há-ború okait; ellenségeink gazdasági és nemzetiségi törekvéseit. Ki-emelte szövetségesünk kiválóságát és technikai kiváló fejlettségét. Figyelemmel kísérte a háború nagyobb eseményeit. Ha nagyobb győzelemről számolhatott be, örömeinek és a végső győzelemben való bizakodásának adott kifejezést arra hivatkozva, hogy az igaz ügynek, a hazaszeretetnek győzni kell a gépfegyverrel és kancsu-kával tűzbe kergetett ellenség fölött.

Dr. Kósa János (történelem—földrajz) foglalkozott a felsőbb osztályokban a hadszíntérrel, a harcterek térképezésével és statisztikai adatok alapján az egyes harcoló nemzetek főleg anyagi kul-turájának méreteivel; továbbá a háború reális okaival természet-tudományi alapon.

Csefő Sándor (számtan—fizika) a VI. osztályban, melynek vezetője volt, a nevezetesebb harctéri eseményeket az órák kere-tében méltatta. A VI. és VII. osztályokban a trigonometriai és sztereometriai számítások alkalmával lehetőleg háborús tárgyú feladatokat dolgoztatott.

A fizika tanításában a ferde lövésnek, Archimedes törvényé-nek, továbbá az elektromosság gyakorlati alkalmazásának tárgya-

lásáról s általában ott, ahol összefüggést lehetett találni a fizika tárgya és a háború között, a tárgyalást a háborúban szereplő eszközökkel mindig kapcsolatba hozta.

Jakó Albert az alsóbb osztályokban tanította a számtant és mértani rajzot s a fizikai földrajzot. Különösen példák dolgoztatásánál hozta kapcsolatba tárgyával a háborút, így pl. mindkét hadikölcsönt nagy érdeklődés mellett dolgoztatta fel.

Megbízott *Bakóczy Károly* a következő dolgokat igyekezett hangsúlyozni: 1. Hogy a békét a háborúval lehet megcsinálni, hogy a háborúra lehet is, kell is nevelni magunkat: ép szervezet, egészséges érzékszerveket vinni oda, szóval a testfejlesztés (sport, torna, cserkészet) és az egészségre vigyázás szükségéről igyekezett meggyőzni őket. 2. Hogy a stratégia nem befejezett tudomány s hogy különösen a technikai felkészültség fölényétől is függ haladása, ez pedig folyton tökéletesíthető. 3. Hogy a statisztika adatai szerint eddig minden háborúban több volt a ragályban, mint a golyótól elhullottak száma és hogy áldozattal, kitarással és tudással ez a szám csökkenthető. (A legkedvezőbb adatot éppen szövetségünk: a poroszok 1866-iki háborúja mutatja.) Hogy ha békében keveset tettünk ez iránt és közegészségügyünk nagyon el volt hanyagolva (Magyarország am meisten verseucht), most minden pótolhatót el kell követnünk. Nem szabad az orvosi hivatást csak pénzszerzésnek tekinteni, a közegészségügyet istenszámába hagyni, — meg kell bélyegezni a pesti orvosok eljárását, akik nemhogy a haza iránti kötelességből, de 30 K napi-díj mellett sem hajlandók járványkórházakban szolgálatot vállalni és ezt, sajnos, az egész ország orvosai nevében, mint testület leszögezni is nem átallják — és hogy ez iránt is a háború után szigorú és nagyarányú intézkedéseket várunk az államtól és az állam iniciatívájára, mert az államnak legnagyobb kincse az ember, mely háborúban harcos, békében munkás kezét ad. 4. Hogy azok a pályák, melyeken a hazának háborúban legjobban szolgálhatunk: a mérnöki és az orvosi, egyuttal békében is jövedelmezők és hasznosak. Hirdette annak a szükségét is, hogy tehetséges fiúknak és magyar fiúknak mentül tömegesebben kell menni a katonatiszti pályára, mert katonaságunk szükséges reorganizációja e két irányban kell megtörténjék. És hogy békében az eset-

leges győzelem áldásait más fogja kiaknázni, ha Magyarország a kereskedelmi foglalkozásokat elhanyagolja. 5. Hangsúlyozta, hogy minden nemzeti föllendülésnek gazdasági alapjai vannak (a szén- és vasbányák kiaknázásának hatása Angliára, majd újabban Németországra). Hogy a természeti kincseket meg kell becsülni (Roosevelt) és okosan gazdálkodni kell velük, mert ezek is elkopnak (gázkútak, petroleumforrások, bányák, termőterületek) és nem szaporíthatók a népesség gyarapodásával arányosan (Malthus). Mindezt történeti példákkal, különösen az angolokon és most a japánokon próbálta szemléltetni. 6. Hirdette, hogy minden 100 K, amit megtakarítottunk, a nemzeti vagyont gyarapítja (Cholnoky Jenő). Hogy a legnagyobb hadiadó, a németeknél egy-egy fejre eső 44 K nem haladja meg az ugyanott egy-egy fejre eső évi alkoholfogyasztás értékét. Hogy az életszükségletek megszerzése átlag a középjövedelem egyharmadát emésztí föl, a többivel a szükségpótló dolgok megjavítására és megszépítésére fordított munkát fizetjük meg, amiről most mind le kell mondanunk. Hogy — mint Zrinyi Miklós mondja — most oda kell adni aranyainkat és drágaköveinket, szóval minden értékünket, mert különben könnyen úgy járhatunk, mint a bizánciak; mikor a császár kérte a polgárokat, hogy adjanak pénzt a (zsoldos) katonaság fogadására, azt felelték: nincs és mikor a török bevette Bizáncot, annyi drágaságot talált a feldúlt városban, hogy a hadviselése összes költségeit kifizethette belőle. (Török áfium elleni orvosság.) 7. Hogy a nemzetek megrontója a korrupció, hogy hiába való a kicsiny egyes önfeláldozása is, ha a nagyok nem becsületesek, hogy a becsületesek és becstelének arányszáma nem minden nemzetnél egyforma (hallunk magyar, osztrák, francia panamákról, angol vádaskodásról, de németről nem hallunk), hogy a posztó- és csizmatalp-panamának legalább annyi ember áldozata volt, mint egy veszített csatának, hogy a megtorló törvénynek visszaható erővel ellátása jogtalanság volt talán, de az igazság győzelme a jogon stb. Hogy nem vagyunk még olyan gyöngék, hogy a bűneinket és bűnöseinket rejtegetni kellene s hogy végül ebből a nagy világfelfordulásból erkölcsi megújulásunkat, egy szebb jövő reménységét várjuk, mikor majd, mint Hérodotosz mondja a perzsákról, az egyes ember sohasem magáért imádkozik, hanem az egész nemzetért, mert annak a boldogulásával ő is boldogul.

Ezeket a dolgokat mind a négy felső osztályban hirdette, részint vonatkozásban a tárggyal, részint vita alkalmul feleltetés közben és helyett, részint dolgozatok iratásával, részint közlő formában a nagyobb események kapcsán. Az V. osztályban pl. vitát provokált arról, földrajzi helyzetük mennyiben predesztinálja a nemzeteket (a történelem segédtudományainak feleltetésekor); beszélt a mostani háborúnak arról a nagy tanulságáról, hogy a még most is ható nemzetiségi eszme mellett a gazdasági érdekek tolaokodtak előtérbe és a kisebb (balkáni) népek nemzetiségi törekvéseit a nagyok szintén a maguk gazdasági érdekeinek állították szolgálatába (a XVIII. és XIX. század, ill. a XX. sz. történetének tárgyalásakor.) A szónoklatokat, ill. Kossuth beszédével kapcsolatban tárgyaltuk Magyarország közgazdasági helyzetét a Monarchia külpolitikai viszonyát és a nemzetiségi kérdést. Az V. gp. órán Hérodotossal kapcsolatban fölolvastuk a Magyar Földrajzi Intézet 1915. évi Zsebatlaszából, mit tettek az angolok Egyiptom gazdasági felhasználása érdekében. — A VIII. o. filozófiai óráin az átörökléssel kapcsolatban fölvtették a Lamarch és Darwin törvényét és beszéltek a Darwin-féle kiválasztásról, összehasonlítva vele a háborút, mint amely nem az egyesekre, de a nemzetekre az erősek kiválogatásával jár. Később az erkölcsi érzelmek kapcsán beszédbe jött a hadi szállításokkal történt sok visszaélés s némi vita fejlődött ki a körül, nincs-e minden nemzetben egyformán család. A gp. irodalomból éppen a háborus vonatkozások kedvéért Platon Politeiáját választották s az alkalmi asszociációkat (különösen a társadalmi rendek kialakulásánál) meg is beszéltek.

Különösen sok alkalmat nyújtott a Vasárnapi Könyv terjesztése érdekében szükséges propaganda, mely azonban nem tartozik szorosan ide. Hogy ne csak megvegyék, hanem el is olvassák, időről-időre kérdezősködött is a benne foglaltakról. Sok eszmét és ösztönzést köszönhetett Archibald két könyvének: A bányászatról és a technika vívmányairól (ez az utóbbinak háborus része a Magyar Könyvtárban is megjelent), valamint a Tenger folyóiratnak és a Földrajzi Közleményeknek: Felolvasás helyett azonban időkimélés szempontjából inkább élőszóval számolt be az érdekebb részekről a növendékeknek.

Dolgozatokban a háborus volt: (V. o.) Hogyan válik belő-

lünk jó katona? (isk.), Halotti beszéd harcban elesett katonáink fölött (a Periklész beszéde mintájára), Beszéd a (progresszio) hadiadó megajánlása érdekében (Mirabeau beszéde mintájára) és a Háborus levél (egy hadi fogolynak az itthoni állapotról; vagy Przemysl elestéről. Isk.) (VII. o.) Miért elkerülhetetlen időnkint a háború? (isk.) és más irodalmi tételek mellett szabadon választásra: Hazafiság és nemzetköziség (isk.).

Közelebbi apropos nélkül mondta el egyszer a németek franciaországi előretörését ill. a mostani frontba visszavonulását Újhelyi Péter vezérkari századosnak a Figyelőben megjelent cikke alapján. Később fölolvasta (szemelve) Conan Doyle-nak Anglia veszedelme c. füzetét. (Magyar Könyvtár), hogy a tengeri harccal és a buvárhajókkal megismertesse a diákságot. Az érdeklődés — ami egy csomó kérdezősködésben nyilvánult — arra ösztönözte, hogy mind a négy felső osztályban felolvassa (részint helyettesítési órán), majd hogy a különben is drága tanítási időnek rovására ne essék, husvét után külön háborus felolvasásokat rendezett minden szerdán d. e. 12—1., mikor mind a négy felső osztálynak szabad órája volt. A felolvasások jórészt fordítások voltak s a következő könyvekből kerültek ki: Der Krieg (folyóirat), Die Vernichtung der Weltmacht Englands (több diplomata és tudós cikkeinek gyűjteménye) és Charmatz: Die auswärtige Politik Oesterreichs im XIX. Jahrhundert II. — A fordításokat a tanulók végezték. Előadást Csefő Sándor kollega is tartott, a lövedékek pályájáról (az Uránia egy cikke nyomán).

*

A fentiekből látni, hogy bár a tanári testület egységes és közös munkát nem fejtett ki, külön háborus előadásokat ill. ünnepeket nem rendezett, minden egyes tanár összekapcsolta tanítása keretében a háborúval a maga tárgyát, ill. föntartotta a diákságunkban különben is meglevő hazafias lelkesedését és hazafias kötelességérzetét.

XVII.

A tanulók névsora és osztályzata.*

I. osztály		Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Földrajz	Számтан	Természetrájj	Mértani rajz	Egyházi ének	Általános oszt.
	Ábrahám Sándor izr.	1	1	2	3	2	2	2	2	—	2
	Baczó Albert	1	1	2	3	2	3	2	3	1	3
	Baló I. László	1	1	2	2	2	3	2	2	1	2
	Barabás Jenő	1	2	3	3	2	3	2	2	2	3
5	Bartha Ferenc ism.	1	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Benedekfi Dani	1	1	2	2	1	2	1	2	2	2
	Bertalan Béla	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3
	Biró Dénes	1	3	3	4	3	4	2	3	3	4
	Butta Rémusz gör. kel.	1	2	4	4	4	3	4	3	—	4
10	Csép István	1	3	4	4	3	4	4	4	3	4
	Dronka Valér gör. kel.	1	2	2	2	2	3	2	2	—	2
	Duka Irén	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Dumitrescu Valér gör. kel.	1	1	2	2	1	3	2	2	—	2
	Fejes Dezső	1	1	1	2	2	1	1	2	1	2
15	Ferenci Jenő	1	3	4	4	4	3	3	3	3	4
	Fernengel Ottó ág. ev.	1	1	3	3	3	3	3	3	—	3
	Gyarmathy Dezső	2	2	2	2	2	3	2	3	2	3
	Illyés Kálmán	1	2	2	2	2	2	1	2	2	2
	Jakab István	1	3	3	4	4	4	2	4	3	4
20	Jakabfi János	1	3	3	3	3	3	2	3	1	3
	Kadácsi Árpád	1	2	3	3	2	3	2	2	3	3
	Kiss Sándor	1	2	2	2	2	1	2	1	1	2
	Kovács Dániel	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Lőrík József	1	1	1	2	1	2	1	2	1	2
25	Mazinger Antal	1	2	3	3	2	2	2	2	1	3

* A tantárgyaknál: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.
Magaviseletnél: 1 = jó, 2 = szabályszerű, 3 = kevésbé szabályszerű.

I. osztály		Magviselet	Vallás	Magyar	Latin	Földrajz	Számтан	Természetráajz	Mértani ráajz	Egyházi ének	Általános oszt.
	Mester János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Mester József izr.	1	1	2	2	2	2	2	2	—	2
	Muszka Géza	1	3	3	4	3	4	3	4	3	4
	Nagy Árpád	1	3	4	4	4	4	3	3	3	4
30	Orbán Lajos	1	3	3	4	3	4	3	4	3	4
	Pál István	1	3	3	3	3	3	2	3	2	3
	Puskás Árpád	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Sámson Andor izr.	1	1	2	3	2	2	2	2	—	2
	Simó János	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2
35	Szabó Imre	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2
	Szász Károly	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2
	Szentgyörgyi Mihály	1	2	2	3	1	2	2	2	2	2
	Varga István	1	3	3	3	3	3	2	2	3	3
	Zárug Sarolta	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
40	Zsigmond Albert	1	1	2	3	2	1	1	1	1	2

Kimaradtak: Márton Domokos és Jakab Endre.

Vallás órára bejártak: A főreáliskolából: Bodrogi Ernő, Kovács János, Pál Zoltán, Péter Elek, Szabó Ernő, Szávuj Péter; a róm. kath. főgimnáziumból: Ferenczy János.

II. osztály		Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Földrajz	Számтан	Természetráaj	Mértani rajz	Egyházi ének	Általános oszt.
	Szász Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Székely Domokos	1	1	2	3	3	2	2	2	2	3
	Virág István	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2
40	Kis Ibolyka	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2

Vallásra bejártak a főreáliskolából: Beke Pál, Dénes K., Felméri J., Gábos F., Gulácsi P., Hadnagy Á., Szász F., Szőke M., Váradi S., Vida Miklós, Vida Mózes.

III. osztály

Magaviselet
Vallás
Magyar
Latin
Német
Földrajz
Történet
Számítan
Mértan
Egyházi ének
Általános oszt.

	Ádám István	1	3	4	4	4	4	3	4	4	—	4
	Ádám Károly	1	3	3	3	4	3	3	4	3	—	4
	Bajkó Zsigmond	1	2	2	3	3	1	2	2	2	1	3
	Bakk Ede	1	3	3	4	4	3	3	4	4	3	4
5	Blaga Rémusz	2	3	3	4	3	3	3	3	3	—	4
	Beke Albert	1	3	3	4	4	3	3	3	3	2	4
	Benedek Antal	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2	2
	Birinyi Ferenc	1	2	3	2	3	3	2	3	3	1	3
	Biró Mózes	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1
10	Csoma Gyula	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1	2
	Csulak Albert	1	1	2	3	2	3	2	2	2	2	3
	Dancs Gábor	1	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2
	Egyed Benjamin	1	2	3	3	4	3	3	4	3	2	4
	Egyed Ferenc	1	1	2	3	2	3	2	2	2	—	3
15	Fülei Endre	1	3	3	4	4	3	3	3	3	3	4
	Fosztó József	1	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4
	Gáspár János	1	3	2	3	2	3	2	3	3	—	3
	Gáspár Jenő	1	1	3	3	2	2	2	2	2	—	3
	Gáll Gyula	1	3	3	4	4	3	3	4	4	—	4
20	Gálffy Sándor	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2
	Hirsch Jenő	1	1	3	3	3	3	3	3	3	—	3
	Jeszenszki Miklós	1	2	3	4	4	3	3	4	4	—	4
	Kiss Ferenc	1	2	2	3	2	3	2	3	2	1	3
	Kiss Kálmán	1	1	1	3	2	1	1	1	1	1	2
25	Klózer György	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
	Kónya István	1	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3
	Köpe Vilmos	1	1	1	1	1	2	1	2	1	—	2
	László Simon	1	3	2	3	3	2	3	2	2	2	3
	Lőrinczi Aladár	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
30	Lukácsi János	1	1	3	3	4	3	2	4	3	—	4
	Márk Mihály	1	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4
	Márkó Ödön	1	1	2	3	2	2	1	2	2	2	2
	Máthé Árpád	1	1	2	2	1	2	1	2	2	1	2
	Miklós Ferenc	1	2	2	3	2	2	1	3	2	1	3
35	Molnár Béla	1	2	3	3	3	3	2	3	2	3	3
	Nagy Dániel	1	2	3	3	1	4	3	3	3	2	4

III. osztály		Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Német	Földrajz	Történet	Számтан	Mértan	Egyházi ének	Általános oszl.
	Nagy Ferenc	1	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
	Nagy Sándor	1	2	2	3	3	1	2	3	2	3	3
	Pap Dénes	1	2	3	4	4	3	3	4	3	—	4
40	Puskás István	1	3	3	4	4	3	2	3	3	2	4
	Robonyi Andor	1	1	3	3	3	3	3	3	3	—	3
	Sorosán János	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1
	Szalma Zoltán	1	2	4	4	4	4	2	4	4	2	4
	Szamai István	1	2	2	3	3	3	2	3	3	2	3
45	Szász Dénes	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Szentgyörgyi Ferenc	2	3	4	4	4	3	2	3	4	3	4
	Székely András	1	1	3	2	3	3	2	2	2	1	3
	Toró Ákos	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2
	Tunyogi Csapó János	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1	2
50	Valter Endre	1	3	4	4	3	3	2	3	3	3	4
	Vetési Imre	1	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4
	Fábián Irén mag. tan.	—	1	3	3	4	3	4	2	2	—	—
	Jakab György mag. tan.	—	1	2	3	3	1	1	2	3	—	—

Kimaradt: Zajzon Kálmán.

Vallásra bejártak a főreáliskolából: Bedő T., Demeter D., Fekete D., Keresztes K., Mazinger L., Metz D., Molnár Zs., Pál G. A róm. kath. főgimnáziumból: Weigel L.

IV. osztály		Magaviselet	Vallás	Magyar	Latin	Német	Történel	Mennyiségtan	Természettrajz	Mértani rajz	Egyházi ének	Általános oszt.
	Baczó Andor	1	2	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Balázs Lajos	3	3	3	3	3	2	3	2	3	3	3
	Bálint István	1	2	3	3	3	2	2	2	3	2	3
	Bartha Lajos	1	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3
5	Biró Rudolf	1	2	2	3	3	3	2	2	2	2	3
	Dankó Jenő	1	3	3	3	4	3	3	3	2	2	4
	Fekete Endre unit.	1	2	3	4	4	3	3	3	3	—	4
	Ferenczi István	1	3	3	3	3	2	2	2	2	2	3
	Gálffy Dezső	1	1	1	2	2	2	1	2	2	1	2
10	Geszit Béla	1	2	3	3	2	2	2	2	2	2	3
	Jodál Sándor	1	1	2	3	3	2	3	2	3	2	3
	Kadácsi Sándor	1	1	2	3	3	1	2	2	2	1	3
	Korbai Elemér	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2
	Kökössy Kálmán	1	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3
15	Kun Béla	1	2	2	3	3	2	2	3	3	1	3
	Lukács Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Májai Ernő ág. h. ev.	1	2	4	3	1	4	3	3	2	—	4
	Molnár Sándor ág. h. ev.	1	1	2	2	2	1	2	1	2	—	2
	Pál Áron	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1
20	Péter Károly	1	1	2	2	2	1	2	1	1	1	2
	Simó Andor	1	1	2	3	2	1	1	2	2	1	2
	Szabó István unit.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	—	3
	Szécsi László róm. kath.	3	2	2	3	2	2	2	2	2	—	2
	Varju Viktor	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	2
25	Szabó István magát.	—	2	2	2	3	2	2	2	2	—	—

Kimaradt : Antal Endre.

Vallásra bejártak a reáliskolából : Józsa György, Lázár Dezső, Váradi Sándor, Verestói Emil.

V. osztály

	Magaviselet	Vallásan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög. irod.	Görög. rajz	Német nyelv	Történelem	Mennyiségtan	Természetrajz	Írásbeli kül al.	Alt. osztályz.
Bakk Elek	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Baló Ödön	1	1	2	3	3	—	—	3	2	3	2	2	3
Bartha Árpád	1	1	1	2	—	1	2	1	1	2	2	2	2
Báthori Lajos	1	1	2	3	—	2	1	3	3	3	2	3	3
5 Bedő Tibor	1	2	1	2	—	2	1	1	2	3	2	2	2
Benedek Imre	2	3	4	4	—	3	3	4	3	3	3	3	4
Benedek Károly	1	2	2	2	—	2	3	2	1	2	2	3	2
Dollny Etelka	1	1	2	2	—	1	2	1	1	2	1	1	2
Fábián Ferenc unit.	1	3	3	3	—	2	2	4	3	3	3	3	4
10 Gábel János ág ev.	1	2	3	3	—	3	2	1	3	3	3	3	3
Gábor László izr.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	2	1
Gyárfás Endre	1	3	3	3	—	3	1	3	3	4	3	3	4
Incze Károly	1	2	3	3	—	2	3	3	2	3	3	3	3
Jakab Mihály	1	1	1	1	—	—	—	1	1	1	1	1	1
15 Keresztes Pál	1	2	2	3	—	2	3	3	3	2	2	3	3
Kénossy Tibor unit.	1	3	3	3	—	3	3	2	3	3	3	2	3
Lootz Richárd ág. ev.	1	2	3	3	—	3	3	2	4	4	3	2	4
Lőrincz Gyula	1	3	3	3	4	—	—	4	3	4	3	2	4
Márkos András unit	1	2	3	3	—	2	2	1	3	3	3	3	3
20 Mártonyi Gyula róm. kath.	1	3	2	3	—	1	2	1	3	2	2	2	3
Mennyi János	1	3	3	3	—	3	2	3	3	3	3	3	3
Mester Béla	1	2	2	3	—	2	3	3	3	3	2	3	3
Nagy Dénes	2	3	2	3	—	2	3	2	2	2	3	3	3
Németh Béla unit.	1	1	1	2	—	1	2	2	2	2	1	2	2
25 Rákossy László	1	2	2	3	3	—	—	3	3	3	2	3	3
Slavescu János g. keleti	1	1	2	2	1	—	—	1	3	2	2	2	2
Szabó István	1	3	4	4	—	3	3	4	3	4	3	3	4
Szabó Tibor	1	3	3	3	—	2	3	3	3	3	3	2	3
Szőcs Kálmán ism.	2	3	3	3	—	3	2	3	3	3	3	3	3
30 Szőke László	1	1	2	2	3	—	—	1	3	3	2	3	3
Téchy Tivadar	1	1	3	3	3	—	—	3	1	2	2	3	3
Tunyogi Csapó Miklós	1	1	1	2	2	—	—	1	1	1	1	1	2
Vass Péter	1	2	3	3	—	3	1	3	3	4	2	2	4
Zólya József	1	1	1	2	—	1	1	2	1	2	1	2	2

Magántanuló : Olasz Gabriella.

Vallásra bejártak a főreáliskolából : Deák. A., Magyarai A.

VI. osztály

Magaviselet
Vallástan
Magyar nyelv
Latin nyelv
Görög nyelv
Görög. irod.
Görög. rajz
Német nyelv
Történelem
Mennyiségtan
Természettan
Általános oszt.

	Apor László	1	1	2	2	1	—	1	1	2	1	2
	Aulinger Ferenc	1	2	3	3	—	3	1	3	3	3	3
	Bassaraba Ovidiusz gör. kel.	1	2	3	3	—	3	2	1	1	2	2
	Benedek Mihály	1	1	2	2	2	—	—	1	1	2	2
5	Csutak Károly	1	3	3	3	—	3	3	4	3	4	4
	Fejes István	1	2	3	3	3	—	—	3	1	3	2
	Gábos Árpád	1	2	2	3	3	—	—	2	2	2	2
	Geszith Zoltán	2	2	3	3	—	3	2	2	2	2	3
	Jakab Dezső	1	2	3	2	—	3	1	2	3	2	2
10	Jeszenszky József ág. ev.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1
	Józsa Pál	1	3	3	3	—	3	2	3	3	3	3
	Kis Zsigmond	1	1	1	2	—	—	1	1	2	2	1
	Kolumbán Géza	1	2	3	3	—	—	2	2	3	2	3
	Korbai István	1	2	3	3	—	—	3	3	2	2	3
15	Kovács Béla	1	2	2	2	2	—	—	3	2	2	2
	Kovács Béla Lajos róm. kath.	1	2	3	2	—	3	3	3	3	3	3
	Kovácsnay Sándor	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3
	Lajos Aladár	2	3	3	4	—	—	3	3	4	3	3
	Lőrinczy Dénes unit.	1	2	2	2	3	—	—	1	3	2	2
20	Nagy Ákos	1	2	3	3	3	—	—	3	3	2	3
	Nagy Géza	1	3	3	3	—	3	3	3	3	3	2
	Pisoiu Simon gör. kel.	1	3	3	3	4	—	—	3	3	3	3
	Sándor András	1	2	2	3	3	—	—	2	3	2	2
	Sándor István	1	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3
25	Toró Gyula	1	1	2	2	1	—	—	2	1	2	1
	Varga László	1	1	1	2	—	1	2	2	1	1	1
	Varró Mózes	1	1	2	2	2	—	—	2	1	2	1
	Cseh Boriska izr. magánt.	—	1	1	1	2	—	—	1	1	1	1
	Göllner Emil r. kath. magánt.	—	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3

Kimaradt: Buzea Virgil gör. kel.

Vallásra bejártak a főreáliskolából: Ilyés János, Lázár Jenő.

VII. osztály

	Magaviselet	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görögp. irod.	Görögp. rajz	Német nyelv	Történelem	Számtan	Fizika	Általános oszt.
Andok Jenő	1	3	3	3	—	3	3	3	2	3	3	3
Baczó László	1	3	3	3	4	—	—	4	3	4	4	4
Bartha László új	1	3	3	3	—	3	2	3	3	3	3	3
Benedek Albert róm. kath.	1	3	3	3	—	3	1	3	3	3	3	3
5 Bibó László	1	3	4	3	—	3	1	3	3	3	4	4
Biró László	1	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3
Bitay Endre új	3	3	3	3	—	3	3	4	3	4	4	4
Bordás Sándor	1	1	1	1	2	—	—	1	1	1	1	1
Borsay Dániel	1	3	4	3	3	—	—	3	3	4	3	4
10 Demeter Ákos	1	2	3	3	—	3	2	3	3	3	3	3
Fábián Ferenc	1	1	1	1	1	—	—	2	2	2	2	2
Gidáli Béla izr.	1	1	2	1	2	—	—	1	1	1	1	2
Hoffmann Tibor róm. kath.	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3
Jakabos Endre róm. kath.	1	2	2	2	—	2	2	3	3	3	2	3
15 Jancsó Dániel	2	2	2	3	3	—	—	2	3	2	2	3
Jeszenszky Sándor ág. ev.	1	1	3	3	—	1	3	3	1	3	3	3
Kadácsi Géza	1	2	3	2	3	—	—	2	1	2	3	3
Katona Sámuel	1	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3
Kertész Béla	1	3	4	2	—	2	3	3	2	3	3	4
20 Koncz Árpád	1	1	2	2	—	2	2	1	2	2	2	2
Kövér János	1	2	2	2	3	—	—	3	2	3	3	3
Nagy Domokos	2	2	2	2	2	—	—	3	2	2	2	2
Nagy Károly új	1	1	2	2	—	1	1	3	2	1	2	2
Nagy Sándor	1	3	4	3	—	3	2	3	3	4	3	4
25 Németh Ernő unit.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1
Rigó János ág. ev.	2	1	1	1	2	—	—	2	1	2	2	2
Salamon Ignác izr. ism. új	1	1	3	1	—	1	2	2	1	2	2	2
Simon Gyula	1	2	2	2	3	—	—	3	3	2	3	3
Schobert Aladár róm. kath.	1	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3
30 Szabados Sándor	2	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3
Szabó Béla	1	3	3	3	—	2	3	3	3	3	3	3
Szabó Gizella	1	1	2	1	—	1	1	1	1	1	1	1
Szabó Ljos	2	3	3	3	4	—	—	2	3	3	3	4
Szász Ferenc új	1	2	3	2	3	—	—	2	2	2	2	3
35 Varju Béla	1	1	1	1	2	—	—	1	1	1	1	1
Simó Magdolna mgt. r. kath. új	—	1	1	1	—	1	1	2	1	1	1	1
Szőcs Farkas mgt. ism.	—	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3

Év elején besorozták: Fülöp Dénes.

Vallásra bejártak a főreáliskolából: Birtalan L., Csányk G., Szabó S.,

VIII. osztály

	Magaviselet	Vallásan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög. irod.	Görög. rajz	Német nyelv	Történelem	Számtan	Természettan	Filozofia	Általános oszt.
Bajkó Kálmán*	1	3	3	3	—	3	2	3	3	3	3	3	3
Benkő Gábor	1	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	3
Bock Adolf ág. ev.*	1	1	3	2	3	—	—	1	3	2	2	3	3
Constantiu Gergely g. kel.	1	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	3
5 Csép Dezső*	1	2	3	3	—	2	2	3	3	3	3	2	3
Csulak Ferenc	1	1	2	2	—	2	2	3	1	2	2	1	2
Demeter Endre*	1	3	3	3	—	3	2	3	3	3	3	3	3
Dénes Béla izr.	1	1	2	3	—	1	1	2	1	1	1	2	2
Egyed Zsófi róm. kath.	1	1	2	3	—	3	3	3	3	2	3	3	3
10 Fekete Lajos unit.	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	3
Gábos Zoltán*	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Gyarmathy Ferenc*	1	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	3	3
Göllner Károly róm. kath.*	2	3	3	3	—	3	3	3	2	3	3	3	3
Groák László	1	1	1	2	—	1	2	2	1	2	1	1	2
15 Hajdó Albert*	1	2	2	2	—	2	2	2	2	2	2	3	2
Herclinger Miklós izr.*	1	1	3	3	3	—	—	2	3	3	3	3	3
Hornyánszky János ág. ev.*	1	1	2	3	—	3	3	3	2	3	3	3	3
Jakab József	1	2	2	2	—	2	1	3	2	1	1	2	2
Kabós Gábor	1	2	3	3	—	2	3	2	3	3	2	2	3
20 Kállai Károly ág. ev.*	1	1	2	3	3	—	—	3	3	3	3	2	3
Kerekes Kálmán*	1	2	3	3	—	2	3	2	2	1	2	2	3
Lukácsffy Jenő	1	2	3	3	—	2	2	3	2	3	3	3	3
Márton Dénes*	1	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	3
Nagy Géza*	1	1	2	3	—	1	2	2	1	2	2	1	2
25 Rátz Jenő	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	1
Robonyi Elemér ág. ev.	1	2	3	3	—	3	1	3	3	3	3	3	3
Simó Béla	1	1	3	3	—	2	1	3	2	2	3	2	3
Sinberger Jenő izr. mt.*	—	1	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	3
Solyomossy Gyula*	1	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	3
30 Szabó Károly*	1	1	2	2	2	—	—	2	1	1	2	1	2
Varga Pál unit.	1	1	2	2	2	—	—	3	2	3	3	2	3
Weisz József izr.	1	1	1	2	—	1	2	1	1	2	3	2	2

Vizsgálatlan maradt: Hoffmann Zoltán* mt. és Székely János* r. t.

Más iskolából bejártak: Almásy Sándor, Balogh Dezső, Illyés Károly, Imrei Imre, Péntek Jenő, Sziogyártó Albert az áll. főreáliskolából; Császár Géza a róm. kath. főgimnáziumból.

A *-al jelzettek hadi szolgálatban vannak.

XVIII.

Érettségi vizsgálat.

A VIII-ik osztály tagjai közül azok, akik 18. és 19-ik évüket 1915. január 1-ig betöltötték, mint népfölkelők sorozás alá kerültek s be is váltak. Ezek a v. k. miniszter 913—1915. sz. rendelete alapján hadiéretnségit kaptak. Egy tanuló még novemberben beállott katonának s március végén a VIII-ik osztályból magánvizsgát tett s neki is az érettségi bizonyítványt a v. k. miniszter 3737—1915. sz. rendelete alapján kiadtuk. Ilyen módon érettségi bizonyítványt kapott 17 besorozott ifjú.

Rendes érettségi vizsgát tett 15, akiket az írásbeli vizsgalevétele után szintén besoroztak alig egy pár kivételével.

A szóbeli érettségi vizsga június 14—15. napjain folyt le *Gyárfás Endre* főgondnok és *Csanády Zalán* gondnok elnökletele alatt; kormányképviselő volt *Dr. Schmidt Henrik* kolozsvári egyetemi ny. r. tanár.

A 32 ifjú közül:

Jelesen érett	3	} — 10 (31 ⁰ / ₀)
Jól érett	7	
Egyszerűen érett	18	— 18 (56 ⁰ / ₀)
Egy-egy tárgyból javító vizsgára utasított	4	— 4 (13 ⁰ / ₀)

Jelesen érettek: Gábos Zoltán, Groák László, Rácz Jenő.

Katonai pályára készül 8, mérnökre 5, orvosira 4, jegyzőire 4, papira 3, gazdaságira 3, vasutira 2, postához 1, gyógyszerésznek 1, katonai műszakira 1.

Írásbeli feladatok voltak:

1. *Magyarból*: Az elégia fejlődése irodalmunkban.

2. *Latinból*: T. Livius Ab urbe condita I. VIII. 17. 30 sor próza.

3. *Mennyiségtanból*: I. Három szám számtani haladványt alkot. A három szám összege 36, négyzeteiknek összege 482. Melyek e számok?

II. Egy torony teteje szabályos egyenes 8 oldalú pirámis, melynek egyik alapéle 1,75 m., magassága 6,75 m. Mibe kerül a tetőnek rézzel való bevónása, ha 1 m² rézburkolat 35 korona?

D) A tanulmányi eredmény áttekintése osztályok és tárgyak szerint.

Tantárgyak	V. osztály (34 tan.)				VI. osztály (29 tan.)				VII. osztály (37 tan.)				VIII. osztály (32 tan.)																					
	jeles		jó		elégéses		elégtelen		jeles		jó		elégéses		elégtelen		jeles		jó		elégéses		elégtelen											
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%										
Vallás	13	88	10	29	11	32	—	—	8	27	14	48	7	24	—	—	12	32	10	27	15	41	—	—	16	50	11	34	5	16	—	—		
Magyar nyelv	8	24	11	32	13	38	2	6	4	14	8	27	17	58	—	—	6	16	9	24	18	48	4	11	4	12	10	32	18	56	—	—		
Latin nyelv	3	9	9	26	20	59	2	6	2	7	10	34	15	52	2	7	9	24	9	24	19	51	—	—	2	6	8	25	22	69	—	—		
Görög nyelv	3	9	1	11	4	44	1	11	2	15	4	31	6	46	1	8	2	13	5	31	7	44	2	18	2	22	2	22	5	56	—	—		
Görögpótló irod.	6	24	10	40	9	36	—	—	3	19	1	6	12	75	—	—	5	24	4	19	12	67	—	—	4	17	9	39	10	44	—	—		
Görögpótló rajz	6	24	9	36	10	40	—	—	4	25	5	31	7	44	—	—	5	24	6	29	10	47	—	—	4	17	9	39	10	44	—	—		
Német nyelv	12	35	6	18	12	35	4	12	6	21	9	31	12	41	2	7	6	16	8	22	21	57	2	5	4	12	8	25	20	68	—	—		
Földrajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Történelem	9	26	5	15	19	56	1	8	9	31	6	21	14	48	—	—	10	27	8	22	19	51	—	—	8	25	8	25	16	50	—	—		
Mennyiségtan	4	12	10	29	15	44	5	14	4	14	12	41	12	41	1	4	7	19	9	24	17	46	4	11	6	19	8	25	18	56	—	—		
Természettan	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	16	8	22	19	51	4	11	4	12	8	25	20	68	—	—		
Természetrajz	7	21	13	38	14	41	—	—	7	24	9	31	12	41	1	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Mértani rajz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Filozofia prop.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	19	10	31	16	50	—	—	

E) *Tanulmányi eredmény összefoglalása tárgyak és oszt. szerint.*

Tantárgyak	Az I—VIII. osztályokban összesen							
	jeles		jó		elégséges		elégtelen	
		%		%		%		%
Vallás	112	39	99	34	79	27	—	—
Magyar nyelv	44	15	97	33	113	46	16	5
Latin nyelv	30	10	74	25	159	55	27	9
Görög nyelv	9	19	12	25	22	47	4	8
Görögpótló irodalom .	18	21	24	28	43	51	—	—
Görögpótló rajz . . .	19	22	29	34	37	44	—	—
Német nyelv	40	19	52	26	92	44	26	11
Földrajz	26	20	38	29	59	44	10	7
Történelem	54	26	63	30	90	43	3	1
Mennyiségtan	50	17	100	35	115	40	25	8
Természetan	10	15	16	28	39	56	4	6
Természetrajz	36	22	68	40	61	36	8	2
Mértani rajz	30	19	55	35	62	39	11	7
Filozofia prop.	6	19	10	31	16	50	—	—

Legtöbb jeles volt a vallásból (39%), legkevesebb a latinból (10%). Legtöbb elégtelen a németből (11%). Egy elégtelen sem volt a vallásból, görögpótló irodalomból, görögpótló rajzból és filozófiából. A többi tantárgynál 1—9% közt váltakozik az elégtelenek száma.

Az I—VIII. o.-ban minden tárgyból jeles volt 16 (6%), jó 65 (22%), elégséges 158 (55%); javítóvizsgálatra utasított 29 (10%), ismételésre utasított 22 (7%). Legtöbb jeles volt a II-ik o.-ban 5 (12%); legtöbb elégtelen volt a III-ik o.-ban (37%); egy elégtelen sem volt a VIII-ik o.-ban. A többi osztályokban az elégtelenek száma 7—19% közt váltakozik.

Magaviseletből jó 263, szabályszerű 18, kevésbé szabályszerű 1. A rendes tanulók közül évközben magántanulóvá lett 2 növendék a magaviseletből nem kapott osztályzatot.

XX.

Iskolai javadalmak.

A) Pályázatok, versenyek.

1. A *Bottáné*-féle alapból járó 56 K pályadíjra a fizikából pályázatételül ki volt tűzve »*Az erő munkája*« című kérdés. Beérkezett rá összesen 3 pályamunka; a szaktanárok bírálata a következő:

Az I. sz. munka a »*Gutta cavat lapidem*« jeligéjű. Szerzője nagyon gyorsan és röviden igyekezett átsiklani a meglehetősen tág terjedelmű, szép kérdésen s e miatt munkája lapossá, felületessé vált. A munka az emberben azt a benyomást kelti, mintha a szerzője egyik kellemes órájában talán valamelyik jól sikerült ebéd után, irta volna össze e tárgyra vonatkozó néhány gondolatát, anélkül, hogy fáradságot vett volna magának néhol a részletesebb és pontosabb fejtegetésre is.

Forrásmunkák tanulmányozásának absolute semmi nyoma, aminthogy nem is hivatkozik a szerző sehol rájuk. Sok helyen fogalomzavarban van, egészen közönséges, jól ismert fizikai fogalmakat tévesen említ vagy magyaráz. Stílusa szintén fogyatékos, csaknem teljesen pongyola. Nagy kár, hogy ennyire elhanyagolta dolgát a szerző, mert a munkának sok hibája mellett megvan az az elvitázhatatlan jó oldala, hogy szerkezete jó, a gondolatok felépítésében megvan a következetesség és néhol egy-egy tetszetős önálló véleményre is lehet találni. Mindezek azt mutatják, hogy a szerző nincs teljesen hiában egy ily munka megírására való tehetségnek, ha lelkiismeretesen, kellő utánjárással fog a munkához. Jutalomra nem méltó.

A II. sz. mű jeligéje »Regiomontanus«. Ami az előbbi műnek hiánya volt, az ennek dicséretére válik. Nagy gonddal és részletességig menő alaposággal igyekszik tárgyalni a kérdést, az igaz, hogy nem teljesen kimerítőleg, mivel csakis a mechanikai erők munkavégzésére szorítkozik, ellenben a hőről és elektromosságról, mint a mai legfőbb erőforrásokról, meg sem emlékszik. Tárgyal a kérdéshez szorosan nem tartozó dolgokat is, pl. a különböző mérlegeket, ahelyett, hogy a ma annyira elterjedt gázmotorokat emlitené.

A különben így is nagy terjedelemben nyúlt munka (29 teljes ívből áll) bővelkedik több értékes vonásban is. A szerző igyekezett precíz fogalmazással, csinos, tetszetős rajzokkal, stílusának tömörségével feladatát a lehető legjobban megoldani. A munka általában egy fegyelmezetten gondolkozó, alapos, szorgalmas szerzőre vall, kinek csak gyakorlatra van szüksége, hogy munkáját máskor a most előforduló fogyatkozásoktól is megkímélje. Méltó a jutalomra.

A III. sz. mű jeligéje Du Bois Reymondnak egy állítása, mely szerint: »A természettudomány a kultúra abszolút szerve, s a természettudományok története az emberiség igazi történelme.«

E mű terjedelemben nézve a másik kettőt messze túlhaladja, 60 nagy ív oldalra terjed. Szép bevezetéssel és befejezéssel rendelkezik, melyben — úgy látszik — egészen önálló gondolatokat említ, e tárgyalása azonban sok tekintetben erős kritikát kíván. Önkéntelenül is két rész különböztethető meg a tárgyalásban; az elsőben még kedvvel s ambícióval dolgozik a kérdésen, aminek meg is van a jutalma, mert ez a rész a jobbik; a második részben azonban mintha ereje elhagyta volna, zavarosan, minden logikus kapcsolat nélkül beszél a kérdéssel semmi összefüggésben nem álló dolgokról.

Egy ily nagy terjedelemben szánt műnél feltétlenül helyes lett volna már előzetesen kijelölni az utat, amely szerint haladni kíván, s akkor a tartalomra nézve különben ugyanez a mű is sokkal jobb hatást tett volna az emberre. A laza szerkezet azonban az egészet egy nagy chaosszá, értelmetlenségévé teszi.

Kellemetlen csalódás éri az embert, amint tovább és tovább olvassa a munkát, mert az elején teljesen jól indult gondolatfűzés mind gyengébbé válik, s bizonyos kiábrándítással hat,

Egyébként látszik a munkán, hogy hosszabb fáradozásnak, sok forrásmunka tanulmányozásának az eredménye. Szép rajzai szintén emelik az értékét. Elismerésre méltó az is, ami az előbbiben nem található meg, hogy sok helyen, ahol alkalom van rá, kiterjeszkedik az ipari és mindennapi életre s igyekszik a gépeknek nagy gyakorlati jelentőségét feltüntetni.

Általában sok fogyatékosága mellett vannak a munkának dicséretet és elismerést érdemlő tulajdonságai is, azért nem tartanák méltányos dolognak e mű teljes mellőzését.

Mindkét utóbbi mű szerzője komolyan vette a feladatát. Az egyik nem merítette ki teljesen a kérdést, de a mit irt, azt teljes precizitással, a másik a kérdés nagyobb területét igyekezett feldolgozni, de több hibával, bár azt a részét a tárgynak, amelyről mindketten irtak, aránylag ez is jól dolgozta ki. Ezeknek figyelembe vétele mellett javasolom, hogy a díjat felerészben osszuk ki a II. és III. sz. munkák között oly módon, hogy a II. számú munkát illesse az elsőbbség. Az I. sz. munkát dicséretre sem ajánljuk.

A tanárkar 30 K-val jutalmazta a II-ik számút, amelynek szerzője *Németh* Ernő VII. o. t., 26 K-val a III. számút; szerzői *Dénes* Béla és *Groák* László VIII. o. t.

2. A Gróf *Teleki* Sámuel-féle alapból 35·60 K pályadíjra kitzúzte a tanárkar a földrajzból a következő tételt: »A hegyek hatása az éghajlatra«. Beérkezett egy pályamunka, mely elég terjedelmesen igyekszik az éghajlat ezt a nevezetes tényezőjét tárgyalni. Az adatok összehozásában sokszor még túl is megy, amennyiben rég elavult s ennélfogva hibás elméletek eredményeit is felhasználja. Ha ezek a tévedések nem is emelik a dolgozat belső értékét, de mindenesetre szorgalmas és buzgó, tanulmányozásáról tesznek tanuságot. Az a rendszertelenség is, amely a tényezők felsorolásában és tárgyalásában mutatkozik, talán menthető földrajzi oktatásunk anyagának csekélysége miatt. Általában látszik, hogy földrajzi tudását különféle szakmunkák, értekezések felhasználásával igyekszik bővíteni. Ez is volt a célunk, ezért jutalmazásra érdemes. Jelígeje: »Éljen Hindenburg!«

Tanárkar a pályadíjat kiadja. Szerzője *Németh* Ernő VII. o.

3. A *Kiss* József-féle 50·40 K német nyelvi pályadíjra ki

volt tűzve Wieland Oberonjának tartalmi és aesthetikai ismertetése. Bár a kérdés szóbeli pályázatra szólott, mégis beérkezett 3 írásbeli pályamunka, amelyeket a tanárkar megbíráltatott. A szaktanárok bírálata a következő:

Beérkezett 3 pályamű.

A 3 pályamű közül csak a 2. és 3. számú jöhet számításba, mert az 1. számú semmi alapos készülségről nem tesz bizonyosságot. Magával Oberonnal keveset foglalkozik s ott is csaknem a tartalomra szorítkozik; a mű cselekvényét, személyeinek jellemét alig érinti, úgy hogy a tartalomközlésen kívül a bevezetés és befejezés hosszabb, mint a tárgyalás.

A 2. számú munka már sokkal jobb, sőt elég jónak mondható, hanem az emberben azt a gyanút kelti, hogy nem önálló megfigyeléseken alapulnak az adatai, azok csak dogmatikusan oda vannak vetve. Az aesthetikai méltatással elég röviden végez. Úgy látszik, ez a mű azzal akar imponálni, hogy német nyelven van írva, pedig ezzel éppen a fentebbi gyanút erősíti, annyival is inkább, mert a forrásait sem nevezi meg.

Marad tehát a 3. pályamű, mely bár nem éppen hibátlan, de alapos tanultságra vall, amint az idézett források is mutatják. Kimutatja szerző a bevezetésben, hogy Wieland milyen helyet foglal el kortársai között, jellemzi röviden Wieland költészetét, a tárgyalásban aztán tüzetesen előadja a költemény tartalmát, fejtegeti a mű cselekvényeit, nyelvét, verselését, boncoló kés alá veszi a jellemeket s állításait példákkal igazolja. Kisebb szerkezeti hibáktól eltekintve ez a pályamunka véleményünk szerint megüti azt a mértéket, amelyet középiskolában felállítunk. A mű stílusa kifogástalan magyaros, könnyed folyású. A fentebbiek alapján ennek a 3. számú pályaműnek tehát a pályadíj kiadható.

A jutalmazásra ajánlott pályamunka szerzője Németh E. VII. o. t. A 2-ik számot a tanári kar megdicsérte, szerzője Szabó Gizella VII. o. t.

Az alapító levél értelmében szóbeli versenyt is tartottunk, amelyen részt vett Németh E. és Bordás S. VII. o. t. A bizottság jelentése alapján a tanári kar a pályadíjat Németh E.-nek ítélte oda.

Az önképzőkör a március 15-iki alkalmi beszéd írójának 10 K jutalmat tűzött ki, amelyet Groák László VIII. o. t. nyert el.

4. A Kiss József-féle 50 K 40 f szépírási jutalmat 11 versenyző közül Jeszenszky J. VI. o. t. nyerte el; dicséretet kaptak: Bedő Tibor V., Kis Zsigmond VI. o. t.

5. *Adományokból és alapítványokból* következő jutalomdíjakot adtuk ki:

Biró Áron előljárósági tag 40 K és *Biró S.* tanár 20 K ajándékából Bordás S. VII. o. t. 20 K kapott egyházas magatartásáért és a vallás szorgalmas tanulásaért; Pál Á. IV., Kis Kálmár III., Kis János II. és Mester János I. o. t. 10—10 K-t az egyházi ének szorgalmas tanulásaért.

Ilyés István alapítványból 10 K jár annak a tanulónak, aki 8 éven keresztül kifogástalanul viselte magát, ezt a jutalmat Gábos Zoltán VIII. o. t. nyerte el, aki már május 1-én bevonult katonának.

Br. Kemény Béláné alapítványából 25 K adandó május 12-én a VIII-ik o. legeminebb tagjának; ezt a jutalmat Rácz Jenő kapta.

Zenéből, énekből, rajzból és gyorsírásból a szokásos versenyeket nem tarthattuk meg, mivel ezen tárgyak tanítása szünetelt; az önképzőköri versenyek is elmaradtak.

B) Ösztöndíjak, jutalmak, segélyek.

a) Pénzbeli segélyek.

1. A *Gál—Teleki* alapból 291 koronát, mint »cipópénzt« a konviktus költségeire fordítottunk. Ezen kívül 50·40 K-t kapott Hajdó A. VIII. és Kovács D. I. o. tanuló.

2. A *Gidófalvy* alapból: Apor László VI. o., mint rokon, 100 K, Rácz Jenő VIII. o. 100 K, Szabó Károly VIII. o. 100 K, Bordás Sándor VII. o. 60 K, Fábrián Ferenc VII. o. 60 K, Varga László VI. o. 40 K, Kovács Béla VI. o. 40 K.

3. A *Gróf Teleki Miksa* alapból: Gállfy Sándor III. o. 80 K, Toró Gyula VI. o. 80 K, Tunyogi Cs. Miklós V. o. 80 K.

4. A *Gróf Teleki Sámuel*-féle alapból: Nagy Géza VIII. o. 23·32 K, Szabó Gizella VII. o. 23·32 K, Simó Béla VIII. o. 17·50 K, Lukácsfi Jenő VIII. o. 17·50 K, Szász Ferenc II. o. 17·50 K.

5. A *Keszei* alapból: Simó Andor IV. o. 21 K, Toró Ákos II. o. 21 K, Pál Károly II. o. 21 K.

6. A *Gróf Korda*-féle alapból: Keresztes Pál V. o. 21 K, Biró Rudolf IV. o. 21 K, Pál Áron IV. o. 21 K, Bedő Áron II. o. 21 K.

7. A *Nagy Sándor* alapból: Szőke László V. o. 10 K.

8. A *Székely—Ugron* alapból: Jakab József VIII. o. 50 K.

9. A *Bod—Benedek* alapból: Nagy Károly VII. o. 30 K.

10. A *Nagy Lajos* alapból: Nagy Sándor III. o. 10 K.

11. A *Jánosi* alapból: Csoma Gyula III. o. 15 K.

12. A *Baczó Mózes* alapból: Baczó Albert I. o. 25 K, Zólyva József V. o. 25 K.

13. A *Palló Imre*-féle alapból: Péter Károly IV. o. 25 K.

14. A *Gazda*-féle családi alapítvány 175 K kamatját Benkő Gábor VIII. o. t., mint rokon kapta.

15. A *Balog Miklós* alapítvány 12 K kamatját Szász Ferenc II. o. t. konvikтусi díjába számíttatott be.

16. Az *Udvarhelymegyei Takarékpénztár* 100 K adományából: Szabó I. I., Kis Zs. VI., Sorosán J. III., Mester János I. o. 20—20 K.

17. *Bock József* úr 5 K adományát Szabó I. I. o. kapta.

18. A *Miklósi Károly*-féle alapítvány kamatait konvikтус célokra fordítottuk.

19. A *Kendi Kandida*-féle alapítványra, melyből egy-egy tanulónak 120 K jár, fölvette a tanári kar Fülöp Dénes, Fábíán Ferenc VIII., Jakab Mihály, Bakk Elek VI., Szász Ferenc III. o. t.

20. A *Kelemen* díjból a közvizsgálatok alkalmával a következő tanulók részesültek: Csulak Ferenc VIII. o. 6·50 K, Bordás S. VII. o. 6·50 K, Jeszenszky J. VI. o. 6·50 K, Jakab M. V. o. 5·50 K, Pál Á. IV. o. 4·50 K, Csoma Gy. III. o. 3·50 K, Szász Ferenc II. o. 3·50 K, Mester J. I. o. 3·50 K.

21. A *ref. konvent elnökségétől* Varju Béla és Jancsó Dániel VII. o., továbbá Varju Viktor IV. o. tanulók 300—300 korona ösztöndíjat élveztek.

22. Az *Olasz Gyula* alap 10 K kamatját konfirmációi emlékkönyvek költségeire fordítottuk.

23. A *Szakács Mózes* alapból: Varró Mózes VI. o. 32·04 K.

24. A *Zálogház* alapítványból: Biró Mózes III. o. 40 K.

25. *Kis József*-féle alapítványból fejenként 50 K 40 fillért az alábbi 50 tanuló kap: Csulak F., Nagy G. VIII., Koncz Á., Nagy K., Németh E. VII., Benedek M., Kis Zs., Varga J., Varró M. VI., Bartha Á., Bedő T., Benedek K., Németh B., Zólya J. V., Gálffy D., Lukács B., Molnár S., Pál Á., Péter K., Simó A. IV., Benedek A., Biró M., Csoma Gy., Dancs G., Kis K., Köpe V., Lőrinczi A., Márkó Ö., Máthé Á., Sorosán J., Szász D., Toró Á., Tunyogi J. III., Bedő Á., Kis J., Németh A., Gedő M., Szabó D., Demeter A., Lőrinczi Gy., Áros M., Virág I., Pál K., Demeter Gy. II., Mester J., Simó J., Szász K., Fejes D., Zsigmond A. I. o.

26. A *Gál—Teleki* alapból 50 K és a *Bodolla* alapból 30 K könyvjutalomra fordítottunk az I—IV. o. kiválóbb tanulói részére. A jutalom könyveknél Székely D. könyvkereskedő úr a rendes engedményen felül mintegy 25 K kedvezményt adott, amit az igazgatóság e helyen is köszönettel nyugtáz.

27. A *Vánky Kálmán*-féle alapítványból Klózer Gy. III. o. t. 8·90 K kapott.

28. A *Menyhárt András*-féle alapítványból Kis J. II. o. t. 17·50 K kapott.

29. A *Székely Egyesület* (Budapest) 40 koronáját Benedek Károly V. és Péter Károly IV. o. tanulók közt osztottuk meg egyenlő arányban.

b) Díjmentesség.

Tandij címen elengedett a tanári kar 1550, lakásdíj címen 1125, konviktusi díj címen 4600 koronát.

c) Legáció.

A három ünnepre kibocsátott legátusok (VII. és VIII. o. tanulók) mintegy 400 K javadalomban részesültek,

XXI.

Évzáró ünnepély.

— Igazgatói évzáró beszéd. —

Az év ünnepélyes bezárása május 16-án történt a templomban alkalmi istentisztelettel kapcsolatosan. Az istentiszteleten imát mondott *Rácz István* s. lelkész, egyházi beszédet tartott *Biró Sándor* vallástanár, h. igazgató, aki istentisztelet végeztével kiosztotta a pályadíjakat és jutalmakat s bezárta az évet az alább olvasható beszéddel. Azután *Groák L. VIII.* o. t. szavalta *Gyoni (Achim) Géza*: »Csak egy éjszakára« c. megható alkalmi költeményét. Végezetül a Hymnus akkordjain felszállt lelkünk áldást könyörgött az Örökkévalótól a magyarra.

Biró Sándor h. igazgató az ünnepélyen a következő évzáró beszédet mondotta:

— Ha a költészet az emberi lélek kincses háza, ennek a legbelső, leggazdagabb szobája a tragikai költészet, ebben rakták le az emberiség szellemóriásai lelkük kincseinek legjavát, legértékesebb gondolataikat, a legszentebb érzelmeket, a lélek legmélyebb igazságait: A tragédia olyan szomorú s mégis úgy vonzza szívünket, mert a tragédia megráz és fölemel, összetör és megtisztít.

A szerajevói tragédia egy nagy tisztulási processusnak lett a kiindulási pontja. Az a gyilkos pisztoly-lövés felgyújtotta Európát, mert a levegő telítve volt, a feszültség teljes volt s a gyújtószikrának valahol ki kellett pattannia. A mindenk sorsát kormányzó örök bölcsesség úgy akarta, hogy ebben a nagy kavardásban mi se kiméltessünk. Sőt éppen a közepébe kerüljünk. De akit Isten a maga céljaira eszközül választott, az csak boldog-

nak érezheti magát. Nem a királyi vér, nem a milliók felett parancsoló hatalom hívta ki a boszút, hanem az ember, a férj és feleség, az édesapa és az édesanya. Mi jóformán nem is ismertük a meggyilkolt trónörököszt, csak azt tudtuk, hogy a legjobb férj és a legjobb édesapa, egy ideális család bűnös megsemmisítése boszúért kiált, mert a szeplőtlen családi élet lehet egyedül a mai emberiség váltsága.

M. t. K.! Nekünk most egy iskolai év történetére kell, hogy visszapillantsunk, egy év munkájáról kell, hogy a nyilvánosság előtt számot adjunk, de most minden belekapcsolódik a körülötünk dúló világháborúba. Nincs egy napunk, egyetlen óránk, amikor gondolatainkat el tudnók erről fordítani. A gyermekek háborúsdit játszanak, a zsenge ifjak harcvágytól égve várják a pillanatot, amikor felköthetik a gyilkos acélt; leányok álma, anyák bús sóhaja, mind ott jár, ahol pataként foly az áldozati vér.

A régi közmondás szerint, ha megdördültek a fegyverek, elhallgattak a Muzsák, bezárták a tudományok és szépművészetek csarnokát. Az állami élet mai fejlettsége mellett, a legnagyobb arányú és legádázabb harcok közepette is szinte rendes mederben folyik a polgári élet. Az iskolák sem szüneteltek, hiszen ma már az iskola a polgári és társadalmi életünknek nélkülözhetetlen föltétele. A tanítási idő igaz, hogy a rendeshez képest megrövidült, de az időbeli veszteséget fokozott erővel igyekeztünk helyre-pótolni.

Az iskola régi épületéből a legénységet szeptemberben vezényelték ki s dacára a kedvezőtlen időjárásnak, sikerült a nagyon megrongált épületet annyira helyreállítani és olyan alaposan kitisztítani s fertőtleníteni, hogy október 17-ére a tanulókat behivhattuk és október 18-án tartott istentisztelet után okt. 19-én a tanítást megkezdhettük és a rendes szüneteket kivéve, a mai napig akadály nélkül folytathattuk. Hogy a tanulás úgy folyon mint rendes viszonyok között, azt kívánni sem lehetett, hiszen tanár és tanítvány igen sokszor gondolatban ott járt az ős Kárpátok komor ormain; hiszen aligha volt közöttünk csak egy is, akinek valakije ott ne lett volna a küzdők s talán épen az elveszettek között. A célt azonban elértük: az ifjak tanáraik vezetése mellett kísérték, élték át a háború eddigi mozzanatait s amit

így tanultak, bizonyára megéri akármelyik más teljes esztendő eredményét.

A díszes új épület a legszentebb célt szolgálta, a sebesültek annak tágas tiszta, egészséges helyiségeiben találtak gyors gyógyulást. Mi megfértünk kicsiny helyen. (Még a konyháinkat is át kellett engednünk a katonai kórháznak s a tornacsarnokba rendezkedtünk be konyhával és étteremmel.)

A tanárok közül ötöt behívtak, 1 tanszékre és 2 internátusi felügyelői állásra nem kaptunk pályázót s így a V. K. M. úr engedélye folytán a melléktárgyak tanítását fel kellett függesztenünk, mert a rendes tárgyakat is csak úgy tudtuk ellátni, hogy minden tanár a rendes óraszámnál jóval többet vállalt, s az internátusi felügyeletet pedig Csefő S. és Jakó Albert h. tanárok vállalták el, akik ezt dr. Kósa János int. elnök vezetése mellett a legnagyobb tapintattal s odaadó szeretettel gyakorolták. A tanításban segítségünkre jött Gönczi Lajos ny. igazgató, aki a harc-térre szólított s már szeptember 12-én hadifogságba jutott dr. Hoffer A. helyett egész évben tanította a természetrajzi tantárgyakat az I., II., IV., V., VI. o.-ban, amivel iskolánkat újabb há-lárra kötelezte. A görögpótló rajz tanítására pedig sikerült megnyerni Pálla Jenő főreáliskolai tanár urat, aki a reáliskola rajztermében tanította növendékeinket, amelynek szives átengedéséért e helyről is köszönetet mondok az iskola igazgatójának, valamint Pálla J. tanár urnak.

A rendkívüli tárgyak közül az egészségtant dr. Imreh D. főorvos-egészségtantanár úr rendkívüli elfoglaltatása dacára is egész évben tanította; az I—IV. oszt.-ban egyházi éneket tanította Rácz István helybeli s. lelkész úr, aki a konviktusban a felügyelet gyakorlásában is volt szives segédkezni. Torna, szépírás, szabadkézi rajz, ének, zene, gyorsírás, francia nyelv és a mintázás tanítása tanerő és helység hiányában szünetelt.

A tanulók létszáma a viszonyokhoz mérten elég magas volt, 291 r. és 8 magán tanuló iratkozott be, 35-el ugyan kevesebb mint a múlt évben, de a korábbi létszámot megközelíti, az internátusban lakott 167. Tanulóinknak ebben a nehéz időben is igyekeztünk minél több segélyt nyújtani. A rendes óratandijakat és segélyeket kiadtuk, a tandíj-lakásdíjból és élmezési díjból is elen-

gedtünk mintegy 7300 koronát; pályadíjakból és ünnepi legátiókból is kaptak tekintélyes pénzbeli segílyt. Ami iskolánk a szegény székely nép iskolája, amely jó híréért fölkerestek és fölkeresnek az ország minden részéből. A hitükhöz hű, hazájukat és fajukat szerető ősök áldozatkészsége emelte e hajlékot és az tartotta fenn, hogy a szegény székely nép testben, lélekben egészséges gyermekei itt fölnevelkedve új erőt vigyenek a nemzeti élet vérkeringésébe. Ki tudná megmondani, hogy mennyi becsületes munkást adott ez iskola már a magyar nemzetnek! Az idők ugyan változtak, de ma is sok szegény ifjú kevés költséggel előkészülhet itten az élet nemes harcára, csak legyen benne akarat, jó erkölcs és komoly igyekezet. Iskolánk ősi, hagyományos szelleme, hogy becsületes embereket neveljen a hazának.

A forrás, amely iskolánkat táplálta, ma sem apadt ki; még vannak olyanok, akik szeretnek áldozatot vinni a szép tudományok oltárára és segéd kezét nyujtanak, hogy a magyar faj erősödjék, nemesedjék. Fülel Szántó Samu ny. min. tanácsos, aki 1914. jul.-ban halt el Pozsonyban, iskolánknak 20,000 koronát hagyott alapítványképen, amelyet özvegye halála után kap meg az iskola s kamatjából jótanuló ifjakat fog segílyezni.

Adományokat kaptunk a tanulók segílyezésére e nehéz időben is az Udvarhelymegyei Takarékpénztártól 100 K. Biró Áron előjárósági lelkész képviselőtől 40 K. Boch József úrtól 5 K. Biró S. tanár úrtól 20 K. Székely Dénes úrtól 25 K értékű könyvet, melyekért hálás köszönetet mondunk.

A tanárok és tanulók egészségi állapota kifogástalan volt, amiért hálát kell adnunk az isteni gondviselésnek; alig volt egykét nehezebb beteg, akik a szülői háznál feküdtek, halál nem pusztított sorainkban.

A tanulók magaviselete is teljesen megnyugtató volt. Két tanulót, akik az ősszel idegen iskolából jöttek hozzánk, el kellett távolítanunk, egy pár katonának besorozott ifjú nehezen tudta fékezni magát, de ezektől eltekintve itt ünnepélyesen ki kell jelentenem, hogy ifjuságunk a nagy időhöz méltónak mutatta magát, elismeréssel és köszönettel kell adóznom az ifjuságnak azért, hogy a mi szeretetteljes vezetésünkre nem könnyelmű rakoncátlankodással, hanem szeretetteljes megértéssel és engedelmisséggel feleltek.

A tanulók valláserkölcsei nevelésére iskoláink különös gondot fordítanak. Erkölcsi alap nélkül egy ország sem állhat fenn s már a bölcs Pythagorasz megmondotta, hogy könnyebb a levegőbe építeni várost, mint vallás nélkül fentartani egy államot. A szokásos ifjúsági istentiszteleteket nem tartottuk meg, mivel az imatermünkben is betegek feküdtek, hanem a téli vasárnapokon is a városi templomba vittük az ifjúságot, ahol a vallástanár is többször tartott prédikációt. Ezek a világtörténelmi nagy események fülébe kell hogy kiáltsák az ifjúságnak, hogy megtisztult nemzedékre, hitben és erkölcsben erős egyénekre van szüksége a hazának. És a társadalomnak végre meg kell értenie, hogy a nemzeti élet legdrágább kincse az ifjúság és azt óvni s nem megmérgezni kell. Ezen a téren a tanítás magában keveset ér, itt a szó gyenge, csak *élő példák* növelnek valláserkölcsei egyéniségeket. Ezt az igazságot élénken kell éreznie minden szülőnek, minden tanárnak és minden embernek! A konfirmációban 21 növendékünk vett részt, vajha ünnepélyes fogadástételük ne lenne röpkeszó, hanem a lélek ereje az igazság és jó erkölcs megőrzésére.

A szokásos iskolai ünnepélyeket is nélkülöznünk kellett, mert nem volt sem ének-, sem zenekarunk. A zene- és énektanári tanzékra megválasztott Karakas István kollegánkat még augusztusban beszélítették s hogy mi van vele, nem tudjuk. Október 31-én a reformáció emlékére ünnepélyes istentiszteletet tartottunk a templomban, amelyet Biró S. vallástanár végzett. Megünnepeltük március 15-ét, amelyen a zene- és énekkar hiányát pótolta Nagy E. tanár úr buzgalma, akinek sikerült a közönség várakozását teljesen kielégítő műsort összeállítani. Elismerés illeti Szabó Gizella VII-ik o. tanulót, aki betanított és vezetett egy sikerült quartettet.

Május elsején kimentünk a Fenyéd feletti Rezre, ahol élveztük a tavasz szépségeit.

Április 21—22-én Kuncz Elek tankerületi főigazgató úr, mint a miniszter megbízottja, meglátogatta iskolánkat és teljes megelégedésének adott kifejezést minden tekintetben.

Nem hagyhatom megemlítés nélkül, hogy a magas kormány a nehéz időben sem vonta meg iskolánktól segítő kezét, a 40000

kor. évi fentartási államsegélyt kiutalta s így képesek voltunk kellő takarékossgal költségvetésünk egyensúlyát fentartani.

Örömmel említem meg, hogy az egyházkerületi közgyűlés az egyik fizikai-mennyiségtani tanszékre rendes tanárrá Csefő Sándor h. tanár aát választotta meg. Az egyhangú bizalom a legszebb reményekre jogosító kiváló ifjú embert ért s én most csak Isten áldását kérem az ő további munkálkodására. A nyereség után nemsokára jött a veszteség. Dékán S. kollegánkat a jól megérdemelt kitüntetés érte, hogy a debreceni nagyhirű kálvinista kollégiumhoz választották meg tanárnak. Amikor örömmel gratulálunk a szép sikerhez, nem titkolhatjuk a veszteség feletti bánatunkat, mert az ő kiváló képességet nem egy könnyen lehet ismét feltalálni. Megnyugtató az a tudat, hogy ha iskolánktól elszakad is, de azért egy téren, egy célért fogunk munkálkodni. Isten áldása kísérje új munkakörébe szeretett kartársunkat.

Most már végéhez értünk ez iskolai évnek. Meg kellett rövidíteni az időt, mert az élelmezés nagyobb tömegben felette megnehezedett. Tanárkarunk jóelőre számolt az eshetőségekkel és a tananyagot úgy osztotta be, hogy minden tárgyat kellő módon el lehetett végezni.

A rendes iskolai munka mellett figyelemmel kísértük a háborus eseményeket s a hol alkalmunk nyilott, igyekeztünk kivenni

Tanártársaink közül katonai szolgálatot teljesít Szabó A. igazgató, aki jelenleg mint tart. főhadnagy a helybeli kórháznál teljesít szolgálatot, Haász Rezső a dési tartalék-kórház parancsnoka, Z. Sebes J. szeptemberben sebesülten jött haza az északi harctérről s amint meggyógyult, ismét ada ment vissza, a Kárpátokban vívott harcok közt súlyos sebével orosz fogságba esett, többet nem tudunk róla, vitézségéről legendák keringtek, legfelsőbb kitüntetésben részesült. Dr. Hoffer A. még szept. 12-én Lublin alatti ütközetben orosz fogságba került, több levele jött Akmolinszkból, vajha az égi hatalom elégséges erőt nyujtana nekik a szibériai fogság elszenvedésére.

Az itthon maradt tanárok társadalmi uton igyekeztek leróni hazájok iránti szent kötelességüket, a háború tartamára fizetésük 10%-át felajánlották, s egyéb jótékonyági mozgalmakban résztvettek.

Ifjainkat már az iskolai év kezdetén megragadta a lélek s csaknem az egész 8-ik osztály jelentkezett, hogy önként beáll katonának. Lelkes felbuzdulásukat megértettük, becsültük s le-hüteni nem igyekeztünk. Mégis győzött az a felfogás, hogy elő-ször elvégezzik tanulmányaikat és akkor mennek a harctérre. Két tanítványunkat már az őszön besorozták, kettő önként beállott. Márciusban besoroztak 32-őt, aki mind megkapták a megfelelő bizonyítványt s ma már csukaszürke alatt ver hevesen az ifjú szív, várva az órát, amikor szemébe nézhet drága hazánk ádáz ellenségeinek.

A katonák karácsonyi ajándékára a tanuló ifjúság körében is gyűjtést rendeztünk s a fillérekből 147·79 K gyűlt be. Most pedig a réz-, ón-, ólom tárgyak gyűjtésében buzgólkodnak annyira, hogy már több mint 25 kg.-t adtunk át az ipari szakiskolában levő gyűjtőközpontnak, ezenfelül az iskola előjárósága is átadta e szent célra az egyik csengettyűjét és 20 kgr. rézrudat.

K. ifjak! Máskor ilyenkor pihenőre bocsátottunk, hogy új erőt gyűjtve folytassuk ismét a tudományszerzés szép, de fárasztó munkáját. Most a vakáció nem lesz pihenés, most pihenni nem szabad se kicsinynek se nagyoknak. Van-e magyar szív, magyar lélek, amely télenül tudna heverni, amikor hazája, édesanyja szent testét akarja megtapodni, meggyalázni, a hitvány ellenség? Vagy a kard, vagy az ekeszarva, e kettő közül választanunk kell. Mig a hősök küzdenek, nekünk kenyeret kell teremtenünk a vérrel megváltott anyaföldből. A munkát nem szabad szégyenleni, mert a munka vezet győzelemre. Szégyen reá, ki lomhán vesztegel, dicsőség arra, ki dolgozik.

A világtörténelem legnagyobb háborúja dúl, aki ebben elbukik, az elveszett örökre, aki győz, annak dicsősége átragyog évezredek.

Sokat áldoztunk már, mert elleneink ravaszul csaltak törbe, hitvány pénzzel megvették Galícia szláv lakói lelkét, hogy elárulják a mi becsületesen harczoló katonáinkat. De él az igazságos Isten, hogy megfizessen minden aljasságért! Már is fordult a kocka, s ha a magyar nép megtartja ősi virtusát, a győzelemben nem kételkedhetünk.

Kárpátok ormáról az egész földet beragyogja a magyar becsület, a trón iránti lovasias hűség; Kárpátok bérceit acélkarjával átölelte a magyar hazaszeretet; Kárpátok csúcsairól fel a magas égisz lobog a magyar vitézség isteni tűze. Isten lelke van ma e népen s az Isten lelke győzni fog bizonyly. E hittel búcsuzzunk ma innen s győzelemmel térjünk ide vissza!

XXII.

Az 1915—1916. tanévre vonatkozó értesítés.

1. Az 1915—16. tanévre a beiratások szeptember 2., 3. és 4-ik napjain délelőtt 9—12 és délután 2—3 óráig eszközöltetnek. A tanév ünnepélyes megnyitása szept. 5-én d. e. 11 órakor lesz. *A javító-, pótló- és felvételi vizsgálatok szeptember 1-ső napján reggel 8-tól kezdődőleg tartatnak meg.* Uj tanulók az iskolai bizonyítvány mellett keresztlevelet és újraoltási bizonyítványt is tartoznak felmutatni.

2. *A tandíj egész évre 50 korona; a lakakásdíj az internátusban egész évre nagy ágyért 50 korona, kis ágyért 40 korona, mely díjak félévi részletekben előre fizetendők.* Ezen felül a beiratáskor kivétel nélkül minden tanuló 4 kor. felvételi és 12 kor. országos tanári nyugdíj-illetéket tartozik fizetni. *A felvételi díj és nyugdíj-illeték fizetése alól senki fel nem menthető.*

3. Ezen iskolai díjakon kívül az *első félévi díjak* lerovása alkalmával köteles fizetni minden tanuló: *Értesítő díjban* 2 K, *butorhasználati díjban* 2 K, *koll. kerti helyiségek fenntartására* 1 K, továbbá *könyvtári díjban* az I—IV. o. tanulók 1 K, *könyvtári és olvasóegyesületi díjnak* félévi részletében az V—VIII. o. tanulók 2 K, *önképzőköri díjban* az V—VI. o. tanulók 1 K, a VII—VIII.

o. tanulók 2 K, végül köteles minden tanuló a rongálások fedezése céljából megmaradt *biztosítékát* kiegészíteni 5 koronára.

4. Az internátusba 200—220 tanulót vehetünk fel a jövő évre. Minden tanuló **f. évi auguszt. 1-ig jelentkeznek** írásban, mert különben könnyen kiszorulhat a bennlakásból. Minden bennlakó növendék köteles a konviktusban étkezni.

Az internátusban ágyat, közös asztalt, fűtést és világítást kap minden tanuló a fent jelzett lakás- (internátusi) díjért. Ágy- és ruhaneműről, valamint mosatásról a szülők tartoznak gondoskodni.

Szünidőn az intézetben tartózkodni vagy a künnlakóknak ugy szorgalomidőn, valamint vakáción a lakószobákba bejárni csupán az igazgatóság előleges engedélyével lehet; szünidőn az élelmezésért naponként 1 koronát kell előlegesen fizetni.

5. **Bukott** tanulók, ha *egy tantárgyból* kaptak elégtelen érdemfokozatot, a tanári kárhoz címzett és az igazgatósághoz benyújtott kérelem alapján bocsáthatók javító vizsgálatra. *A két tantárgyból bukottak* az Erd. ref. egyházak. Méltóságos Igazgatótanácsához (Kolozsvár) címzett és az *intézet igazgatóságához legkésőbb július hó 5-ig beadott folyamodvány* alapján nyerhetnek engedélyt javító vizsgálatra való bocsátásra; az időszaki (fél-évek végén nyert) értesítő a szülőktől láttamozva *feltétlenül csatolandó* e kérelemhez.

6. Mindenféle **iskolai díj egyenesen Nagy Elemér** díjkezelő tanár úr címére küldendő 8 fillér kézbesítési díj csatolásával. *Iskolai díjat a tanulók kezébe adni vagy juttatni tilos.*

7. **A kollegium tápintézetére** (konviktus) **vonatkozó tudnivalók:**

A tápintézet kötelezett tagja minden rendes bennlakó tanuló; ezenkívül felvétetik vidéki, de künnlakó tanuló is, valamint helybeli teljesen szegény szülő jó magaviseletű tanuló fia is. Azonban a konviktusban étkező künnlakók száma 10-nél több nem lehet.

Kötelezett tagjai a tápintézetnek a bennlakás felügyelői is, kik a tápintézetben szintén teljesítik a felügyeletet.

A tápintézeti tagok száma ez idő szerint 220-ig terjedhet a felügyelőkön kívül. A tápintézet tagjai egész, háromnegyed, fél, egynegyeddíjasok és ingyenesek.

Egész díj egy iskolai évre 300 korona; háromnegyed díj

225 korona; fél díj 150 korona; egynegyed díj 75 korona. E díjak négy egyenlő részletben és pedig: az első részlet tanév elején a beiratáskor; a második részlet az őszi szünidő után következő szorgalomidő első napján: november elején; a harmadik részlet legkésőbb február első napján; a negyedik részlet a husvét utáni szorgalomidő első napján fizetendő.

Minden tápintézeti tag, nem véve ki az ingyeneseket sem, felszerelés címén 4 koronát fizet, melyet a belépéskor, akármelyik időszakban történik a belépés, előre tartozik befizetni.

Aki évközben vétetik fel a tápintézetbe, a hátralevő időszaknak megfelelő arányban tartozik megfizetni a díjat.

Az egyszer befizetett díjak semmi esetben nem adatnak vissza.

Az ételmezés reggeli, ebéd és vacsorából áll:

a) reggeli: 2 és fél decilit. tehéntej kenyérral;

b) d. e. 11 órakor egy adag kenyér vagy zsemlye;

c) ebéd: húsleves, főtt hús mártással és körzettel; vagy pedig árvaléves, sült körzettel, vagy a körzet helyett főzelék; vasárnap és csütörtökön 3-ik fogásnak tészta, vagy valami könnyebb étel;

d) vacsora: sült körzettel, vagy körzet helyett főzelék.

Minden étkezéskor egy személyre 20 deka jó házikönyér jut, az el nem fogyasztott kenyeret mindenki magával viheti. A hús úgy osztatik fel, hogy egy-egy személy 13 és fél dekát kap,

Évközben szünetek alatt rendszerint szünetel az étkezést azonban az igazgatóságtól előre kieszközölt engedély alapján az intézetben maradt növendékek külön díj mellett szünidőkön is nyerhetnek ételmezést.

Az őszi szünidőre 8 korona, a karácsonyi és husvétii szünidőre 14 korona és végül a pünkösdii szünidőre 10 korona díjjal lehet jogot szerezni az étkezésre. Nyári szünidőn azonban a tápintézet személyzetén kívül senki ellátásban nem részesülhet.

A tápintézetbe felvett tanuló csakis akkor vehet részt a tápintézeti étkezésben, ha az esedékes díjakat kifizette; a késedelmes fizetők helye 7 napon túl megüresedettnek tekintetik és új taggal betölthető. Kérjük a t. szülőket és gyámokat a tápintézeti díjak pontos befizetésére, mivel az intézmény, melyet tisztán csak tápintézeti díjából tartunk fenn, csak a legnagyobb pontosság mellett valósíthatja meg áldásos feladatát. Pontatlan fizetés miatt

a tanulókat a rendes élelmezéstől eltiltani a vezetőségnek legkellemetlenebb kötelessége.

Felvételt illető tudnivalók:

Az internátusba és a tápintézetbe való felvételért a folyamodványokat **Biró Sándor** h. igazgató úrhoz, f. évi **aug. 1. napjáig** okvetlenül nyujtsák be. Későbbi jelentkezések csak akkor vétetnek tekintetbe, ha a késedelemre alapos, elfogadható okot tud felhozni a folyamodó s ha betöltendő helyek állanak rendelkezésre. A felvétel elintézéséről minden folyamodót értesítünk.

Azok, akik az egész díjat fizetők közé leendő felvételt kérik, kérésük mellé csak iskolai bizonyítványt vagy kis értesítőt csatoljanak; ha pedig már az előző évet is ezen intézetben töltötték, elégséges az írásban való jelentkezés is.

Kedvezményes helyekért folyamodók kérvényei mellé a következő okmányok csatolandók:

- a) iskolai bizonyítvány vagy kis értesítő;
- b) szegénységi bizonyítvány;
- c) családi értesítő;
- d) községi hitelesített adókönyvi kivonat.

A kevés számú *ingyenes* és *negyeddíjas* helyekre csakis olyan tanulók vehetők fel, kiknek tanulásbeli előmenetelük általános *jeles*, illetőleg *jó*, magaviseletük kifogástalan és szegénységük kellően igazolt. Elégtelen osztályzatu vagy kevésbbé szabályszerű magaviseletű tanulók *semmiféle díjfizetési kedvezményben* nem részesülhetnek.

A felvétel egész évre szól ugyan, de ha az első félév végén nyert tanásbeli és magaviseleti minősítés nem felel meg az eddig élvezett kedvezményes helynek, a tanári kar az illető tanulót a kedvezménytől megfosztja és megfelelő helyre teszi át s erről az évközi (szülői) értesítő útján az illető fiu szüleit tájékoztatja.

Az élelmezés a beiratást követő nap kezdődik s tart — az évközi szünidők kivételével — a vizsgálat lejártáig.

A tápintézetnek rendes orvosa is van, ki az ételek minőségét ellenőrzi.

Megjegyzés: A tan- vagy lakásdíj elengedéseért vagy mér-

sékléseért *külön kérvény* nyújtandó be a beiratáskor az Igazgatóságához.

Ha az iskolai év a háboru miatt rendes időben nem nyílik meg, arról az érdekelteket az igazgatóság kellő időben értesíteni fogja. Jelentkezések és folyamodványok azért a rendes időben beküldendők.

Az élelmezési díjat a rendkívüli drágaság miatt az előljáróság kénytelen volt 25⁰/₀-kal fölemelni; de ha időközben megszűnének ez a kivételes állapot, a rendes díjakat visszaállítjuk.

Székelyudvarhely, 1915. június hó.

Az igazgatóság.

TARTALOM.

	Oldal
I. Gönczi Lajos	3
II. Dr. Nagy Samu	6
III. Tanévet megnyitó ima	7
IV. A győzelem	8
V. A tanév megnyitása	11
VI. Iskolai ünnepélyek	14
VII. A kollegium kormányzata s a tanári testület	17
VIII. A vizsgálatok sorrendje	21
IX. A tankönyvek	23
X. A tananyag kimutatása	29
XI. Ifjúsági körök	39
XII. Vallásos nevelés, konfirmáció	40
XIII. Internátus, konviktus	41
XIV. Iskolai gyűjtemények gyarapodása	43
XV. Tanulmányi kirándulás	51
XVI. A háború	55
XVII. A tanulók névsora és osztályzata	65
XVIII. Érettségi vizsgálatok	76
XIX. Statisztikai adatok	78
XX. Iskolai javadalmak	84
XXI. Évzáró ünnepély	91
XXII. Az 1915—16. isk. évre vonatkozó értesítés	98
